

Naziv:

Sprovođenje izbornih zakona

Izdavač:

Mreža za afirmaciju nevladinog sektora - MANS

Autori:

Vanja Čalović

Dejan Milovac

Vuk Maraš

Programi i saradnici u realizaciji publikacije:**Istraživački centar**

Ines Mrdović

Marijana Subotić

Nataša Blagojević

Jovana Bulatović

Jelena Mandić

Monitoring i analitika

Aleksandar Mašković

Zorica Čeranić

Mitar Batrović

Pavle Čupić

Slobodan pristup informacijama

Vuk Janković

Radovan Terzić

Andjela Nicović

Sanja Drinčić

Vladan Jović

Dizajn i prelom:

Radovan Terzić

Ivan Bakić

Štampa:

3K - Makarije

Tiraž:

500 primjeraka

Kontakt:

Dalmatinska 188, Podgorica, Crna Gora

Tel: +382 20 266 326

Fax: +382 20 266 328

E-mail: mans@t-com.me

www.mans.co.me

www.izbori.se

SADRŽAJ:

I SPROVOĐENJE ZAKONA O FINANSIRANJU POLITIČKIH PARTIJA	8
1. UVOD	8
2. SAŽETAK	10
3. ISPLATA SOCIJALNE POMOĆI	15
3.1. Isplata socijalne pomoći iz budžeta lokalne samouprave	15
3.2. Isplata socijalne pomoći iz državnog budžeta	18
3.3. Analitičke kartice	21
Slučaj Pljevlja	22
4. ZAPOŠLJAVANJE	24
4.1. Predizborno zapošljavanje u javnoj upravi	24
4.2. Subvencionirano predizborno zapošljavanje u privredi	26
4.3. Programi Zavoda za zapošljavanje Crne Gore	28
5. JEDNOKRATNE NAKNADE, SUBVENCIJE I KREDITI	30
5.1. Otpremnine Fonda rada	30
5.2. Jednokratne naknade štete izazvane vremenskim i drugim nepogodama	32
5.3. Subvencije poljoprivrednicima	32
5.4. Posebni programi podrške za farmere	34
5.5. MIDAS krediti za poljoprivrednike	35
6. IZGRADNJA INFRASTRUKTURE	37
6.1. Izgradnja seoskih vodovoda i ruralnih objekata	37
6.2. Krediti Investiciono razvojnog fonda za lokalnu infrastrukturu	38
6.3. Predizborne investicije u Podgorici	39
7. DRŽAVNA POMOĆ OPŠTINAMA	40
7.1. Isplate iz Egalizacionog fonda	40

7.2. Odlaganje plaćanja poreza	41
7.3. Zaduživanja opština kod poslovnih banaka	41
8. KUPOVINA LIČNIH KARATA	42
9. OSTALI OBLICI MOGUĆIH ZLOUPOTREBA	45
9.1. Slučaj Berane	45
9.2. Stanovi i stambeni krediti	46
9.3. Ukidanje lokalnih taksi	46
10. POSTUPANJE INSTITUCIJA PO PRIJAVAMA	48
10.1. Inicijative Državnoj izbornoj komisiji	48
10.2. Prijave Vrhovnom državnom tužilaštvu	49
11. PRISTUP INFORMACIJAMA O PREDIZBORNOJ POTROŠNJI	51
Studija slučaja: Zavod za zapošljavanje	53
11.1. Proaktivno objavljivanje podataka o finansijama - analitičke kartice	55
II SPROVOĐENJE ZAKONA O BIRAČKIM SPISKOVIMA	57
12. NEZAKONITI UPISI U BIRAČKI SPISAK	58
12.1. Strani državljani u crnogorskom biračkom spisku	59
Studija slučaja 1: Političari iz inostranstva u crnogorskom biračkom spisku	60
12.2. Novoupisani birači	63
Studija slučaja 2: Pravo glasa stekli tek u devedesetim	64
12.3. Preminuli, a birači	64
12.4. Duplikati	64
Studija slučaja 3: Duplikati ili fantomi?	65
Studija slučaja 4: Izbrisani fantomi nakon analize MANS-a	65
12.5. Dvostruko pravo glasa	66

Studija slučaja 5: Jedan birač – dva glasa	67
13. NEZAKONITO ODUZIMANJE PRAVA GLASA	68
13.1. Neosnovana promjena biračkih mjesta	68
Studija slučaja 6: Preseljeni bez svog znanja	69
13.2. Brisanje birača iz biračkog spiska	69
Studija slučaja 7: Danas imaš, sutra nemaš pravo glasa	70
13.3. Oduzimanje prava glasa u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija	70
Studija slučaja 8: Oduzimanje prava glasa bez posljedica	70
14. ODGOVOR INSTITUCIJA NA NEZAKONITOSTI U BIRAČKOM SPISKU	72
14.1. Prijavljeni slučajevi	72
14.2. Kršenje Zakona od strane MUP-a	73
14.3. Novi zakon kao rješenje	76
III SPROVOĐENJE ZAKONA O IZBORU ODBORNIKA I POSLANIKA	79
15. ZAKONSKI OKVIR	80
15.1. Izmjene Zakona o izboru odbornika i poslanika	80
15.2. Vrste izbornih nepravilnosti koje su propisane Zakonom	81
15.3. Ključni nedostaci novog Zakona o izboru odbornika i poslanika	84
16. UOČENE IZBORNE NEREGULARNOSTI	86
16.1. Statistički podaci o uočenim izbornim nepravilnostima	86
16.2. Vrste izbornih neregularnosti	87
16.2.1. Nezakonita evidencija izašlih birača	88
16.2.2. Kršenje tajnosti glasanja	90
16.2.3. Neregularnosti vezane za glasanje putem pisma	91
16.2.4. Ostale neregularnosti	93
16.2.5. Onemogućavanje praćenja izbornog procesa, napadi i pritisci na posmatrače	96

17. POSTUPANJE NADLEŽNIH INSTITUCIJA	98
17.1. Izborna komisija Glavnog grada	98
17.2. Državna izborna komisija	101
Studija slučaja „Đurđevina“	103
17.3. Ustavni sud	105
Aneks 1: Pregled broja osvojenih glasova političkih partija na lokalnim izborima u Podgorici na biračkim mjestima na kojima su prijavljene nepravilnosti	107

**LOKALNI IZBORI 2014.
SPROVODJENJE ZAKONA
O FINANSIRANJU POLITIČKIH
PARTIJA**

1. UVOD

Crnogorsku političku scenu godinama su pratile optužbe o zloupotrebi državnih fondova u izborne svrhe, nezakonitom uticaju vladajućih struktura na slobodnu volju birača, netačnim biračkim spiskovima i kršenju zakona na dan izbora. Ipak, institucionalna praksa u procesuiranju mogućih neregularnosti je bila veoma ograničena, jer su političke partije vrlo rijetko podnosile prigovore i inicijative nadležnim organima.

U aprilu 2013. godine objavljeni su transkripti sa sjednica najviših organa vladajuće partije koji su razotkrili mnoge mehanizame nezakonitog uticaja vladajućih struktura na glasače kroz zloupotrebu državnih fondova.

Nakon objavljivanja afere „Snimak“, pod pritiskom javnosti i Evropske unije, u junu 2013. godine formirana je skupštinska radna grupa koju su činili predstavnici svih političkih partija i nevladinog sektora, a čiji zadatak je bio da pripremi izmjene i dopune izbornih zakona. U februaru 2014. godine Skupština je usvojila izmjene i dopune Zakona o finansiranju političkih partija i Zakona o izboru odbornika i poslanika, kao i novi Zakon o biračkom spisku.

Primjena novog Zakona o biračkom spisku je odložena za 1. novembar 2014. godine, kao i dio izmjena Zakona o izboru odbornika i poslanika koji se odnosi na novi sistem identifikacije birača. Sa druge strane, sve izmjene i dopune Zakona o finansiranju političkih partija su bile na snazi u vrijeme lokalnih izbora u 12 opština održanih 25. maja. Odmah nakon tih izbora, Ustavni sud je većinu izmjena i dopuna zakona proglasio neustavnim, na inicijativu poslanika vladajuće partije, pa je formirana nova radna grupa koja ponovo radi na tekstu tog zakona.

U cilju povećanja povjerenja u izborni proces, jačanja kapaciteta nadležnih organa i izgradnje institucionalne prakse, MANS je pratio sprovođenje sva tri izborna zakona na lokalnim izborima održanim u toku 2014. godine, na osnovu iskustva stečenog kroz praćenje dijela izbornog procesa za parlamentarne i predsjedničke izbore održane 2012., odnosno 2013. godine.

Prikupljali smo zvanične podatke državnih organa o budžetskim izdacima uoči izbora na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama, kao i informacije od građana i insajdera, analizirali potrošnju institucija i istraživali konkretne slučajeve mogućih neregularnosti koje smo prijavljivali nadležnim državnim organima. Analizirali smo i nekoliko verzija biračkih spiskova po kojima su održavani izbori u posljednjih pet godina, naša mreža volontera je provjeravala moguće neregularnosti na terenu, na osnovu čega smo podnosili inicijative nadležnim državnim organima.

Pratili smo i sprovođenje zakona na dan izbora u Opštini Podgorica, kao pilot projekat, na osnovu metodologije razvijene na bazi EU standarda i uz pomoć više stranih eksperata. Preko 550 posmatrača MANS-a su pratili sprovođenje svih izbornih procedura na 199 biračkih mjesta na kojima je više od 90% kompletnog biračkog tijela imalo pravo glasa. Po prvi put je praćeno glasanje putem pisma, kao i glasanje u zatvorskim i pritvorskim jedinicama. U saradnji sa Udruženjem mladih sa hendikepom, pratili smo i ispunjenost uslova za glasanje lica sa posebnim potrebama. Konačno, na osnovu podataka o brojnim neregularnostima koje su prepoznali naši posmatrači, nadležnim organima su podnijeti konkretni prigovori, a naši pravnici su pratili i postupanje nadležnih izbornih komisija po tim prijavama.

Ova publikacija se sastoji iz tri dijela koji sadrže informacije o sprovođenju izbornih zakona. U prvom dijelu su dati konkretni primjeri zloupotrebe državnih resursa u izborne svrhe. Drugi dio sadrži podatke o neregularnostima u biračkom spisku i postupanju institucija po konkretnim inicijativama. U trećem dijelu se nalaze informacije o nepravilnostima koje su uočene na biračkim mjestima na dan izbora, analiza postupanja nadležnih institucija po prigovorima, kao i podaci o pritiscima i napadima na posmatrače.

2. SAŽETAK

Zvanični podaci i informacije koje su nam dostavili građani i posmatrači izbora, pokazuju da su sva tri izborna zakona u velikoj mjeri kršena na lokalnim izborima održanim u toku 2014. godine, a da nadležne institucije nisu adekvatno procesuirale prijavljene neregularnosti. U cilju povećanja povjerenja u izborni proces neophodno je dodatno unaprijediti zakonski okvir i njegovu primjenu, kao i nezavisnost, profesionalnost i transparentnost rada organa za sprovođenje izbora.

Zakon o finansiranju političkih partija - Dokumentacija državnih organa i jedinica lokalnih samouprava navodi na zaključak da su uoči lokalnih izbora državni fondovi zloupotrebljavani u cilju uticaja na političko opredjeljenje birača. Novi Zakon o finansiranju političkih partija je donekle uspio da ograniči takvu praksu, prvenstveno u dijelu raspodjele socijalne pomoći i privremenog zapošljavanja novih kadrova, ali je upravo te odredbe Ustavni sud stavio van snage nakon održavanja lokalnih izbora.

Uoči lokalnih izbora intenzivirane su isplate radničkih otpremnina iz Fonda rada, kao i naknada za štete izazvane elementarnim nepogodama nastale prije nekoliko godina, a afera „Snimak“ je pokazala da se ta sredstva koriste za uticaj na političko opredjeljenje birača.

Subvencije poljoprivrednicima i državna pomoć opštinama u kojima su održani izbori su obilato isplaćivani upravo u toku predizborne kampanje. Država je kroz brojne postojeće, ali i potpuno nove oblike subvencija, izdašno pomagala poljoprivrednike uoči lokalnih izbora. Državna pomoć data u tom periodu se najčešće odnosila na pozajmice opštinama za infrastrukturne projekte koji su započinjani ili otvarani uoči izbora, uz prisustvo kandidata vladajuće partije. U nekim slučajevima državni organi su lokalnim samoupravama odlagali plaćanje poreza, dok su pojedine opštine u tom periodu oslobađale privredne subjekte plaćanja nekih naknada. Uprkos velikoj zaduženosti, opštine su u predizbornom periodu uzimale dodatne kredite kod poslovnih banaka.

Dodjela stanova za socijalno ugrožene kategorije stanovništva kao što su penzioneri i pripadnici RAE populacije, kao i najava novih stambenih projekata su takođe intenzivirani upravo u predizbornom periodu, što navodi na zaključak da je riječ o jednom od mehanizama za potkupljivanje birača.

Konkretni slučajevi navode na zaključak da vladajuća partija potkupljuje birače i korišćenjem takozvanih „crnih fondova“, čiji izvori nisu poznati javnosti. Niz primjera datih u ovom izvještaju se odnosi na otkup ličnih karata od strane partijskih aktivista sa ciljem onemogućavanja građana da izađu na izbore. Pored toga, dokumentacija koju su

aktivisti opozicije zaplijenili u mjesnim odborima vladajuće partije u Beranama svjedoči o nabavci lijekova, građevinskog materijala, ogrijeva za zimu, građevinskih dozvola, plaćanju računa za struju, studentskih stipendija i putnih troškova birača. Međutim, u zvaničnim izvještajima za te izbore, partija na vlasti ne navodi ni jedan od tih troškova.

Državna izborna komisija nije sprovođila administrativne istrage koje su im omogućene novim zakonom, a ta institucija nije utvrdila ni jedan slučaj kršenja zakona, uprkos brojnim prijavama. Državno tužilaštvo nije proaktivno istraživalo moguća krivična djela protiv izbornih prava, a mnoge krivične prijave potkrijepljene obimnom dokumentacijom još uvijek nije procesuiralo.

Mnoge institucije su krile podatke o izdacima u toku predizborne kampanje, a posebno one čije zloupotrebe su otkrivene uoči predsjedničkih i parlamentarnih izbora. Uprkos obavezama iz novog zakona, mnogi podaci nisu proaktivno objavljivani na internet prezentacijama institucija, niti su dostavljani nadležnom skupštinskom tijelu.

Zakon o biračkom spisku – Birački spisak sadrži na hiljade nepravilnosti, pravo glasa imaju lica koja bi morala biti izbrisana iz tog registra, dok je mnogim građanima nezakonito oduzeto pravo glasa.

Analiza pokazuje da su hiljade birača morale biti brisane iz tog dokumenta po sili zakona, posebno onih koji decenijama žive u inostranstvu i prema važećim zakonskim rješenjima ne bi smjeli imati pravo glasa u Crnoj Gori. Brojni slučajevi pokazuju da u biračkom spisku ima mnogo preminulih lica koja godinama nisu izbrisana, pa se postavlja pitanje da li su njihovi lični podaci zloupotrijebljeni.

Veliki broj birača koji su upisani u birački spisak uoči lokalnih izbora po prvi put su stekli pravo glasa u poznim godinama, iako su rođeni i žive u Crnoj Gori, pa time nesporno imaju crnogorsko državljanstvo. Takvi primjeri navode na sumnju da je riječ o upisu birača “fantoma”, odnosno preminulih ili lica koja ne žive u Crnoj Gori. U biračkim spiskovima ima mnogo lica sa gotovo identičnim ličnim podacima, a u nekim slučajevima nesporno je riječ o duplim upisima istih birača. Postojanje duplikata u biračkom spisku potvrdilo je i ponašanje državnih institucija, kada su neka lica, koja su u prethodnim MANS-ovim analizama označena kao dupli birači, izbrisani iz registra birača.

Konkretni primjeri pokazuju da je nekim licima nezakonito omogućeno dvostruko pravo glasa, pa su glasali na lokalnim izborima u različitim opštinama. Sa druge strane, mnogim biračima je faktički uskraćeno pravo glasa na način što im je neosnovano promijenjeno biračko mjesto, a da o tome nisu obaviješteni.

Podaci pokazuju da su mnoga lica brisana iz biračkih spiskova uoči jednih izbora, a par mjeseci kasnije su ponovo upisivana, što pokazuje da im je pravo glasa bilo nezakonito oduzeto. Bilo je i više slučajeva nezakonitog oduzimanja prava glasa birača koji su u pritvoru ili izdržavaju kaznu zatvora, što su potvrdile nadležne institucije, ali takva praksa nije sankcionisana.

Upravni i Vrhovni sud su potvrdili da je Ministarstvo unutrašnjih poslova prekršilo zakon u preko 9.000 slučajeva, jer nije zakonito odgovorilo na inicijative za sprovođenje inspeksijskog nadzora biračkog spiska.

Zakon o izboru odbornika i poslanika - Posmatrači MANS-a su pratili sve faze izbornog procesa u Opštini Podgorica i registrovali preko 840 nepravilnosti na skoro 70 % biračkih mjesta na kojima je pravo glasa imalo preko 80 % ukupnog broja birača upisanih u birački spisak. Na biračkim mjestima na kojima pravo glasa ima 45% od ukupnog broja upisanih birača posmatrači su prijavili teška kršenja zakona za koja je predviđeno automatsko ponavljanje izbora. Analiza pokazuje da je na većini biračkih mjesta na kojima su registrovane najteže povrede Zakona najbolje rezultate ostvarila upravo vladajuća partija.

Većina izbornih neregularnosti se odnosila na vođenje nezakonite evidencije birača koji su izašli na izbore, kršenje tajnosti glasanja i probleme vezane za glasanje pismom. Primijećene su mnoge neregularnosti vezane za korišćenje nevidljivog mastila koje su omogućavale biračima da glasaju po nekoliko puta. U mnogim slučajevima podaci o kršenju zakona nisu unošeni u zapisnike o radu biračkog odbora, što je otežalo kasnije dokazivanje tih neregularnosti. Značajan broj neregularnosti se odnosio i na napade i pritiske na posmatrače, kao i na sukobe članova biračkog odbora.

Izborna komisija Glavnog grada je odbila sve prigovore bez uvida u zapisnike i druge dokaze, i bez obrazloženja. Državna izborna komisija je zabranila medijima da prisustvuju svim sjednicama, a posmatračima je ograničila mogućnost da prate dio njenog rada. Ta Komisija takođe nije vršila uvid u dokaze, već je sve prigovore odbila zahvaljujući identičnoj većini glasova njenih članova. Konkretni primjeri pokazuju da je Komisija koristila različitu metodologiju rada i donosila različite odluke u identičnim situacijama, zavisno od toga koja izborna lista je podnijela prigovore.

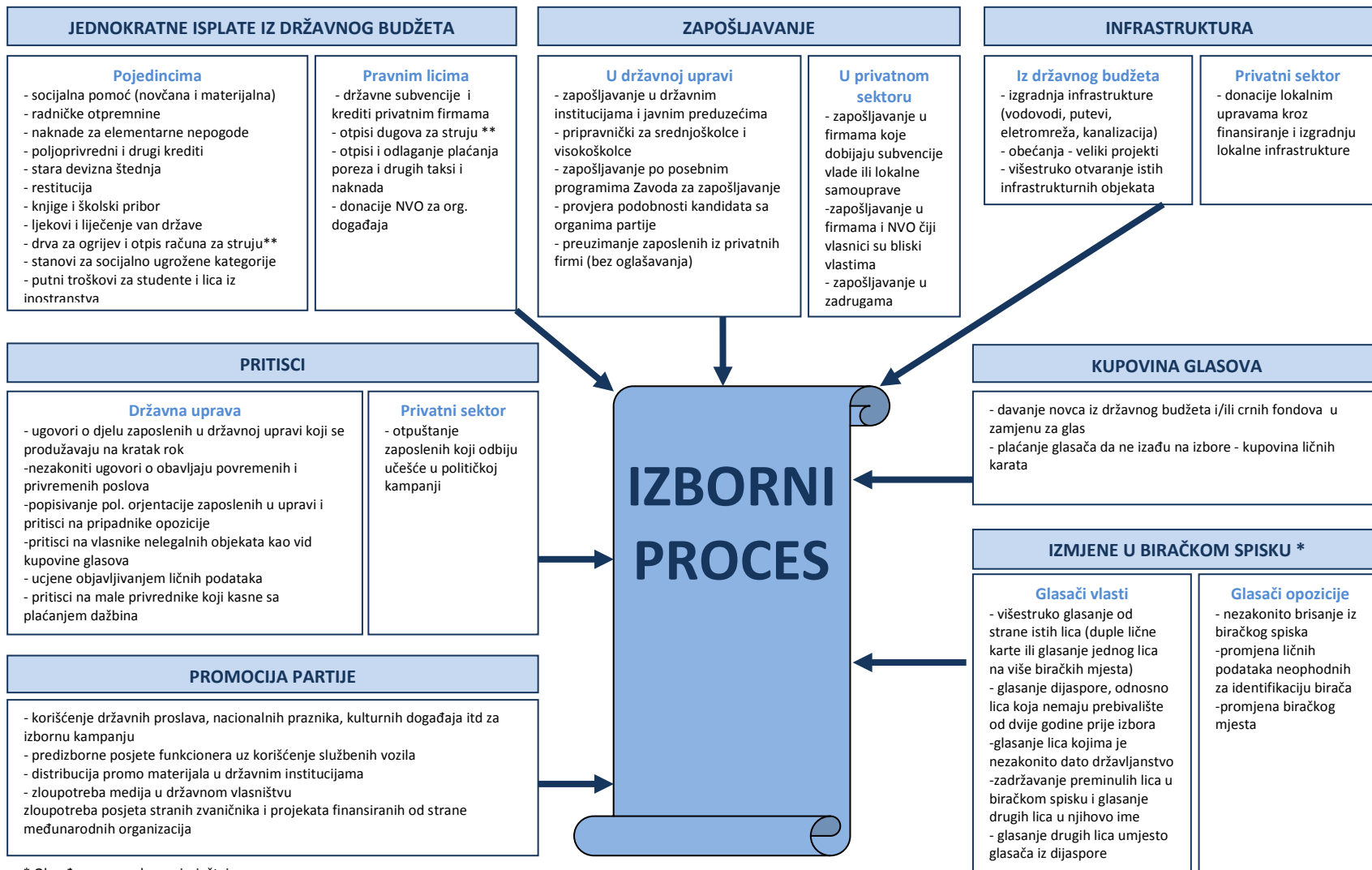
Ustavni sud je odbio sve žalbe na odluke Državne izborne komisije, ali je konstatovao da je u postupku odlučivanja po prigovorima prekršen Ustav i Evropska konvencija. Taj sud

I Sprovođenje Zakona o finansiranju političkih partija

je odlučivao u krajnje netransparentnom postupku, kome nisu mogli prisustvovati podnosioci žalbi, posmatrači izbora, a ni mediji.

Schema mogućih zloupotreba državnih i privatnih fondova radi uticaja na političko opredjeljenje građana

* Obrađeno u posebnom izvještaju

** preko Elektroprivrede Crne Gore koja je u državnom vlasništvu

3. ISPLATA SOCIJALNE POMOĆI

Izmjenama Zakona o finansiranju političkih partija, od dana raspisivanja do dana održavanja izbora, kao i mjesec nakon izbora, definisana je zabrana uvećanja ukupnog iznosa za sve jednokratne socijalne naknade preko 5 odsto, u odnosu na prosječne mjesečne isplate tokom 12 prethodnih mjeseci.

Socijalna pomoć se može isplaćivati iz dva izvora, iz lokalnog budžeta preko nadležnih sekretarijata za socijalno staranje, kao i iz državnog budžeta, odnosno preko centara za socijalni rad, koji novac dobijaju od Ministarstva rada i socijalnog staranja.

3.1. Isplata socijalne pomoći iz budžeta lokalne samouprave

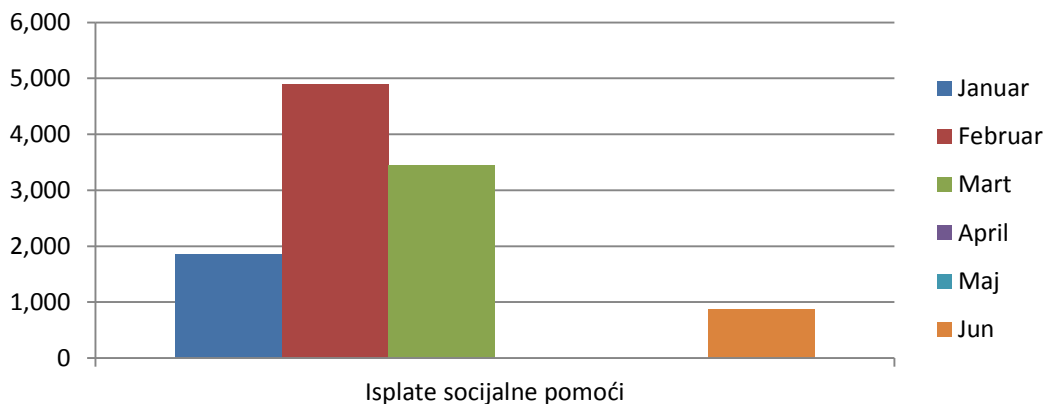
Uoči lokalnih izbora održanih u maju 2014. godine dio opština je višestruko uvećao budžetske izdatke za socijalnu pomoć do momenta raspisivanja izbora, dok u predizbornoj kampanji nije isplaćivao ovu pomoć. To pokazuje da su se opštine pridržavale zakonskih ograničenja za isplate u samom izbornom periodu, ali je indikativno da su isplate značajno uvećane do samog momenta raspisivanja izbora.

U tom smislu je najdrastičniji primjer Opštine Šavnik koja je budžetom za 2014. projektovala da će tokom godine potrošiti ukupno 10.000 eura na ime socijalne pomoći.¹ Ipak, samo u prva tri mjeseca Opština je potrošila skoro devet hiljada eura, što je 90 odsto godišnjeg budžeta, dok je u martu isplatila još hiljadu eura pomoći za penzionere². Na taj način je u toku prva tri mjeseca 2014. godine Opština Šavnik potrošila cjelokupni godišnji iznos koji je opredijelila za isplatu socijalnih pomoći. U aprilu i maju opština Šavnik nije isplaćivala socijalne pomoći, dok je u junu isplatila 870 eura.³

¹ Odluka o budžetu Opštine Šavnik za 2014. godinu, od dana 14. januara 2014. godine.

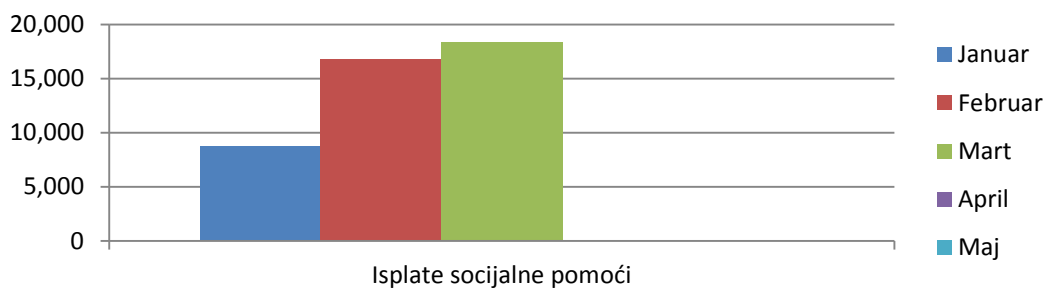
² Plaćeni nalozi za fizička i pravna lica Sekretarijata za finansije, ekonomski razvoj, opštu upravu i društvene djelatnosti Opštine Šavnik dostavljeni MANS-u dana 07. marta, 24. marta 2014. godine i 23. aprila 2014. godine.

³ Plaćeni nalozi za fizička i pravna lica Sekretarijata za finansije, ekonomski razvoj, opštu upravu i društvene djelatnosti Opštine Šavnik dostavljeni MANS-u dana 05. maja 2014. godine i 28. jula 2014. godine.

Grafik 1: Isplata socijalne pomoći Opštine Šavnik za period januar-jun 2014. godine

Opština Rožaje je budžetom za 2014. godinu⁴ projektovala iznos od 80.000 eura za isplatu socijalne pomoći. Podaci pokazuju da je u januaru isplatila 8,6 hiljada eura socijalne pomoći, dok je ta cifra porasla u februaru na blizu 17 hiljada eura, a u martu je isplaćeno još 18 hiljada eura, što ukupno čini 43,6 hiljada eura.⁵ To znači da je za prva tri mjeseca 2014. godine Opština Rožaje potrošila 54,5 odsto ukupnog godišnjeg budžeta za socijalne pomoći, dok joj je za preostalih devet mjeseci ostalo da isplati 36,4 hiljade eura. U aprilu i do 15. maja 2014. godine Opština Rožaje, u kojoj je došlo do promjene vlasti, nije isplaćivala socijalne pomoći.⁶

Grafik 2: Isplata socijalne pomoći Opštine Rožaje za period januar-15.maj 2014. godine

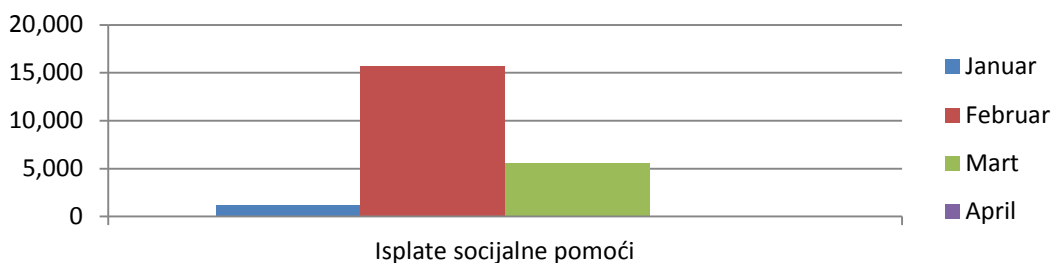
⁴ Odluka o Budžetu Opštine Rožaje za 2014. godinu, od dana 28. januara 2014. godine.

⁵ Izvještaj o izvršenim rashodima Sekretarijata za privredu i finansije Opštine Rožaje, koji je MANS-u dostavljen 12. maja 2014. godine.

⁶ Rješenja Sekretarijata za privredu i finansije Opštine Rožaje, koja su MANS-u dostavljena dana 09. maja 2014. godine i 09. juna 2014. godine.

Prema podacima za prva tri mjeseca 2014. godine, Opština Bar je u januaru za socijalne naknade isplatila preko 2.500 eura, u februaru dvostruko više, 5.700 eura, dok je u martu isplaćeno čak 20.100 eura uz pomoć sredstava iz budžetske rezerve, što je pokazivalo trend rasta sa približavanjem lokalnih izbora⁷. Opština Bar nije isplaćivala socijalne pomoći u prvom dijelu aprila⁸, a nije dostavila podatke o isplatama za drugi dio tog mjeseca⁹. Ova opština u maju i junu 2014. godine nije isplaćivala socijalne pomoći.¹⁰

Opština Plužine je u januaru 2014. godine iz svog budžeta isplatila 1.136 eura pomoći ugroženim kategorijama stanovništva, dok je u februaru primjetan skok isplata na 15.695 eura, od čega je preko Kabineta predsjednika isplaćeno 8.835 eura, iz tekuće budžetske rezerve 2.500 eura, a ostatak od 4.360 eura preko nadležnog sekretarijata. U martu mjesecu je isplaćeno 5.550 eura socijalne pomoći¹¹. Opština Plužine u aprilu nije isplaćivala socijalne pomoći,¹² dok nam podaci za isplate u maju i junu nijesu dostavljeni.¹³

Grafik 3: Isplata socijalne pomoći Opštine Plužine za period januar-april 2014. godine

Kada je u pitanju Glavni grad Podgorica nije bilo većih oscilacija u isplati pomoći pa je u januaru 2014. godine izdvojeno 13.050 eura, a u februaru je pomoć isplaćena u iznosu

⁷ Rješenja Sekretarijata za ekonomiju i finansije Opštine Bar, koja su MANS-u dostavljena dana 28. aprila 2014. godine i 05. maja 2014. godine.

⁸ Rješenje Sekretarijata za ekonomiju i finansije Opštine Bar, koje je dostavljeno MANS-u dana 05. maja 2014. godine.

⁹ MANS je zahtjev za dostavljanje ove informacije uputio dana 06. maja 2014. godine.

¹⁰ Rješenje Sekretarijata za ekonomiju i finansije Opštine Bar, koje je MANS-u dostavljeno dana 15. jula 2014. godine.

¹¹ Plaćeni i neplaćeni nalozi za fizička i pravna lica Sekretarijata za lokalnu upravu Opštine Plužine za period januar-mart 2014. godine, koji su dostavljeni MANS-u rješenjem od 23. aprila 2014. godine.

¹² Rješenja Sekretarijata za lokalnu upravu Opštine Plužine, koja su MANS-u dostavljena dana 13. i 20. maja 2014. godine.

¹³ Rješenje Sekretarijata za lokalnu upravu Opštine Plužine, koje je MANS-u dostavljeno 29. jula 2014. godine, a kojim je traženo produženje rokova za dostavljanje tražene dokumentacije.

od 19 hiljada eura, dok je u martu isplaćeno 18,5 hiljada eura.¹⁴ Glavni grad Podgorica je u aprilu isplatio 18,6 hiljada eura po osnovu socijalnih pomoći, u maju 11,5 hiljada, a u junu 14,8 hiljada eura.¹⁵ Pojedinačne isplate prosječno su iznosile po 50 eura.

Opštine Bijelo Polje i Kolašin MANS-u nijesu dostavile tražene podatke o isplatama socijalne pomoći za period januar-jun 2014. godine.¹⁶

Partijska monopolizacija raspodjele socijalne pomoći

Komisija koja se u Opštini Mojkovac bavi raspodjelom jednokratnih novčanih davanja je u potpunosti sastavljena od kadra vladajuće partije, dok konačnu odluku o dodjeli pomoći donosi predsjednik Opštine, koji je takođe iz redova vladajuće partije, što ostavlja ogroman prostor za zloupotrebu i obezbjeđivanje da prije svega simpatizeri te partije dobiju novčanu pomoć¹⁷.

Na čelu komisije je predsjednik Opštine Dejan Medojević, a njeni članovi su Maja Ikervari, koja je na funkciji Glavnog administratora Opštine Mojkovac i direktorica Doma zdravlja Ikonija Minić. Svi su članovi Opštinskog odbora DPS-a u Mojkovcu¹⁸.

3.2. Isplata socijalne pomoći iz državnog budžeta

Većina sredstava koja se opredjeljuju za socijalnu pomoć dolazi iz budžeta Ministarstva rada i socijalnog staranja, a distribuiraju je centri za socijalni rad.

Prema Zakonu o budžetu Crne Gore za 2014. godinu Ministarstvo rada i socijalnog staranja je raspolagalo sumom od 150.000 eura za isplatu jednokratnih socijalnih

¹⁴ Analitičke kartice Sekretarijata za finansije Glavnog grada Podgorica za period januar-mart 2014. godine, koje su dostavljene MANS-u rješenjima od dana 30. aprila 2014. godine, 20. maja 2014. godine i 06. juna 2014. godine.

¹⁵ Analitičke kartice Sekretarijata za finansije Glavnog grada Podgorice za periodo april-jun 2014. godine, koje su dostavljene MANS-u rješenjima od dana 01. avgusta 2014. godine i 16. septembra 2014. godine.

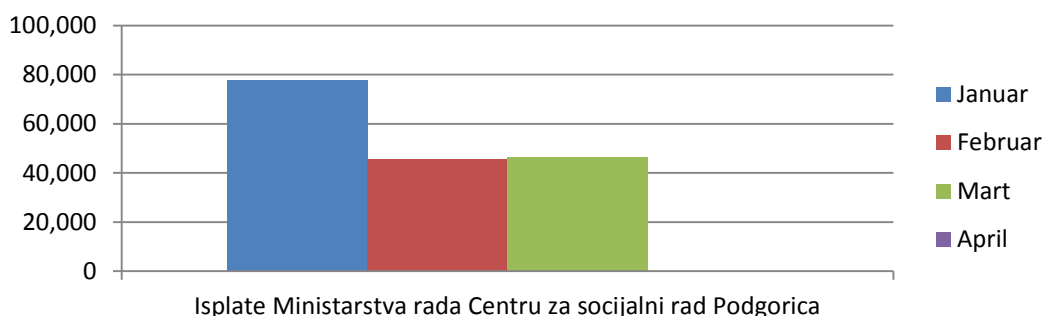
¹⁶ MANS je zahtjeve po osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama podnio dana 21. februara 2014. godine, 05. marta 2014. godine, 03. aprila 2014. godine, 12. maja 2014. godine, 03. juna 2014. godine i 04. jula 2014. godine.

¹⁷ Mišljenje Komisije za razmatranje osnovanosti zahtjeva pojedinaca ili porodica sa teritorije Opštine Mojkovac za ostvarivanje prava na socijalna davanja o kojima se stara Opština Mojkovac, od dana 28. avgusta 2013. godine.

¹⁸ <http://www.dps.me/opstine/mojkovac/optinski-odbor>

pomoći, kao i sa još 300.000 eura za isplatu naknada po osnovu budžetske linije „ostali transferi pojedincima“¹⁹.

U prva tri mjeseca 2014. godine to Ministarstvo je Centru za socijalni rad Podgorica prebacilo ukupno 169.640 eura za jednokratne socijalne pomoći, što je za 19.640 eura više nego u odnosu na ukupni godišnji iznos koji je planiran na budžetskoj liniji za isplatu jednokratnih socijalnih pomoći, odnosno 38 odsto ukupnog iznosa na budžetskim linijama za jednokratne socijalne pomoći i za transfere pojedincima.²⁰ Tako je u januaru 2014. godine Ministarstvo Centru za socijalni rad u Podgorici preusmjerilo 77.650 eura, u februaru 45.690 eura, a u martu 46.300 eura.

Grafik 4: Isplate socijalne pomoći preko Centra za socijalni rad Podgorica za period januar-april 2014. godine

U aprilu 2014. godine u Centru za socijalni rad Podgorica nije bilo transfera novca od Ministarstva rada i socijalnog staranja, tako da su izostale isplate za socijalne pomoći.²¹

Centar za socijalni rad u Rožajama je u januaru 2014. godine za socijalne pomoći isplatio 13.400 eura zahvaljujući novcu koji je dobio od Ministarstva rada i socijalnog staranja.²²

Ministarstvo rada i socijalnog staranja je Centru za socijalni rad u Bijelom Polju u prva tri mjeseca 2014. godine preusmjerilo ukupno 8.200 eura za isplatu jednokratnih socijalnih

¹⁹ Zakon o budžetu Crne Gore za 2014. godinu (Sl.list Crne Gore broj 61/03 od 30. decembra 2013. godine).

²⁰ Rješenja JU Centar za socijalni rad za opštine Podgorica, Cetinje, Danilovgrad i Kolašin, koja su dostavljena MANS-u dana 27. marta 2014. godine i 22. aprila 2014. godine.

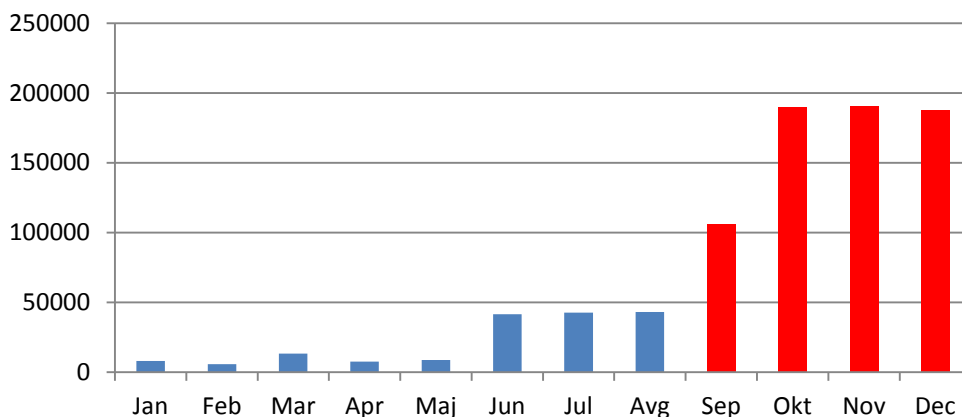
²¹ Rješenje JU Centar za socijalni rad za opštine Podgorica, Cetinje, Danilovgrad i Kolašin, koje je dostavljeno MANS-u dana 06. maja 2014. godine.

²² Rješenje JU Centra za socijalni rad za opštinu Rožaje, koje je dostavljeno MANS-u dana 29. maja 2014. godine.

naknada²³, Centru za socijalni rad Pljevlja je u januaru 2014. godine transferisalo 3.300 eura²⁴, Centru za socijalni rad u Plavu u februaru 2014. godine je preusmjerilo 2.200 eura²⁵, a u istom mjesecu je Centru za socijalni rad u Baru preusmjerilo 2.000 eura.²⁶

MANS je u ranijem periodu utvrdio da je Ministarstvo rada i socijalnog staranja u izbornim periodima višestruko povećavalo isplate jednokratnih socijalnih pomoći. Tako je u prvih osam mjeseci 2012. godine, koji su prethodili vanrednim parlamentarnim izborima, jednokratnom novčanom pomoći pokriveno ukupno 1837 osoba kojima je isplaćeno oko 170.000 eura, odnosno prosječno po 21.000 eura mjesečno. U periodu uoči izbora, odnosno septembru i oktobru 2012. godine je prema zvaničnim podacima došlo do naglog skoka, koji je zadržan do kraja godine. Tako je u posljednja četiri mjeseca 2012. isplaćeno dodatnih 674.876 eura za 6502 korisnika pomoći, od čega samo u oktobru čak 190.000 eura za 1785 osoba.

Iznos pomoći - sve opštine

Grafik 5: Isplata socijalne pomoći u novcu za 2012. godinu

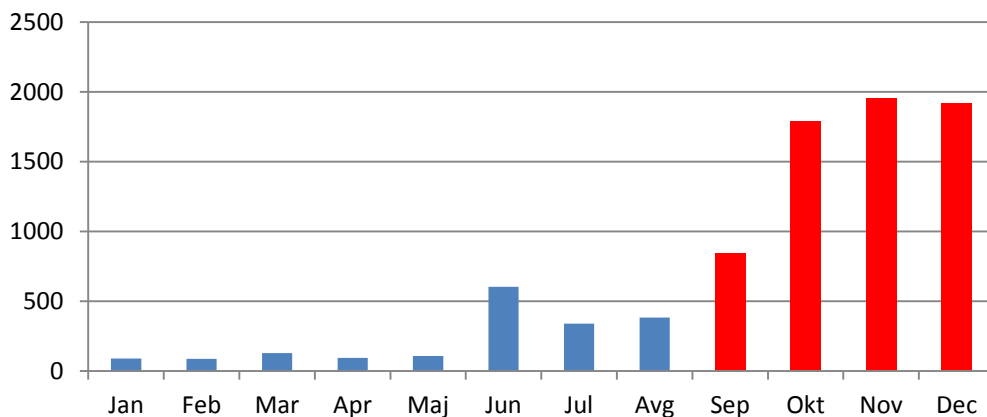
²³ Dokument „Spisak isplate jednokratne pomoći za 2014. godinu za Centar za socijalni rad Bijelo Polje i Mojkovac“, koje je MANS-u dostavljeno dana 30. aprila 2014. godine.

²⁴ Rješenje Ministarstva rada i socijalnog staranja od 02. aprila 2014. godine.

²⁵ Rješenje Ministarstva rada i socijalnog staranja, koje je MANS-u dostavljeno dana 08. aprila 2014. godine.

²⁶ Rješenje Ministarstva rada i socijalnog staranja, koje je MANS-u dostavljeno dana 08. aprila 2014. godine.

Broj primaoca pomoći - sve opštine

Grafik 6: Broj korisnika socijalne pomoći u 2012. godini

Analiza koja je rađena za izbore održane u 2012. godini je pokazala da je dinamika isplate tokom godine neujednačena u svim posmatranim centrima za socijalni rad, te da se skokovi u ukupnom iznosu koji je isplaćivan bilježe upravo u periodu neposredno prije, tokom i nakon izbora. Takođe se bilježio i skok u broju korisnika jednokratne materijalne pomoći, pa je u pojedinim centrima zabilježen skok i do 28 puta, što je konkretno bilo slučaj sa Centrom za socijalni radu u opštini Herceg Novi.

Na osnovu toga možemo zaključiti da je novi Zakon o finansiranju političkih partija uspio da značajno ograniči lošu praksu koja je postojala u pogledu isplata socijalne pomoći u predizbornom periodu, što je smanjilo mogućnost uticaja na političko opredjeljenje najsiromašnijih birača. Ipak, odredbe zakona koje su ograničavale ovu vrstu budžetske potrošnje je Ustavni sud proglasio nesutavnim na inicijativu poslanika iz vladajuće partije.

3.3. Analitičke kartice

Analitičke kartice sadrže informacije o svim uplatama i isplatama jedne budžetske jedinice. Novi Zakon o finansiranju političkih partija je predviđao obavezu centara za socijalni rad da dostavljaju Državnoj izbornoj komisiji podatke o isplatama jednokratnih socijalnih naknada, uključujući i analitičke kartice, dok je Državna izborna komisija ove

podatke bila dužna da dostavi nadležnom skupštinskom tijelu za poslove ekonomije, finansija i budžeta na mjesečnom nivou.²⁷

Međutim, osim Centra za socijalni rad za opštine Pljevlja i Žabljak, nijedan drugi centar nije postupio po zakonu i dostavio ove podatke Državnoj izbornoj komisiji koja je te podatke trebala dalje da dostavi skupštinskom odboru za ekonomiju, finansije i budžet. Pored toga, postojala je obaveza da se analitičke kartice objavljuju na internet prezentacijama centara, ali nijedan centar nije imao svoju prezentaciju. Osim toga, ovi podaci nisu bili dostupni ni na sajtu Ministarstva finansija, niti na sajtu matičnog Ministarstva rada i socijalnog staranja. O značaju objavljivanja analitičkih kartica sa aspekta sprečavanja zloupotrebe državnih fondova u predizbornom periodu govori slučaj „Pljevlja“ koji je otkriven upravo zahvaljujući analizi te dokumentacije.

Slučaj Pljevlja

Slučaj Pljevlja odnosi se na kupovinu glasova kroz isplatu socijalne pomoći u periodu prije održavanja parlamentarnih izbora u oktobru 2012. godine. Podaci do kojih smo došli su pokazali da su rukovodioci Centra za socijalni rad Pljevlja uoči izbora dijelili novac dobijen od Ministarstva rada i socijalnog staranja za socijalne naknade preko političkih aktivista vladajuće partije.

Prvo, iz analitičke kartice Centra za socijalni rad²⁸ vidi se da je u oktobru 2012. godine bilo samo šest isplata od po 50 eura, dok u novembru isplata uopšte nema. Umjesto pojedinačnih isplata na analitičkoj kartici su zabilježene samo dvije: prva koja je zavedena pod datumom 31. oktobar u iznosu od 7.100 eura, a druga 30. novembra u iznosu od 12.650 eura. Ove dvije isplate, koje daju ukupnu sumu od 19.750 eura, jedine nemaju brojeve rješenja po kojima su isplaćene.

Istovremeno, odvojeni podaci koje su nam dostavili insajderi iz državnih institucija dokazuje postojanje organizovane strukture mjesnih odbora DPS-a u Pljevljima, sa jasnom podjelom funkcija, kontakata i područja za koje su pojedini članovi te strukture bili zaduženi. Jedan od koordinatora koji je upravljao mjesnim odborima je bio i Ermin Nuhanović, zaposlen u Centru za socijalni rad u Pljevljima i član opštinskog odbora DPS-a za taj grad.

²⁷ Član 19 a Zakona o finansiranju političkih partija

²⁸ Analitička kartica Centra za socijalni rad za opštine Pljevlja i Žabljak za period 01.01. do 30.11. 2012. godine.

Upravo je Nuhanović podigao novac u iznosu od 19.750 eura, koji je Centru za socijalni rad uplatilo Ministarstvo rada i socijalnog staranja na ime jednokratne novčane pomoći a zatim pojedinačne sume podijelio predsjednicima ostalih mjesnih odbora Demokratske partije socijalista za dalju distribuciju na terenu.²⁹

Pored iznosa za koji su zaduženi, u dokumentu se navodio i broj osoba kojima taj novac treba isplatiti, ali i lokacija biračkih mjesta na kojima glasaju "primaoci pomoći".

Sastavni dio dokumentacije činio je dio internog spiska birača DPS-a, u kojem se taksativno navodi pripadnost mjesnom odboru. MANS je zahvaljujući insajderima došao do dijela spiskova o isplata, gdje je uz imena građana naveden iznos od po 50 eura i njihovi potpisi kao potvrda da su primili taj novac. Spiskovi sadrže podatke o blizu 100 lica iz pljevaljske opštine, a poređenjem smo utvrdili da se sva ta lica nalaze i na internom spisku birača koji je sačinila DPS Pljevalja.

U

NOVČANO ZADUŽENJE ZA JEDNOKRATNE NOVČANE POMOĆI

MJESNA ORGANIZACIJA	PREDJEDNIK	BRJU POMOĆI	NOVČANI IZNOS	POTPIS
GOLUBINKA	BOJIC VANJA	34	1.700 EURA	
GOLUBINKA	BRADIC BR. 4	30	1.500 EURA	
GOLUBINKA	BRADIC BR. 3	20	1.000 EURA	
GOLUBINKA	BRADIC BR. 2	15	750 EURA	
GOLUBINKA	BRADIC BR. 1	10	500 EURA	
GOLUBINKA	BRADIC BR. 5	20	1.000 EURA	
GOLUBINKA	BRADIC BR. 6	20	1.000 EURA	
GOLUBINKA	BRADIC BR. 7	20	1.000 EURA	
GOLUBINKA	BRADIC BR. 8	20	1.000 EURA	
GOLUBINKA	BRADIC BR. 9	20	1.000 EURA	
GOLUBINKA	BRADIC BR. 10	20	1.000 EURA	
GOLUBINKA	BRADIC BR. 11	20	1.000 EURA	
GOLUBINKA	BRADIC BR. 12	20	1.000 EURA	
GOLUBINKA	BRADIC BR. 13	20	1.000 EURA	
GOLUBINKA	BRADIC BR. 14	20	1.000 EURA	
GOLUBINKA	BRADIC BR. 15	20	1.000 EURA	
GOLUBINKA	BRADIC BR. 16	20	1.000 EURA	
GOLUBINKA	BRADIC BR. 17	20	1.000 EURA	
GOLUBINKA	BRADIC BR. 18	20	1.000 EURA	
GOLUBINKA	BRADIC BR. 19	20	1.000 EURA	
GOLUBINKA	BRADIC BR. 20	20	1.000 EURA	

KOORDINATOR
 ERICA NUHANOVIC

NAPOMENA: BILJEZICKE JE UZIMATI I SPISANJE I ISPLATE IMAO SVIJEŠI TAKO DA JE POVRATKO KOORDINATORU 5000 EURA!

PREDJEDNIK
 BOJIC VANJA

KOORDINATOR
 ERICA NUHANOVIC

Dokument sa zaduženjima za distribuciju socijalne pomoći na terenu

²⁹ Dokument „Zapisnik o primopredaji novčanih sredstava“ od 09. oktobra 2012. godine i dokument „Novčano zaduženje za jednokratne novčane pomoći“ (bez datuma).

4. ZAPOŠLJAVANJE

4.1 Predizborno zapošljavanje u javnoj upravi

"Ako zaposlimo svog čovjeka smanjili smo njima a povećali nama. Hajde da pomognemo čovjeku da se zaposli i imaćemo efekat četiri glasa za DPS"

Zoran Jelić, poslanik u Skupštini i bivši direktor Zavoda za zapošljavanje, jul 2012. godine

Zakon o finansiranju političkih partija koji je važio u periodu održavanja lokalnih izbora u 12 crnogorskih opština^[1] zabranjivao je zapošljavanje lica u državnom aparatu i lokalnim samoupravama u periodu od dana raspisivanja izbora do mjesec dana nakon njihovog održavanja, osim u slučaju zapošljavanja na neodređeno vrijeme.

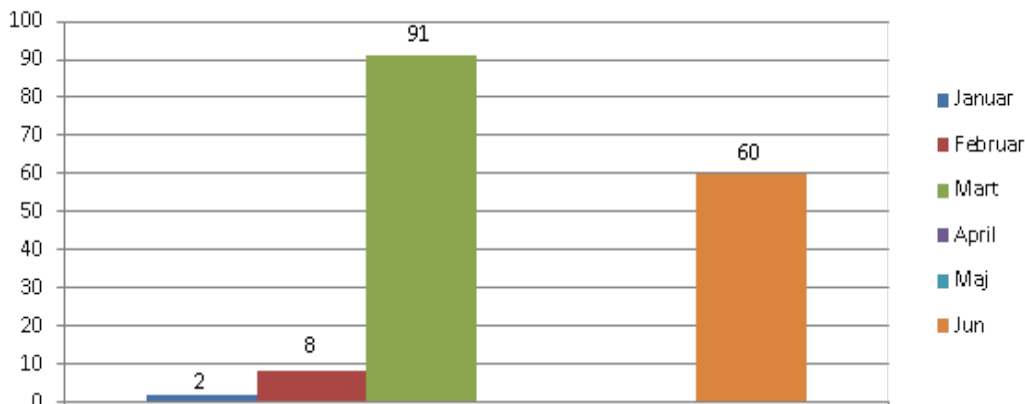
Većina državnih organa je poštovala ovo zakonsko ograničenje, pa je uoči raspisivanja izbora, odnosno prije samog početka izborne kampanje zaposlila veći broj osoba.

Naime, Predsjednik Crne Gore je još krajem februara najavio datum kada će raspisati lokalne izbore u 12 opština³⁰, pa su neke državne institucije, lokalne samouprave, javna preduzeća i kompanije u državnom vlasništvu zaposlile nove radnike samo par dana prije početka izborne kampanje, čime su formalno poštovala zakonske odredbe, ali postoji mogućnost da je takvo zapošljavanje ipak bilo tempirano, sa ciljem uticaja na političko opredjeljenje građana. Većina takvih ugovora je zaključena na kratak rok i odnosili su se na period predizborne kampanje i mjesec u kome su izbori održani.

Podaci Uprave za kadrove pokazuju da je tokom prva dva mjeseca 2014. godine raspisano svega 10 oglasa i konkursa. Međutim, u martu, uoči raspisivanja izbora, Uprava za kadrove je objavila ukupno 91 oglas i konkurs, odnosno devet puta više nego u dva prethodna mjeseca zajedno. Od tog broja, 58 je bilo konkursa za nova radna mjesta, a 33 oglasa su bila bila interna, odnosno ponude postojećim državnim službenicima da popune druga radna mjesta u okviru javne uprave. Tokom aprila i maja kada je važila zakonska zabrana zapošljavanja nijesu raspisivani oglasi i konkursi.

^[1] Zakon je pred Ustavnim sudom oboren u junu 2014. godine, nakon održavanja lokalnih izbora, po inicijativi vladajućeg DPS-a.

³⁰ Predsjednik Crne Gore Filip Vujanović je 20. februara 2014. godine izjavio da će lokalne izbore raspisati krajem marta. Članak u dnevnom listu "Vijesti" od 20. februara 2014. godine, <http://www.vijesti.me/vijesti/raspisivanje-izbora-vujanovic-ceka-do-25-marta-180487>

Grafik 7: Broj objavljenih oglasa i konkursa u prvoj polovini 2014. godine

Slična praksa je bila i u drugim državnim organima i kompanijama u državnom vlasništvu.

Tako je crnogorska nacionalna aviokompanija „Montenegro airlines“ 21. marta 2014. godine, samo tri dana prije raspisivanja lokalnih izbora, zaključila pet ugovora o obavljanju privremenih poslova sa rokom važenja do četiri mjeseca.³¹ Pored toga, aviokompanija je 22. marta nezakonito objavila konkurs za popunjavanje 12 radnih mjesta posredstvom oglasa na sajtu ZZZCG. Nakon što je MANS objelodanio da se na taj način krše pravila Zakona o finansiranju političkih partija, sa sajta ZZZCG oglas je povučen, a „Montenegro airlines“ je u međuvremenu obustavio proceduru zapošljavanja.

Zavod za izvršenje krivičnih sankcija (ZIKS) je tri dana prije raspisivanja izbora, 21. marta 2014. godine primio u radni odnos 11 lica sa kojima je zaključio ugovore o radu na period od dvije godine.³²

Nakon najave Predsjednika o datumu raspisivanja izbora, Uprava za inspekcijske poslove je 01. marta zaključila 34 ugovora o djelu i privremenim poslovima, od čega 17 na period od četiri mjeseca, odnosno do 01. jula 2014. godine, dok 17 obuhvata period zaposlenja od mjesec dana.³³

Uprava policije je 01. marta 2014. godine sa 158 lica zaključila ugovore o radu na neodređeno vrijeme, po osnovu javnog oglasa koji je Uprava za kadrove raspisala još 14.

³¹ Rješenje kompanije „Montenegro airlines“ dostavljeno MANS-u dana 03. juna 2014. godine.

³² Rješenje Ministarstva pravde dostavljeno MANS-u dana 06. maja 2014. godine.

³³ Rješenje Uprave za inspekcijske poslove dostavljeno MANS-u 12. maja 2014. godine.

oktobra 2013. godine, što znači da je proces zasnivanja radnog odnosa trajao neobičajeno duže od standardnog, odnosno četiri i po mjeseca.³⁴

Služba zaštite Glavnog grada Podgorica raspisala je 05. marta 2014. godine oglas za prijem 17 vatrogasaca na određeno vrijeme, odnosno na period od tri mjeseca.³⁵

Takva praksa je postojala i u slučaju lokalnih izbora u Beranama. Opština Berane je u decembru 2013. godine, u mjesecu u kojem se očekivalo raspisivanje prijevremenih lokalnih izbora u tom gradu³⁶, sa 17 lica zaključila ugovore za obavljanje privremenih poslova, pri čemu su sa 6 lica zaključeni ugovori na period od jednog mjeseca, sa 6 lica na rok od dva mjeseca, sa jednim licem na period od tri mjeseca, te sa četiri lica na period od četiri mjeseca. Ugovori su zaključivani 02. decembra, 03. decembra, 06. decembra, 07. decembra, 09. decembra, 14. decembra, kao i 17. i 18. Decembra, a izbori su raspisani 21. decembra.³⁷

Slično tome, Javno preduzeće „Sportski centar Berane“ je 02. decembra, 16. decembra, 19. i 20. decembra 2013. godine zaključilo sedam ugovora o privremenim poslovima, na period od četiri mjeseca³⁸.

4.2. Subvencionirano predizborno zapošljavanje u privredi

Vlada Crne Gore, kroz Program razvoja klastera³⁹, privatnim preduzećima obezbjeđuje državnu pomoć za nabavku proizvodne opreme, kako bi se omogućila nova zapošljavanja. Realizacija Programa počela je u septembru 2012. godine, samo mjesec dana uoči održavanja vanrednih parlamentarnih izbora. Tim programom je bio

³⁴ Prema Zakonu o državnim službenicima i namještenicima, rok za podnošenje prijave na javni konkurs je 20 dana od dana objavljivanja konkursa, nakon čega slijedi sačinjavanje liste kandidata, obavezna provjera sposobnosti za vršenje poslova radnog mjesta i ocjenjivanje kandidata (što obično traje do 30 dana). U roku od tri dana od sačinjavanja izvještaja o ocjenjivanju kandidata, organ utvrđuje rang listu kandidata i dostavlja je starješini državnog organa, koji je dužan da odluku o izboru kandidata donese u roku od 30 dana od dana prijema liste za izbor.

³⁵ Rješenja Glavnog grada Podgorica dostavljena MANS-u dana 11. aprila 2014. godine i 08. maja 2014. godine.

³⁶ Lokalni izbori u Beranama raspisani su 21. decembra 2013. godine, a održani 09. marta 2014. godine.

³⁷ Rješenje Sekretarijata za opštu upravu i društvene djelatnosti Opštine Berane dostavljeno MANS-u 25. aprila 2014. godine.

³⁸ Rješenja JP “Sportski centar Berane” dostavljeno MANS-u dana 26. marta 2014. godine.

³⁹ Udruženje dva ili više privredna subjekta koji se bave istom ili sličnom djelatnošću koja se udružuju zbog zajedničkih poslovnih interesa.

obuhvaćen sjeverni region i opštine Cetinje i Ulcinj, kao manje razvijene opštine, a klasteri su mogli dobiti najviše sedam hiljada eura.

U februaru 2014. godine, mjesec dana prije raspisivanja lokalnih izbora, Vlada je odlučila da proširi realizaciju programa na čitavu Crnu Goru i istovremeno je povećala maksimalan iznos po klasteru sa sedam na 10 hiljada eura. Početkom marta je objavljen javni poziv za koji su ukupno opredijeljena sredstva iznosila 50 hiljada eura, dok su se prijave podnosile do 3. aprila,⁴⁰ kada su lokalni izbori u 12 opština već bili raspisani.⁴¹

Pored ovog vladinog programa, i neke opštine su uoči izbora subvencionirale privatne i državne kompanije. Takvi su primjeri Prijestonice Cetinje i Opštine Bar.

Tokom predizborne kampanje za lokalne izbore na Cetinju, koji su održani u novembru 2013. godine, gradonačelnik i funkcioner DPS-a, Aleksandar Bogdanović, je sa lokalnom firmom „Martex“ zaključio ugovor o dodjeli podsticaja na investicioni projekat kojim se opština obavezala da će toj firmi za otvaranje 16 novih radnih mjesta isplatiti oko 25 hiljada eura.⁴² Ugovor sa kompanijom Martex je zaključen bez prethodno sprovedenog tendera, a nije poznato da li su slični ugovori sklapani i sa drugim kompanijama.

Opština Bar je 07. marta 2014. godine, dva mjeseca prije održavanja lokalnih izbora u tom gradu, sa državnim preduzećem „Luka Bar“ zaključila „Ugovor o subvenciji nakon obavljanja pripravničkog staža“⁴³, kojim se obavezala da će platiti oko 75 hiljada eura za zaposlenje 19 lica, na period od 12 mjeseci. Ugovor o subvenciji zaključila su dva istaknuta funkcionera DPS-a, odnosno tadašnji gradonačelnik Bara Žarko Pavićević i direktor lučkog preduzeća Slobo Pajović.

⁴⁰ Javni poziv za učešće u “Programu podsticanja razvoja klastera u Crnoj Gori do kraja 2016. godine” za 2014. godinu, od 03. marta 2014. godine.

⁴¹ Pored toga, MANS je utvrdio da je Vlada od samog početka Program razvoja klastera sprovodila suprotno Zakonu o kontroli državne pomoći, jer on ne predviđa davanje državne pomoći u sektoru poljoprivrede. Uprkos tako jasnom zakonskom ograničenju, Vlada je klasterima dodjeljivala subvencije upravo za oblast poljoprivrede, pri čemu se Ministarstvo ekonomije, kao glavni realizator Programa razvoja klastera, pozvalo na Vladinu uredbu, kao akt niže pravne snage od Zakona.

⁴² Ugovor o dodjeli podsticaja između Prijestonice Cetinje i firme “Martex” Cetinje, zaključen dana 25. septembra 2013. godine.

⁴³ Ugovor o subvenciji nakon obavljenog pripravničkog staža između Opštine Bar i AD “Luka Bar” od 07. marta 2014. godine.

4.3. Programi Zavoda za zapošljavanje Crne Gore

“Pripremajući se za predstojeće izbore u Zavodu za zapošljavanje pokrenuli smo nekoliko projekata... Imamo svakodnevne kontakte sa predsjednicima odbora DPS svim opštinama jer želimo da prije svega zaposlimo svoje ljude.”

“Planirano je da ih bude 6.000, a mi ćemo ove godine zaposliti preko 8.000 ljudi sa evidencije Zavoda za zapošljavanje, prije svega onih koji podržavaju program DPS-a.”

Zoran Jelić, poslanik u Skupštini i bivši direktor Zavoda za zapošljavanje, jul 2012. godine

Zavod za zapošljavanje Crne Gore (ZZZCG) je 21. oktobra 2013. godine objavio pozive za četiri programa zapošljavanja za 2014. godinu: Program javnih radova, Program obrazovanja i osposobljavanja odraslih, Program za rad na konkretnom radnom mjestu i Program stimulisanja prvog zapošljavanja lica sa stečenim srednjim obrazovanjem.⁴⁴ Zavod je objavio pozive u vrijeme dok se još nije znalo sa koliko će novca raspolagati za pojedine programe, jer državni i budžeti lokalnih uprava u to vrijeme nijesu bili usvojeni.

Pozivi su objavljeni tokom izborne kampanje za izbore u Mojkovcu, Cetinju i Petnjici što je bilo suprotno tadašnjem Zakonu o finansiranju političkih partija, koji zabranjuje zapošljavanja u predizbornom periodu, što je potvrđeno i od strane Ministarstva finansija.⁴⁵ Konkursi nijesu poništeni, a prema Zakonu o finansiranju političkih partija direktorica ZZZCG je, kao odgovorno lice, trebala da bude novčano kažnjena od 200 do 2.000 eura, jer je nezakonito objavljen konkurs.⁴⁶ Ipak, nema podataka o tome da li je ona prekršajno gonjena i sankcionisana.

⁴⁴ Članak u dnevnom listu „Vijesti“ od 09. novembra 2013. godine, <http://www.vijesti.me/vijesti/zabranili-jelicevoj-da-zaposljava-u-kampanji-159395>.

⁴⁵ Članak u dnevnom listu „Vijesti“ od 09. novembra 2013. godine, <http://www.vijesti.me/vijesti/zabranili-jelicevoj-da-zaposljava-u-kampanji-159395>.

⁴⁶ Član 37 Zakona o finansiranju političkih partija (Sl.list br. 42/11) propisuje da će se „novčanom kaznom od 200 eura do 2.000 eura kazniti za prekršaj odgovorno lice u državnom organu ili organu lokalne uprave ako vrši javno oglašavanje i zapošljavanje lica u državnim organima, organima državne uprave, organima lokalne samouprave, organima lokalne uprave, javnim preduzećima, javnim ustanovama i državnim fondovima na određeno vrijeme i angažovanje po ugovoru o djelu, u periodu od dana raspisivanja do dana održavanja izbora.

Konflikt interesa u Zavodu za zapošljavanje

Zoran Jelić, jedan od glavnih aktera afere „Snimak“, je poslanik vladajuće partije u Skupštini Crne Gore i predsjednik skupštinskog Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje, koji je, između ostalog, zadužen za nadzor nad radom Zavoda.

Direktorica Zavoda je Vukica Jelić, supruga Zorana Jelića, bivšeg direktora te institucije.

Zoran Jelić sada radi kao savjetnik direktora Zavoda, odnosno svoje supruge.

Tokom 2012. godine kada su održani vanredni parlamentarni izbori, ZZZCG je za različita zapošljavanja potrošio čak 6,7 miliona eura, iako je godišnjim programom rada projektovao potrošnju od svega 3,5 miliona eura.⁴⁷ Na taj način je grubo prekršen Zakon o budžetu, kojim je zabranjeno da institucija iz državne kase može trošiti više novca nego što je opredijeljeno za konkretnu godinu.

Zavod je u 2012. godini po programu sezonskog zapošljavanja, kojim se obezbjeđuje zapošljavanje tokom ljetnje sezone, planirao zapošljavanje 6.000 sezonskih radnika, dok je u toku godine na ovim poslovima zaposlilo 9.537 lica, što je 59 odsto više u odnosu na planirani broj.⁴⁸ Upravo o ovom programu je poslanik DPS-a Zoran Jelić govorio na sjednicama najviših organa vladajuće partije.

Pored toga, po projektu „Radna praksa za visokoškolce“, o kojem je u sklopu afere „Snimak“ govorio Zoran Jelić, nekadašnji direktor Zavoda, a koji nije bio planiran Programom rada za 2012. godinu⁴⁹, sklopljen je 261 sporazum sa poslodavcima, kojima je predviđeno zapošljavanje 500 lica.⁵⁰ Kada je u pitanju program javnih radova bilo je predviđeno zapošljavanje najmanje 370 prioriteto težih zapošljivih lica, ali je Zavod uposlio 543 učesnika. MANS je utvrdio da je od ove brojke, najmanje 100 osoba neplanirano zaposleno tokom ljetnje turističke sezone, što se dijelom poklopilo sa predizbornom kampanjom za vanredne parlamentarne izbore 2012. godine.⁵¹ Ova lica zaposlena su po osnovu javnog rada „Nega bude čisto“, koji podrazumijeva različite vrste radova za pripremu opština u okviru turističke sezone, uglavnom na održavanju saobraćajnica, zelenih površina i slično.⁵²

⁴⁷ Izvještaj o novčanim tokovima ZZZCG za 2012. godinu, dostavljen MANS-u dana 20. decembra 2013. godine.

⁴⁸ Izvjestaj o radu ZZZCG za 2012. godinu, januar 2013. godina.

⁴⁹ Programa rada ZZZCG za 2012. godinu, decembar 2011. godina.

⁵⁰ Izvjestaj o radu ZZZCG za 2012. godinu, januar 2013. godina.

⁵¹ Predizborna kampanja počela je 31. jula 2012. godine.

⁵² Izvjestaj o radu ZZZCG za 2012. godinu, januar 2013. godina.

5. JEDNOKRATNE NAKNADE, SUBVENCIJE I KREDITI

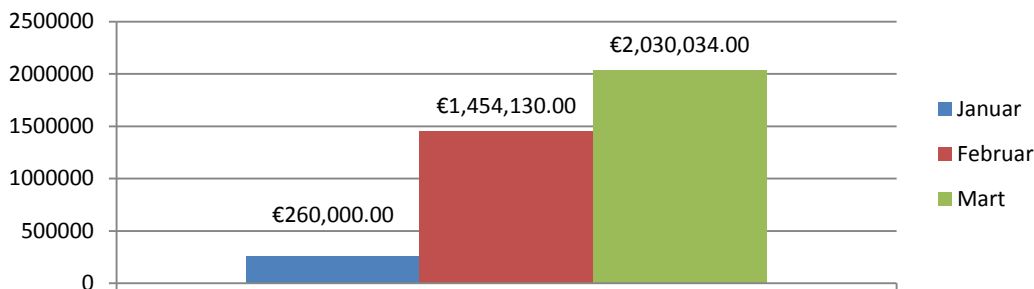
5.1. Otpremnine Fonda rada

Afera „Snimak“ je otkrila da su isplate radničkih otpremnina⁵³ Fonda rada jedan od značajnih mehanizama koje je vladajuća partija koristila u izbornim periodima kako bi uticala na opredjeljenje birača.

"I druga veoma bitna stvar je da otpremnine iz Fonda rada direktno usmjerimo prema našem članstvu i smatram da će nam to direktno pomoći na terenu".

*Dejan Medojević, predsjednik Opštine Mojkovac
Snimak sjednice Ppredsjedništva DPS-a, jul 2012. godine, uoči parlamentarnih izbora*

Ovu praksu Fond rada je nastavio i uoči lokalnih izbora 2014. godine, pa je tada isplatio najveći dio opredijeljenih sredstava za radničke otpremnine. Neposredno uoči raspisivanja lokalnih izbora, u prva tri mjeseca ove godine, Fond je za otpremnine isplatio 3,7 miliona eura, odnosno čak 87 odsto ukupne sume koja mu je opredijeljena Budžetom za čitavu 2014. godinu.⁵⁴

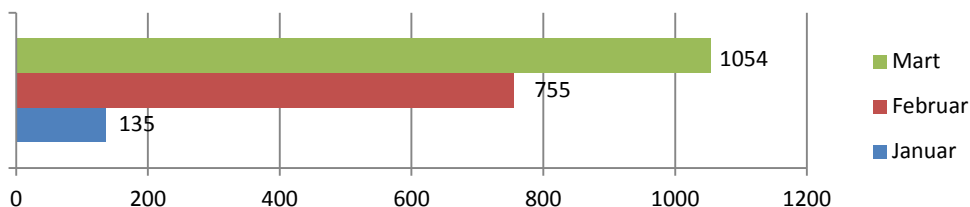
Grafik 8: Isplate u Fondu rada za prva tri mjeseca 2014. godine

U pomenutom periodu otpremnine je dobilo 1.944 radnika, od čega je u januaru otpremine dobilo 135 radnika, u februaru 755 radnika, dok je u martu, mjesecu u kome

⁵³ Riječ je o pojedinačnoj otpremnini od nepunih dvije hiljade eura koje se isplaćuju radnicima crnogorskih preduzeća, koja su do 2009. godine prestala da rade. Procjenjuje se da oko 21 hiljada radnika ima pravo na tu vrstu naknade.

⁵⁴ <http://www.fondrada.gov.me/biblioteka/Informacije>

su raspisani lokalni izbori, isplaćeno dodatnih dva miliona eura, zahvaljujući čemu je 1.054 radnika dobilo svoje otpremnine.

Grafik 9: Broj radnika kojima su isplaćene otpremnine u prva tri mjeseca 2014. godine

S obzirom na činjenicu da je Budžetom za 2014. godinu za isplatu otpremnina Fondu rada opredijeljeno 4,3 miliona eura, prostom računicom dolazi se do zaključka da je ovoj instituciji za preostalih devet mjeseci iste godine ostalo da isplati svega 550 hiljada eura, ili oko 13% budžeta predviđenog za tu namjenu.⁵⁵

Inače, budžet Fonda rada za 2014. godinu je čak tri puta veći u odnosu na 2013. godinu, kada je za otpremine bilo opredijeljeno 1,3 miliona eura. Predlogom Budžeta za 2014. godinu bio je planiran isti iznos, ali je suma uvećana na 4,3 miliona zahvaljujući amandmanima poslanika DPS-a⁵⁶.

Otpremine isplaćivane i uoči prethodnih izbora

Uoči vanrednih parlamentarnih izbora 2012. godine, Vlada se zadužila za čak šest miliona eura kako bi radnicima isplatila što veći broj otpremnina, iako je budžetom za tu godinu za ove svrhe opredijelila 2,1 miliona eura.⁵⁷

Slična situacija je bila i uoči predsjedničkih izbora u aprilu 2013. godine, kada je Fond rada je realizovao najveći broj otpremnina. Naime, u prva četiri mjeseca te godine Fond je isplatio 970 hiljada eura, što je bilo 75 odsto budžetom predviđenog iznosa za čitavu godinu⁵⁸.

⁵⁵ Zakon o Budžetu Crne Gore za 2014. godinu (Sl.list Crne Gore broj 61/14 od 30. decembra 2013. godine).

⁵⁶ Amandmani poslanika DPS-a Zorice Kovačević i Rešida Adrovića na Predlog zakona o budžetu Crne Gore za 2014. godinu od 20. decembra 2013. godine.

⁵⁷ Odluka o emisiji obveznica Crne Gore za isplatu neisplaćenih potraživanja zaposlenih za čijim je radom prestala potreba (Sl.list Crne Gore 44/12 od 09. avgusta 2012. godine).

⁵⁸ Rješenja Fonda rada o isplataima po poslodavcima za 2013. godinu, koje je dostavljeno MANS-u dana 17. marta 2014. godine.

5.2. Jednokratne naknade štete izazvane vremenskim i drugim nepogodama

Isplata šteta izazvanih vremenskim nepogodama je, prema informacijama iz afere „Snimak“ korišćena u cilju uticaja na političko opredjeljenje građana, a takva praksa je nastavljena i uoči lokalnih izbora.

„Znate da je naša opština u prethodnom periodu imala dosta elementarnih nepogoda i da, ukoliko postoji mogućnost za isplatom šteta našem članstvu, da bi to pomoglo na terenu“.

*Dejan Medojević, predsjednik Opštine Mojkovac
Snimak sjednice Predsjedništva DPS-a, jul 2012. godine, uoči parlamentarnih izbora*

Krajem decembra 2013. godine, uoči lokalnih izbora u Ulcinju, koji su održani u januaru 2014. godine, bivše rukovodstvo te opštine odlučilo je da isplati 50 hiljada eura za naknade za elementarne nepogode, koje su se dogodile još 2008. i 2009. godine⁵⁹. Lica čija je šteta iznosila do 200 eura, isplaćivana su odmah, dok su iznosi za veće štete dijeljeni u tri rate. Nije poznato iz kojih je budžetskih izvora obezbijeđen ovaj novac.

Uoči vanrednih parlamentarnih izbora 2012. godine, Vlada je iz budžetske rezerve povukla milion eura i preusmjerila ga opštinama za isplatu naknada štete⁶⁰. Tako je, na primjer, Opština Berane, deset dana uoči vanrednih parlamentarnih izbora, građanima isplatila 80 hiljada eura za štetu nastalu elementarnim nepogodama koje su se dogodile osam mjeseci ranije. Isti slučaj je bio i sa opštinama Mojkovac i Cetinje, koje su tada isplatile 70 hiljada, odnosno 60 hiljada eura.⁶¹

5.3. Subvencije poljoprivrednicima

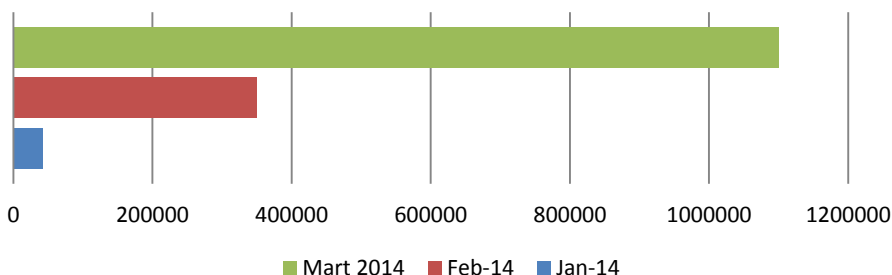
Za razliku od ranijih godina kada je Agrobudžet usvajan tek u aprilu, Vlada Crne Gore je u 2014. godini usvojila ovaj dokument već u januaru, zahvaljujući čemu je Ministarstvo poljoprivrede uoči lokalnih izbora moglo nesmetano da raspoláže novcem za različite vrste pomoći farmerima.

⁵⁹ Sporazum o dinamici isplate naknada određenim licima koja su pretrpjela štetu od elementarnih nepogoda 2008/2009. godine od dana 05. decembra 2013. godine.

⁶⁰ Predlog zakona o završnom računu Budžeta Crne Gore za 2012. godinu, septembar 2013. godine.

⁶¹ Odluka o završnom računu budžeta Opštine Berane za 2012. godinu od dana 08. jula 2013. godine, Odluka o usvajanju Završnog računa budžeta Opštine Mojkovac za 2012. godinu od dana 27. juna 2013. godine, Odluka o Završnom računu budžeta Prijestonice Cetinje za 2012. godinu od dana 14. juna 2013. godine.

Prema raspoloživim podacima, u toku prva tri mjeseca 2014. godine Ministarstvo poljoprivrede je isplatilo oko 1,5 miliona eura subvencija farmerima. U januaru je isplaćeno 43 hiljade eura, u februaru 350 hiljada, a u martu, kada su raspisani lokalni izbori, čak 1,1 miliona eura⁶². MANS još ne raspolaže podacima o isplatama u vrijeme predizborne kampanje za lokalne izbore, jer Ministarstvo već pet mjeseci krije te podatke⁶³.

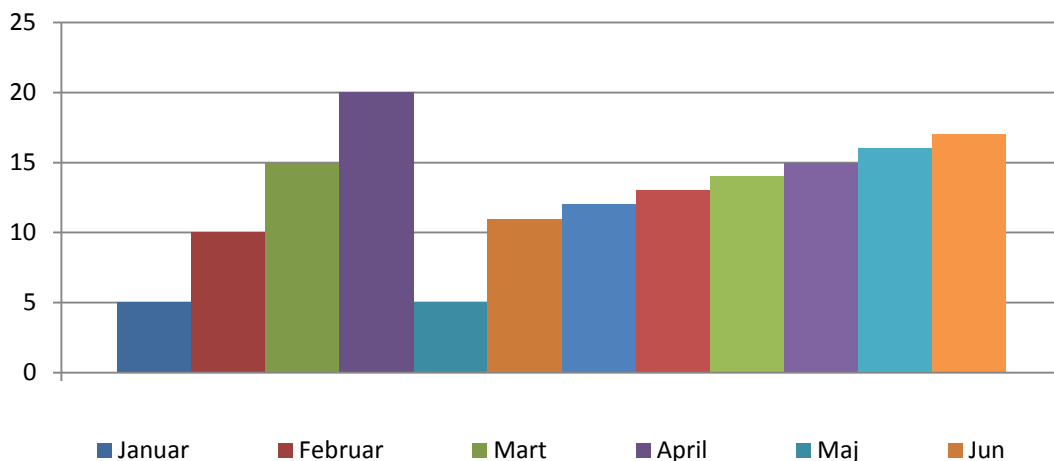
Grafik 10: Isplata subvencija farmerima

Međutim, raniji podaci o isplati subvencija farmerima pokazuju da su one najviše isplaćivane u predizbornim periodima. Tako je neposredno uoči aprilskih predsjedničkih izbora 2013. godine, farmerima isplaćeno 2,2 miliona po osnovu subvencija, dok je u narednih nekoliko mjeseci isplaćeno osam puta manje, odnosno oko 270 hiljada eura⁶⁴.

⁶² Analitičke kartice Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja za 2013. godinu, dostavljene MANS-u dana 19. juna 2014. godine.

⁶³ Zahtjevi za ovim podacima su poslani još 15. maja i 05. juna 2014. godine, ali do danas nijesmo dobili odgovor iz Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja.

⁶⁴ Analitičke kartice Ministarstva poljoprivrede za period od januara do decembra 2013. godine, koje su dostavljene MANS-u dana 29. decembra 2013. godine.

Grafik 11: Isplata subvencija farmerima u 2013. godini

Da se kod isplate subvencija farmerima u izbornim periodima ne radi o izolovanim slučajevima u koje su uključena samo ministarstva, već o šemi u kojoj učestvuju i lokalne samouprave, posebno potvrđuje slučaj Opštine Berane. Naime, uoči predsjedničkih izbora 2013. godine ta opština je mljekarima isplatila zaostale subvencije iz 2010. i 2011. godine⁶⁵, dok je u isto vrijeme i Ministarstvo poljoprivrede isplatilo subvencije farmerima iz te Opštine.

5.4. Posebni programi podrške za farmere

U 2014. godini su prvi put osmišljene posebne linije za pomoć poljoprivrednicima koji se bave povrtlarstvom i maslinarstvom, za šta je opredijeljeno 300 hiljada eura. Ministarstvo poljoprivrede je tvrdilo da posebne linije uvodi zbog uzgoja deficitarnih vrsta povrća i potrebe zasada novih maslinjaka⁶⁶.

Inače, povrće se najviše uzgaja u Zeti, ruralnoj zoni Podgorice, a maslinarstvom se uglavnom bave poljoprivrednici u Baru, a upravo u tim opštinama su u maju 2014. godine održani lokalni izbori.

⁶⁵ Analitičke kartice Sekretarijata za finansije Opštine Berane o isplatama za subvencije za period januar-april 2013. godine, koje su dostavljene MANS-u rješenjem od dana 13. januara 2014. godine.

⁶⁶ Agrobudžet Crne Gore za 2014. godinu, januar 2014. godine.

Dana 05. marta 2014. godine Ministarstvo poljoprivrede objavilo je javni poziv povrtlarima⁶⁷ da dostave prijave za dodjelu subvencija, koje su se mogle podnositi do 30. maja, što se poklopilo sa periodom predizborne kampanje za lokalne izbore. Takođe, 26. marta 2014. godine, odnosno dva dana nakon raspisivanja lokalnih izbora, objavljen je javni poziv maslinarima⁶⁸ za dostavljanje prijave za subvencije, koje su mogli podnositi do 01. jula 2014. godine.

Inače, Agrobudžetom za 2014. godinu je predviđen i poseban program podrške za unapređenje kvaliteta mlijeka, u ukupnom iznosu od 100 hiljada eura, i pored toga što je već postojala posebna linija kojom je obuhvaćena ova pomoć⁶⁹.

5.5. MIDAS krediti za poljoprivrednike

"Treći poziv MIDAS koji smo poslali takođe prema Svjetskoj banci biće završen, ja se nadam sledećih desetak dana da ćemo dobiti pozitivan odgovor, i to je novih pet miliona investicija, što nam može značajno koristiti u sledećih mjesec dana. "

*Tarzan Milošević, bivši ministar poljoprivrede
Snimak sjednice Predsjedništva DPS-a, jul 2012. godine, uoči parlamentarnih izbora*

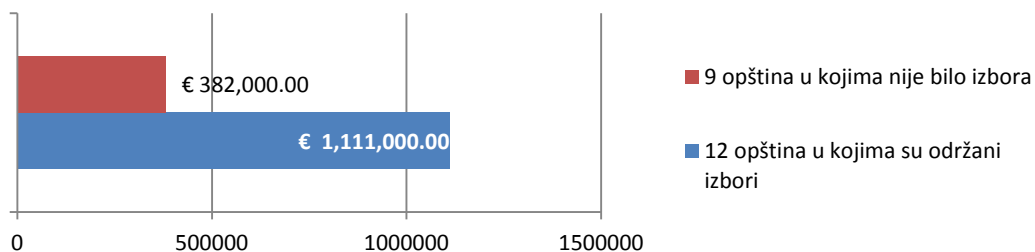
MIDAS program predstavlja kreditnu podršku razvoju poljoprivrede i u ranijim godinama se realizovao pod okriljem Ministarstva poljoprivrede. U 2014. godini ove projekte je finansirao Investiciono razvojni fond koji je od januara do maja odobrio ukupno 52 kredita za poljoprivrednike u opštinama u kojima su održani lokalni izbori. Za ove kredite je izdvojeno 1,1 miliona eura, dok je u istom periodu kreditno podržao samo 14 poljoprivrednika iz opština u kojima izbori nijesu održani, za šta je izdvojio 382 hiljade eura.⁷⁰ Na čelu ove finansijske institucije nalazi se istaknuti poslanik DPS-a i jedan od aktera afere „Snimak“, Zoran Vukčević.

⁶⁷ <http://www.mpr.gov.me/vijesti/136187/Saopstenje-Proizvodaci-povrca-mogu-podnositi-zahtjeve-za-podrsku-iz-Agrobudzeta.html>

⁶⁸ <http://www.mpr.gov.me/vijesti/136925/JAVNI-POZIV-za-dodjelu-podrske-Podizanje-novih-i-revitalizaciju-postojecih-maslinjaka-i-nabavku-opreme-za-savremenu-berbu-maslin.html>

⁶⁹ Agrobudžet Crne Gore za 2014. godinu, januar 2014. godine.

⁷⁰ Odluke IRF-a o odobrenju kredita poljoprivrednim proizvođačima po osnovu MIDAS programa za period januar-maj 2014. godine, koje su rješenjem dostavljeni MANS-u dana 05. avgusta 2014. godine.

Grafik 12: Isplata MIDAS kredita za period jan-maj 2014. godine

Pored redovnog godišnjeg poziva za prijavu za dodjelu MIDAS kredita, Vlada je uoči vanrednih parlamentarnih izbora 2012. godine, raspisala vanredni poziv i za dodatne kredite opredijelila sredstva u iznosu od 400 hiljada eura. Vanredni poziv je raspisan 04. oktobra 2012. godine.⁷¹

⁷¹ Treći Javni poziv za dodjelu bespovratnih sredstava (MIDAS – GEF) za investicije u poljoprivredna gazdinstva – GEF grantovi.

6. IZGRADNJA INFRASTRUKTURE

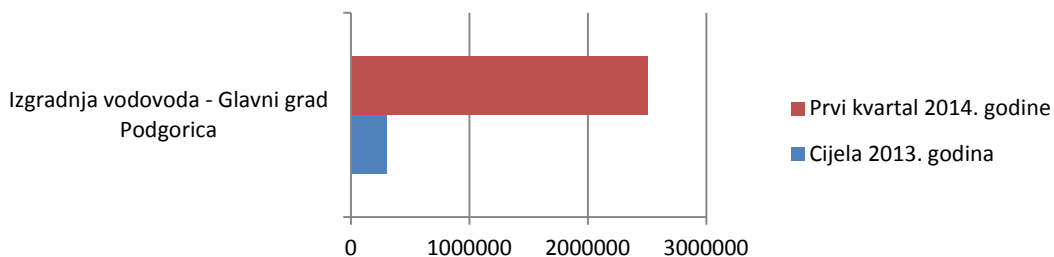
6.1. Izgradnja seoskih vodovoda i ruralnih objekata

Ministarstvo poljoprivrede na godišnjem nivou raspolaže sa preko milion eura novca⁷², koji se koristi za razvoj seoske infrastrukture, a u realizaciji ovih projekata učestvuju i opštine sa dodatnim sredstvima. Izgradnja seoske infrastrukture je bila naročito intenzivna u izbornom periodu. Ceremonije početka radova na projektu ili njegovog završetka su po pravilu korišćenje za dodatnu medijsku promociju državnih funkcionera koji pripadaju vladajućoj partiji.

Otvaranje jednog od seoskih vodovoda

Najočigledniji primjer drastično većeg obima radova na ruralnom području, uoči majskih lokalnih izbora, bio je Glavni grad Podgorica, u kome je za samo nekoliko mjeseci u izgradnju lokalnih vodovoda opredijeljeno 2,5 miliona eura. To je skoro deset puta više nego u čitavoj 2013. godini, kada je potrošeno svega 300 hiljada eura.

Grafik 13: Izgradnja vodovoda - Glavni grad Podgorica

Inače, izgradnja većine vodovoda na području Glavnog grada, u predizbornom periodu za lokalne izbore 2014. godine, ranije je prolongirana iz godine u godinu⁷³.

⁷² Budžetom Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja za 2013. godinu za razvoj seoske infrastrukture opredijeljen je iznos od 1.200.000 eura, a Budžetom Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja za 2014. godinu iznos od 1.285.000 eura.

⁷³ Dokumenta: "Program rada JP "Vodovod i kanalizacija" Podgorica za 2013. godinu", "Izveštaj o radu JP "Vodovod i kanalizacija" Podgorica za 2013. godinu" i "Program rada JP "Vodovod i kanalizacija" Podgorica za 2014. godinu", koji su dostavljeni MANS-u dana 12. maja 2014. godine

6.2. Krediti Investiciono razvojnog fonda za lokalnu infrastrukturu

Investiciono razvojni fond (IRF) je državna finansijska institucija, koja raspolaže milionima eura za kreditiranje male i srednje privrede. Uoči proteklih lokalnih izbora, IRF je prvi put od osnivanja⁷⁴ projektovao posebnu kreditnu liniju za infrastrukturne radove u opštinama. Kada se ima u vidu da Vlada Crne Gore svake godine utvrđuje kapitalni budžet, kojim definiše listu infrastrukturnih projekata koje će finansirati, onda je osnovana sumnja da je ova kreditna linija kreirana upravo zbog pomoći opštinama uoči izbora.

IRF je Opštini Ulcinj, u kojoj su lokalni izbori održani u januaru 2014. godine, krajem 2013. godine odobrio 565 hiljada eura za rekonstrukciju ulica, instaliranje javne rasvjete, uređivanje parking prostora i slično⁷⁵.

Prethodno je IRF uoči održavanja vanrednih parlamentarnih izbora 2012. godine odobrio Opštini Ulcinj kredit za kapitalne investicije od 835 hiljada⁷⁶, iako tadašnja pravila Fonda nijesu davala zakonsku mogućnost da se opštinama odobravaju krediti za investicije⁷⁷.

Gradski trg u Danilovgradu

IRF JE u martu 2014. godine, dva mjeseca prije lokalnih izbora, Opštini Danilovgrad odobrio 210 hiljada eura za rekonstrukciju gradskog trga⁷⁸. Inače, adaptacija gradskog trga počela je krajem 2013. godine, na način što je lokalna samouprava povlačila sredstva od gradskog komunalnog preduzeća, iako budžetom za tu godinu to nije bilo predviđeno⁷⁹.

⁷⁴ Dokument "Kriterijumi i uslovi – program finansijske podrške Investiciono razvojnog fonda za 2014. godinu", februar 2014. godine.

⁷⁵ Odluka IRF-a o odobrenju direktnog dugoročnog kredita za infrastrukturne radove Opštini Ulcinj, od dana 08. novembra 2013. godine.

⁷⁶ Odluka IRF-a o odobrenju dugoročnog kredita Opštini Ulcinj, od dana 14. avgusta 2012. godine.

⁷⁷ Dokument "Finansijska podrška Investiciono razvojnog fonda za 2012. godinu", januar 2012. godina.

⁷⁸ Odluka IRF-a o odobrenju direktnog dugoročnog kredita Opštini Danilovgrad, od dana 20. marta 2014. godine.

⁷⁹ Plaćeni i neplaćeni nalozi za fizička i pravna lica Sekretarijata za privredu i finansije Opštine Danilovgrad za 2013. godinu, koji su dostavljeni MANS-u dana 09. aprila 2014. godine.

6.3. Predizborne investicije u Podgorici

Sedmicu uoči lokalnih izbora, na području Podgorice završavane su investicije vrijedne blizu deset miliona eura, za šta su sredstva obezbijeđena iz državne i opštinske kase, dok su funkcioneri DPS-a tokom izborne kampanje obilazili gradilišta i prisustvovali svečanom otvaranju novoizgrađenih objekata.

MANS je utvrdio da je Agencija za razvoj i izgradnju Glavnog grada kršila Zakon o javnim nabavkama da bi završetak izgradnje ili rekonstrukciju pojedinih saobraćajnica tempirala⁸⁰ za sam finiš izborne kampanje u Podgorici. Osim saobraćajnica, u predizbornom periodu, u pojedinim gradskim naseljima, intenzivno je građena nova vodovodna i kanalizaciona infrastruktura.

Jedan od primjera koji se odnosio na prethodne vanredne parlamentarne izbore održane u oktobru 2012. godine i predsjedničke koji su održani u aprilu 2013. godine, predstavlja sveobuhvatan primjer zloupotrebe javnih radova u predizborne svrhe. Naime, rekonstrukcija dijela puta između Podgorice i Danilovgrada je započeta u maju 2012. godine, da bi samo jedan dio završene rekonstrukcije bio pušten u saobraćaj uoči samih parlamentarnih izbora u oktobru 2012. godine. Nakon toga, radovi na izgradnji puta su nastavljeni, pa je novo puštanje u saobraćaj organizovano u aprilu 2013. godine, svega nekoliko dana prije održavanja predsjedničkih izbora. Završni radovi na ovoj saobraćajnici su kompletirani u novembru 2013. godine kada je saobraćajnica, po treći put otvorena⁸¹.

⁸⁰ Javni radovi se realizuju u skladu sa planom javnih nabavki, ali ova gradska institucija je završetak pojedinih radova nekoliko puta odlagala tako da je većina njih bila kompletirana uoči majskih izbora. Plan javnih nabavki Agencije za izgradnju i razvoj Podgorice za 2013. godinu, od dana 25. januara 2013. godine. Plan javnih nabavki Agencije za izgradnju i razvoj Podgorice za 2014. godinu, od dana 29. januara 2014. godine.

⁸¹ Članak ND Vijesti od 16. novembra 2013. godine, <http://www.vijesti.me/vijesti/put-koji-je-volio-izbore-trece-otvaranje-dionice-ka-danilovgradu-160833>

7. DRŽAVNA POMOĆ OPŠTINAMA

7.1. Isplate iz Egalizacionog fonda

Egalizacioni fond predstavlja jedan od načina finansiranja manje razvijenih opština, od sredstava koje Vlada prikuplja naplatom poreza i koncesija. Prema kriterijumima za isplatu sredstava, od ukupno opredijeljene godišnje sume za jednu opštinu, 90 odsto se isplaćuje u redovnim mjesečnim iznosima, dok se preostalih 10 odsto sume može koristiti za kratkoročne pozajmice toj opštini⁸².

Međutim, MANS je došao do podataka koji pokazuju da je Ministarstvo finansija odobravalo opštinama najviše novca upravo u izbornom periodu, kako bi na taj način ojačalo njihovu finansijsku poziciju za investicije, kratkoročna zaposlenja ili isplatu socijalne pomoći. Tako je u prva tri mjeseca 2014. godine, Ministarstvo finansija odobrilo pozajmice u ukupnom iznosu od pola miliona eura za četiri opštine (Berane, Plav, Danilovgrad i Pljevlja) u kojima su održani lokalni izbori.

Podaci pokazuju da je Ministarstvo finansija isplatom pozajmica Plavu i Danilovgradu prekršilo kriterijume o isplati novca iz Egalizacionog fonda. U oba slučaja je premašen dozvoljeni limit od 10 odsto sredstava koje se mogu odobriti za pozajmice.⁸³ Naime, Plavu je za čitavu 2014. godinu ukupno opredijeljeno 850 hiljada eura, a pozajmljeno 150 hiljada ili 17,5 %, dok je Danilovgradu opredijeljeno 935 hiljada eura, a pozajmljeno 120 hiljada ili 12,8%.

Prema dokumentaciji o isplati novca iz Egalizacionog fonda uoči predsjedničkih izbora, koji su održani u aprilu 2013. godine, u tri predizborna mjeseca Ministarstvo finansija je opštinama⁸⁴, po osnovu kratkoročnih pozajmica, isplatilo 1,4 miliona eura, odnosno 40% ukupnog iznosa, dok je u ostalih devet mjeseci odobrilo ukupno 2,2 miliona eura. Značajno je napomenuti da je Ministarstvo u 2013. godini za pozajmice moglo odobriti samo 2,3 miliona eura, s obzirom da je za tu godinu ukupni planirani Egalizacioni fond iznosio 23 miliona⁸⁵. Ipak podijeljeno je ukupno 3,6 miliona⁸⁶, a javnosti nijesu dostupne informacije iz kojih su budžetskih izvora nezakonito uzeta 1,3 miliona eura.

⁸² Pravilnik o raspodjeli i korišćenju sredstava Egalizacionog fonda (Sl.list Crne Gore 50/12).

⁸³ Rješenja Ministarstva finansija o kratkoročnim pozajmicama opštinama od 13. januara i 24. januara 2014. godine, 03. februara, 07. februara i 21. februara 2014. godine, 06. marta 2014. godine; Plan akontativne raspodjele sredstava Egalizacionog fonda opštinama za 2014. godine, od dana 17. decembra 2013. godine.

⁸⁴ Nikšić, Cetinje, Plevlja, Berane, Šavnik, Bijelo Polje, Ulcinj, Kolašin, Žabljak i Mojkovac

⁸⁵ Plan akontativne raspodjele sredstava Egalizacionog fonda opštinama za 2013. godinu od dana 30. novembra 2012. godine.

7.2. Odlaganje plaćanja poreza

Ministarstvo finansija odobrilo je Opštini Danilovgrad krajem marta 2014. godine, u vrijeme raspisivanja lokalnih izbora, odlaganje plaćanja duga za poreze i doprinose na zarade zaposlenih u iznosu od 191 hiljada eura. Plaćanje poreza je prolongirano do kraja juna iste godine.

7.3. Zaduživanja opština kod poslovnih banaka

Uprkos milionskim dugovima, neke crnogorske opštine su se, uoči izbora, kreditno zadužile kod poslovnih banaka, ne vodeći računa o finansijskoj održivosti lokalnih budžeta. Na primjer, Opština Bar, čija se ukupna dugovanja procjenjuju na preko sedam miliona, je u decembru 2013. godine rebalansom budžeta odlučila da se kreditno zaduži u iznosu od 300 hiljada eura, pod veoma nepovoljnim uslovima, odnosno sa kamatom od 12 procenata⁸⁷. Opština Rožaje je budžetom za 2013. godinu planirala kredit od 300 hiljada eura, ali je odluku o zaduženju pomjerila za januar 2014. godine⁸⁸.

Opština Plav, čiji su godišnji prihodi ispod tri miliona eura, projektovala je u 2014. godini zaduženje od 600 hiljada eura, iako po osnovu kamata i glavnice za ranije dugove u istoj godini iz lokalne kase mora izdvojiti preko 800 hiljada eura⁸⁹. Ni Opštinu Bijelo Polje dug od osam miliona eura nije spriječio da krajem 2013. godine odobri komunalnom preduzeću zaduženje od 160 hiljada eura⁹⁰, dok je Opština Pljevlja u 2014. godini planirala zaduženje od čak 1,3 miliona eura, iako su njene obaveze za ranije dugove blizu sedam miliona⁹¹.

⁸⁶ Rješenja Ministarstva finansija od 06. februara, 15. februara, 18. februara, 21. februara i 28. februara 2013. godina, 1. marta, 14. marta i 15. marta 2013. godine, 02. aprila, 04. aprila i 29. aprila 2013. godine, 09. maja, 15. maja, 16. maja, 27. maja i 30. maja 2013. godine, 19. juna 2013. godine, 04. jula, 11. jula i 31. jula 2013. godine, 02. avgusta, 15. avgusta i 30. avgusta 2013. godine, 16. septembra, 25. septembra i 26. septembra 2013. godine, 03. oktobra i 09. oktobra 2013. godine, 04. novembra, 13. novembra, 20. novembra i 29. novembra 2013. godine, 16. decembra, 19. decembra i 30. decembra 2013. godine.

⁸⁷ Odluka o kratkoročnom zaduživanju Opštine Bar od 02. decembra 2013. godine; Odluka o izmjenama Odluke o Budžetu Opštine Bar za 2013. godinu, od dana 20. decembra 2013. godine.

⁸⁸ Odluka o Budžetu Opštine Rožaje za 2014. godinu, od dana 27. decembra 2013. godine.

⁸⁹ Odluka o Budžetu Opštine Plav za 2014. godinu, od dana 31. marta 2014. godine.

⁹⁰ Odluka o Budžetu Opštine Bijelo Polje za 2014. godinu, od dana 30. decembra 2013. godine.

⁹¹ Odluka o Budžetu Opštine Pljevlja za 2014. godinu, od dana 26. decembra 2013. godine.

8. KUPOVINA LIČNIH KARATA

Početkom aprila 2014. godine, uoči lokalnih izbora, putem online platforme za prijavu korupcije⁹² MANS-u je dostavljen audio snimak na kojem zabilježen razgovor između dvije osobe koje su dogovarale kupoprodaju ličnih karata. Na snimku koji traje nešto više od šest minuta se čuje razgovor Predraga Vasovića koji ugovora kupovinu ličnih karata za potrebe vladajuće partije sa licem koje se predstavlja kao Dragoljub Boljević.

U snimku Vasović otkriva da lice koje je prodalo ličnu kartu ne može da glasa i da postoji kompjuterska evidencija u kojoj se bilježi ko je prodao lična dokumenta. Vasović je u razgovoru otkrio da lične karte kupuju za 90 eura, navodeći da je ova cijena važila i u protekloj godini kada su održani predsjednički izbori.

*Dio transkripta snimka telefonskog razgovora*⁹³

Dragoljub Boljević: – Dobro, dobro. A vidi, reci mi još jednu stvar. Kad ti ja dam te lične karte, ti ljudi ne mogu da glasaju?

Predrag Vasović: – Ne, ne. Ne, znači, posle toga ne. Mislim, oni mogu da izađu, ali će biti providni, jer će ih imat tamo da su to završili, i onda će... biće problema. Razumiješ.

Dragoljub Boljević: – A može li se dobiti još neka para da budu glasači, ono, na izbore za DPS, da se i dodatno da neka para za taj dan, za njih. Pa da se završi i za lične karte, i za glasanje za DPS.

Predrag Vasović: – A to ne može, to ne može, to ne može da se izvede, zato što, to se ide na provjeru kompjutersku, znaš, i odmah se vidi da je ta osoba završila to, i to ti je to.

Dragoljub Boljević: – A čekaj, to ovi provjeravaju taj dan, na ovaj, kako se zove, na tom biračkom mjestu, ili ovi vaši iz DPS-a. Ko to provjerava?

Predrag Vasović: – Pa...

Dragoljub Boljević: – Jer bi oni pokušali možda da glasaju još jedan dan, pa da dobiju još koju paru.

Predrag Vasović: – Al` ne mogu, ne mogu zato što već su evidentirani tamo, to ide, sve što se upisuje u onu knjigu to ide kompjuterski, razumiješ me.

Dragoljub Boljević: – Dobro, dobro.

Predrag Vasović: – Znači, tako da, kada bi se pokušalo, to bi posle bilo, recimo, pojavilo bi se dvaput jedno te isto ime, znaš.

Dragoljub Boljević: – A kol`ko, reci mi, znaš zašto, ja sad imam dvije.

Predrag Vasović: – Prošle godine je bilo po 90, znaš.

Dragoljub Boljević: – E, ali gledaj, ja sad imam dvije. Ja vrlo moguće od pet do deset mogu da ti obezbijedim, ali ja bih morao da znam okvirno cifru, koliko daje narod lične karte.

Predrag Vasović: – Ti njima reci 90, da bi ti mogao da se ugradiš tamo, ili reci nešto okvirno, ne znam, koliko hoćeš. Ali znam da je 90 bilo prošle godine, znači, mi ćemo gledati da to bude što više, razumiješ li me. Tako da.

⁹² www.prijavikorupciju.me

⁹³ <https://prijavikorupciju.me/reports/view/44>

U Krivičnom zakoniku Crne Gore (KZCG) za krivično djelo povreda slobode opredjeljenja pri glasanju predviđeno je da će novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine biti kažnjen onaj ko silom, prijetnjom ili na drugi protivpravan način prinudi drugog ili na njega utiče da na izborima ili na referendumu vrši ili ne vrši pravo glasanja ili da glasa za ili protiv određenog kandidata, izborne liste odnosno predloga. Tokom razgovora, Vasović i sam konstatuje da je ugovoreni posao krivično djelo.

U drugom snimku⁹⁴, koji je nastavak ovog razgovora, Vasović navodi da se ne boji policije već samo da slučaj ne dospije do medija.

Umjesto da se nadležni organi bave ovim slučajem i raskrinkavanjem šeme za kupovinu ličnih karata, policija i tužilaštvo su se angažovali na otkrivanje ko je snimio audio zapis i progonom onih koji su omogućili da građani na siguran način mogu prijaviti i objaviti ovakve slučajeve korupcije.

Naime, nedjelju dana nakon objavljivanja audio snimka policija je na aerodromu u Podgorici pretresla aktivistu MANS-a i od njega oduzela mobilne telefone. Policija ga je saslušavala, iako ga nijesu obavijestili koje krivično djelo su istraživali tom prilikom. Savjet za građansku kontrolu rada policije je donio odluku da je takvim djelovanjem policija povrijedila zakon.

Sredinom maja, državno tužilaštvo je obavijestilo medije da je ocijenilo je da ne postoji osnovana sumnja za pokretanje krivičnog postupka protiv Predraga Vasovića zbog ugovaranja kupovine ličnih karata uoči lokalnih izbora. Iz tužilaštva su naveli da je Vasović saslušan u svojstvu svjedoka i da nije negirao da je učesnik razgovora koji je dostavljen MANS-u. Međutim, Vasović je naveo da se u razgovoru samo šalio i da je telefon i SIM karticu sa kojih je obavljen razgovor uništio.

Nakon prvog objavljenog audio zapisa, MANS-u su građani dostavljali brojeve telefona osoba za koje je postojala sumnja da su aktivisti vladajuće partije i da na terenu kupuju lične karte. Nekoliko dana pred lokalne izbore MANS je telefonom pozvao dvojicu aktivista i napravio tri audio snimka.

U ovim snimcima partijski aktivisti, Žarko Marković i Dražen Danilović, navode da cijena lične karte u Podgorici pada jer je velika ponuda. Na ovim snimcima aktivisti su potvrdili da oni koji kupuju lične karte uzimaju i procenat za sebe.

⁹⁴ <http://www.mans.co.me/arhiva/2014/05/press-konferencija-video-snimak-audio-snimci-kupovine-licnih-karata-i-transkripti/>

Dio transkripta snimka telefonskog razgovora⁹⁵

Vlado Bošković: Vlado je, slušaj. Sad sam se čuo sa ovima što su mi bili sigurni, brate oni kažu da se to sad radi za 100 eura i napali su me da se ja ugrađujem u to. Aj` molim te iskreno mi reci ono radi li se o tome, mene je baš briga, 10–15 eura ugradio se ja, ne znači mi ništa.

Žarko Marković: To je ovaj meni rekao, bile su 80, dosta su ih nakupovali i veli 70 eura sad, eto.

Vlado Bošković: E ne znam druže, znači, ja sam dobio informaciju od Dražena Danilovića da se prodaju po 100 eura.

Žarko Marković: A jes, prodavale su se po 100 eura, ali čuješ ovaj mi je rekao da su ih nakupovali dosta i eto... To mi je ovaj rekao...

Žarko Marković: Juče je bio jednom da završi i za mene i za jednog, bile su 80, pa su pale na 70.

Vlado Bošković: Znači ono, oni ne moraju znati, ja uzmem za sebe i ...ok, ok, ok.

Žarko Marković: Nemaš frke, i ja sam svoju dao isto.

Vlado Bošković: To je za Miga... Nemoj molim te...da mi...karte ovim pošto svakakve priče slušam.

Žarko Marković: Ne, ne, ma sigurno, nemaš ti problema za to.

Vlado Bošković: To je definitivno? To mi reci....baš mi je frka, baš mi je frka. Ok, ok, ja ti šaljem ove brojeve na ovaj broj, porukom jel tako?

Žarko Marković: Šalji koliko god imaš koga i šaljem to na provjeru i ja ti javljam.

⁹⁵ <http://www.mans.co.me/arhiva/2014/05/press-konferencija-novi-audio-snimci-kupovine-licnih-karata/>

9. OSTALI OBLICI MOGUĆIH ZLOUPOTREBA

9.1. Slučaj Berane

Na dan održavanja lokalnih izbora u Beranama, 9. marta 2014. godine, predstavnici opozicije su u nekoliko mjesnih odbora DPS-a zaplijenili dokumentaciju o radu tih odbora. Zaplijenjena dokumentacija pokazuje da je ta partija sastavljala posebne spiskove glasača kojima je bilo potrebno isplatiti radničke otpremnine, socijalnu pomoć, u njoj se nalaze podaci o dugovanjima građana za struju i vodu, kao i napomene da li je nekome struja ponovo priključena i na koji način.

U zaplijenjenoj dokumentaciji nalazio se i spisak glasača kojima je potrebno isplatiti putne troškove, u ukupnom iznosu od preko 55 hiljada eura. Nakon objavljivanja te dokumentacije, politički direktor DPS-a Tarzan Milošević je izjavio:

„Zavisno od dozvoljene sume novca kojom raspolažemo u kampanji, stvar je samo naše odluke da li ćemo ga potrošiti na politički marketing, organizaciju promotivnih skupova, isplatu putnih troškova ili nešto sasvim drugo što je dozvoljeno Zakonom o finansiranju političkih partija.“

Ipak, u zvaničnom izvještaju o potrošnji novca za beranske izbore, DPS nije navela da je potrošila ni cent na putne troškove.

Troškovi	
1. Troškovi za predizborne skupove	
2. Troškovi za reklamne spotove i reklamni materijal	
3. Troškovi oglasa	
4. Troškovi za publikacije	
5. Troškovi medijskog predstavljanja	
6. Troškovi za istraživanja javnog mnjenja	
7. Troškovi angažovanja onumomoćenih predstavnika	
8. Režijski troškovi i troškovi opšte administracije	
9. Troškovi prevoza	
10. Ostali troškovi	
B. Ukupni troškovi (1+2+3+4+5+6+7+8+9+10)	
C. Višak sredstava (A-B)	
D. Nedostajuća sredstva (B-A)	
E. Stanje računa iz člana 14 Zakona	

Izvod iz finansijskog izvještaja DPS-a za beranske izbore

Putnici 18.02.2014	
Ukupno	1247 - 1900 = 56105 €
Cena Goru	1346 = 39110 €
B. H	183 = 4.410 €
Hercegovina	12 = 120 €
Kosovo	33 = 1165 €
Montenegro	18 = 1080 €
Srbija	258 = 10.220 €
Isplata putnici	376 = 13.160 €

Dokument mjesnog odbora DPS Berane

Takođe, zaplijenjena dokumentacija je sadržala i određeni broj već popunjenih zahtjeva za glasanje putem pisma, kojima je zajedničko da su potpuno različite osobe koje žive na različitim lokacijama ovlastile istu osobu da u njihovo ime preda zahtjev za glasanje putem pisma. Kao razlog za glasanje putem pisma u svim zahtjevima je bila navedena bolest birača, ali im je zajedničko i to što su popunjeni istovjetnim rukopisom.

Prema zakonu, zahtjev za glasanje putem pisma se biračkom odboru podnosi na sam dan glasanja kada se cijeni da li je opravdan ili ne.

9.2. Stanovi i stambeni krediti

Među izbornim obećanjima značajno mjesto zauzimaju dodjele stanova i stambenih kredita, što je bio osnovni razlog da se izmjenama Zakona o finansiranju političkih partija propišu njihove zabrane u predizbornom periodu.

Sredinom aprila 2014. godine, ubrzo nakon raspisivanja lokalnih izbora, bivši gradonačelnik Podgorice Miomir Mugoša, ministar za socijalno staranje Predrag Bošković i predsjednik Udruženja penzionera Podgorice Savo Barović ozvaničili su u Podgorici početak izgradnje nove zgrade, sa oko 100 stanova za penzionere⁹⁶.

U podgoričkom naselju Konik, u improvizovanim objektima, više od decenije živi blizu tri hiljade pripadnika romske populacije, koji su izbjegli sa Kosova. Početkom aprila, stanovnicima Konika je predstavljen projekat rješavanja njihovog stambenog pitanja kroz izgradnju stanova iz sredsatva evropskih fondova.⁹⁷

9.3. Ukidanje lokalnih taksi

Gradonačelnik Mojkovca Dejan Medojević je u oktobru 2013. godine, mjesec prije održavanja lokalnih izbora u tom gradu, donio nezakonitu odluku kojom je privredne subjekte na teritoriji opštine Mojkovac oslobodio plaćanja dijela naknade za korišćenje komercijalnih objekata u iznosu od 30 do 50 odsto⁹⁸.

⁹⁶ Članak u dnevnom listu "Vijesti" od dana 15. aprila 2014. godine, <http://www.vijesti.me/vijesti/mugosa-i-boskovic-polozili-kamen-temeljac-za-zgradu-za-penzionere-196053>.

⁹⁷ Članak u dnevnom listu „Vijesti“ od dana 09. aprila 2014. godine, objavljen pod naslovom "Obećali napredak i 180 stanova".

⁹⁸ Zaključak gradonačelnika Mojkovca o oslobađanju dijela obaveze po osnovu godišnje naknade za korišćenje komercijalnih objekata kojima je omogućen pristup sa puta za 2013. godinu, od dana 11. oktobra 2013. godine. Pod komercijalnim objektima se podrazumijevaju objekti u kojima se obavljaju djelatnosti

Donošenje sporne odluke gradonačelnik Mojkovca je obrazložio potrebom podsticaja razvoja lokalnog biznisa u uslovima ekonomske krize, te stvaranjem radnih mjesta.

On se pozvao na Zakon o lokalnoj samoupravi, koji propisuje da predsjednik opštine privremeno donosi akte iz nadležnosti skupštine, ukoliko ona nije u mogućnosti da se sastane ili je iz drugih razloga onemogućen njen rad, a njihovim nedonošenjem bi se ugrozio život građana ili imovina veće vrijednosti.

10. POSTUPANJE INSTITUCIJA PO PRIJAVAMA

Zbog različitih kršenja Zakona o finansiranju političkih partija koje je MANS pratio kroz sprovedeni monitoring, identifikovali smo veći broj slučajeva zbog kojih su podnošene inicijative Državnoj izbornoj komisiji (DIK) i Vrhovnom državnom tužilaštvu (VDT).

10.1. Inicijative Državnoj izbornoj komisiji

U periodu trajanja predizborne kampanje za lokalne izbore u 12 crnogorskih opština MANS je DIK-u uputio ukupno 30 inicijativa zbog kršenja Zakona o finansiranju političkih partija.

Praćenjem portala Zavoda za zapošljavanje, Uprave za kadrove i dnevne štampe u kojoj se objavljuju konkursi za posao, MANS je došao do podataka o kršenju zabrane javnog oglašavanja slobodnih radnih mjesta ili zapošljavanja u državnom aparatu ili opštinama, koje su propisane Zakonom o finansiranju političkih partija dok traju izborne kampanje⁹⁹.

Identifikovali smo 15 javnih ustanova, pet ministarstava, dva državna preduzeća, kao i po jednu upravu, zavod i javno preduzeće koji su kršili zakon i nezakonito raspisali konkurse za zapošljavanje 71 lica. Na osnovu toga MANS je podnio 26 inicijativa DIK-u tražeći da se utvrdi kršenje zakona od strane institucija i odgovornih lica, te da se oni u skladu sa Zakonom prekršajno zbog toga kazne. U zakonom predviđenom roku DIK je razmotrila inicijative i obavijestila nas kako u svim navedenim slučajevima nije izvršena povreda Zakona o finansiranju političkih partija.

MANS je protiv svih odluka DIK-a podnio tužbu Upravnom sudu. Naime, iz odluka DIK-a se može vidjeti da ova institucija nije vršila uvid u konkurse za zapošljavanje, a zaključila je da su konkursi objavljeni zakonito. Pri donošenju ovakvih rješenja DIK se oslonila na izjave prijavljenih subjekata, a nije preduzela ni jednu radnju administrativne istrage, niti je sprovedla administrativnu istragu kako bi sama došla do informacija da li se povreda zakona zaista i desila.

Upravni sud je u četiri slučaja presudio u našu korist i poništio odluku DIK-a, dok je u 22 slučaja donio presudu kojom se tužba odbija.

⁹⁹ Član 21 Zakona o finansiranju političkih partija, zabranjuje svaki oblik privremenog zapošljavanja tokom izborne kampanje i mjesec dana nakon nje, kako se taj mehanizam ne bi koristio za kupovinu glasova, a prema Zakonu dozvoljeno je samo zapošljavanje lica na neodređeno vrijeme.

Na osnovu prijava koje smo anonimno dobili od građana, MANS je DIK-u uputio četiri inicijative koje se odnose na zapošljavanje 14 lica u javnim ustanovama i Glavnom gradu Podgorica. DIK je povodom sve četiri inicijative donijela preliminarne odluke kojima se pokreće postupak provjere navoda o postojanju povreda zabrana predviđenih Zakonom. U jednom slučaju DIK je donio odluku da zakon nije prekršen, a za preostale tri prijave odluke nikada nijesu donesene.

10.2. Prijave Vrhovnom državnom tužilaštvu

U periodu predizborne kampanje i na sam dan održavanja lokalnih izbora MANS je Vrhovnom državnom tužilaštvu (VDT) podnio ukupno 140 krivičnih prijava zbog mogućeg postojanja krivičnih djela u cilju uticanja na slobodnu volju građana na izborima i zbog zloupotrebe službenog položaja u vezi sa korišćenjem državnih resursa u izborne svrhe. Do zaključenja ovog izvještaja tužilaštvo je odbacilo 61 prijavu, navodeći da nema osnova za preduzimanje krivičnog gonjenja protiv bilo kog lica, zbog bilo kojeg krivičnog djela za koje se goni po službenoj dužnosti. Za preostalih 79 prijava postupak je u toku.

VDT ima obavezu da po službenoj dužnosti provjerava informacije koje mogu ukazati na postojanje krivičnog djela, a o kojima pišu mediji, ali je takva praksa izuzetno rijetka. Zbog toga je MANS pratio pisanje medija u toku predizborne kampanje i tužilaštvu dostavio krivične prijave u 51 slučaju u kome je postojala sumnja da je riječ o nezakonitom uticaju na izbornu volju građana. Većina prijava se odnosila na potkupljivanje glasača, nezakonito zapošljavanje uoči izbora, kao i razne vrste pritisaka.

Pored toga, tužilaštvu smo dostavili još 18 prijava koje smo dobili od građana, koje su se uglavnom odnosile na potkupljivanje birača. Takođe, na osnovu detaljnih istraga o mogućim zloupotrebama državnih resursa u izborne svrhe, MANS je podnio 20 krivičnih prijava koje su potkrijepljene obimnim dokaznim materijalom.

MANS je podnio krivične prijave protiv niza državnih funkcionera, uključujući ministra ekonomije Vladimira Kavarića, direktoricu Zavoda za zapošljavanje Vukicu Jelić, bivšeg gradonačelnika Glavnog grada Podgorica Miomira Mugošu, gradonačelnika Mojkovca Dejana Medojevića, ali i premijera Mila Đukanovića. Posebna krivična prijava je podnijeta protiv Tarzana Miloševića i Branka Čavora, kao odgovornih lica u vladajućoj partiji koji se sumnjiče za krivično djelo sastavljanja lažnog bilansa. Do zaključenja ovog izvještaja, tužilaštvo nam nije odgovorilo na ove krivične prijave.

U ranijem periodu MANS je, u vezi poznatog slučaja Pljevlja, podnio krivičnu prijavu protiv 14 lica zbog osnovane sumnje da su počinili krivična djela zloupotrebe službenog

položaja i povrede slobode pri glasanju, u vezi sa protivzakonitom kupovinom glasova kroz isplatu jednokratnih socijalnih naknada¹⁰⁰.

Tužilaštvo je podiglo optužnicu protiv više lica zaposljenih u Centru za socijalni rad, ali njom nije obuhvatilo resornog ministra rada i socijalnog staranja, niti je vodilo istragu mogućih zloupotreba u drugim centrima u kojima su takođe postojale osnovane sumnje u nezakonitosti. U toku istrage, tužilaštvo nije saslušalo predstavnike MANS-a, niti je tražilo detaljnije informacije, iako smo im ukazali da posjedujemo i dokaze za druge centre za socijalni rad. Sudski proces je rezultirao osuđujućom presudom na uslovnu kaznu zatvora i to zbog zloupotrebe službenog položaja, a ne kršenje slobodne volje birača.

Konačno, na sam dan održavanja lokalnih izbora, MANS je podnio 51 krivičnu prijavu tužilaštvu i policiji zbog sumnji da su počinjena krivična djela povreda slobode opredjeljenja pri glasanju i povrede prava pri glasanju. Najveći broj prijava odnosio se na sumnju u kupovinu ličnih karata, vođenje nezakonite evidencije na biralištima i različite vrste pritisaka. Tužilaštvo je do zaključenja ovog izvještaja odbacilo 28 prijava podnijetih na dan održavanja izbora, navodeći da ni u jednom slučaju nije bilo osnova za preduzimanje krivičnog gonjenja.

¹⁰⁰ Prijava je podnijeta protiv Suada Numanovića, aktuelnog ministra za ljudska i manjinska prava i bivšeg ministra rada i socijalnog staranja, Jusa Asanovića, direktora Centra za socijalni rad Pljevalja i člana Opštinskog odbora DPS-a, kao i Ermina Nuhanovića, zaposlenog u istom Centru za socijalni rad i člana Opštinskog odbora DPS-a. Takođe, prijavom su obuhvaćeni i lokalni aktivisti DPS-a u Pljevljima Joka Đačić, Vanja Sokić, Dragoljub Mazalica, Sead Vesnić, Dragan Tošić, Dušan Knežević, Rade Strunjaš, Nada Borović, Abdulah Šulović, Sadik Bulut i Amer Hadžalić, koordinatori mjesenih odbora DPS-a Pljevalja.

11. PRISTUP INFORMACIJAMA O PREDIZBORNOJ POTROŠNJI

Jedan od najboljih mehanizama za otkrivanje različitih zloupotreba koje čine državni organi za potrebe izborne kampanje jeste Zakon o slobodnom pristupu informacijama, preko kojeg dolazimo do zvaničnih podataka o radu institucija čije se ponašanje u izbornom periodu prati.

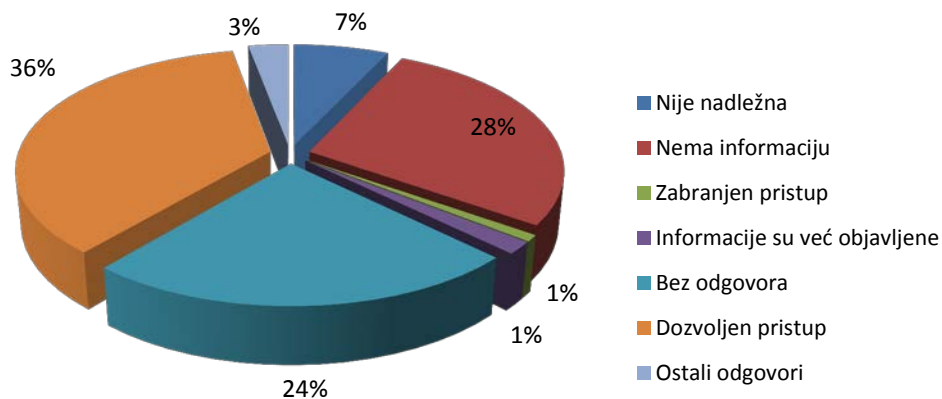
MANS je na adrese više od 300 centralnih i lokalnih institucija uputio preko 14.500 zahtjeva za informacijama, tražeći podatke o budžetskoj potrošnji u predizbornom periodu, zapošljavanju u javnom sektoru, jednokratnim socijalnim i drugim davanjima, subvencijama, kreditima i slično. Institucije su u skoro pola slučajeva prekršile Zakon zbog čega je MANS Agenciji za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama podnio preko 6.000 žalbi, od čega je skoro 90% odlučeno u našu korist.

Premda postoji nespornan javni interes da se informacije o potrošnji budžeta u predizbornom procesu učine dostupnim svim zainteresovanim licima, kako bi se vidjelo da li postoji nezakonit uticaj na izborni proces, **institucije nijesu dostavile odgovore na svaki četvrti podnijeti zahtjev** za informacijama.

Grafik 14: Odnos odgovorenih i neodgovorenih zahtjeva

U dijelu zahtjeva na koje je dostavljen odgovor, institucije su dozvolile pristup informaciji i dostavile tražene podatke na tek svaki treći podnijeti zahtjev, dok smo za zanemarljivo mali broj podnijetih zahtjeva obaviješteni da su informacije već objavljene na internetu i na taj način učinjene dostupnim široj javnosti. U skoro trećini slučajeva institucije su tvrdile kako ne posjeduju tražene informacije, dok su u 7% slučajeva tvrdile kako nijesu nadležne da postupaju po podnijetim zahtjevima.

Grafik 15: Struktura dostavljenih odgovora

Zakon je najčešće kršilo Ministarstvo finansija koje mjesecima krije podatke o rashodima državnog budžeta uoči lokalnih izbora. To Ministarstvo nije odgovorilo na preko 209 podnijetih zahtjeva, od čega su im neki upućeni još krajem 2013. godine.

Na veliki broj zahtjeva nijesu odgovorili ni Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstvo ekonomije, Ministarstvo nauke, Ministarstvo saobraćaja i pomorstva, Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća, Komisija za kontrolu državne pomoći i mnogi drugi.

Takođe, veći broj Centara za socijalni rad, koji funkcionišu u okviru Ministarstva rada i socijalnog staranja, krije podatke o socijalnim davanjima u prethodnom periodu.

Među lokalnim institucijama u kršenju zakona prednjače razni organi Glavnog grada Podgorice, koji kriju većinu traženih podataka, a posebno Sekretarijat za finansije i Kabinet gradonačelnika. Pored Podgorice, sakrivanje informacija je bilo posebno izraženo kod opština Bijelo Polje, Bar i Berane.

Institucije nijesu blagovremeno dostavile odgovor ili su na drugi način prekršile Zakon o slobodnom pristupu informacijama u gotovo polovini predmeta, pa smo zato pokrenuli drugostepeni postupak i podnijeli preko 6.000 žalbi Agenciji za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama.

Agencija, odnosno sami prvostepeni organi nakon podnošenja žalbi¹⁰¹, su do zaključivanja ovog izvještaja odlučili u skoro četiri petine slučajeva. Od toga je skoro 90% svih odluka donijeto u korist MANS-a kao podnosioca zahtjeva, a odbijeno je svega 120 žalbi. Na rješenja Agencije kojima su žalbe odbijene pokrenuto je 116 sporova pred Upravnim sudom. Sud je do dana zaključenja izvještaja donio presude za tek 14 podnijetih tužbi, sve u korist tuženih institucija.

Studija slučaja: Zavod za zapošljavanje

MANS je od Zavoda za zapošljavanje Crne Gore kontinuirano tražio podatke o zapošljavanju lica u državnim organima i dodjeli kredita. Zavod je inicijalno dostavljao tražene informacije, ali je zatim počeo sa brutalnim kršenjem zakona.

Naime, Zavod je odbio pristup informacijama zbog, kako navodi, objavljenih tekstova u medijima. Oni navode da je Zaključkom stručnog kolegijuma Zavoda ocijenjeno da davanje informacija na način na koji je to do sada rađeno onemogućava da Zavod vrši svoju zakonom utvrđenu djelatnost.

Zavod dodaje da se postupanjem po zahtjevima za pristup informacijama na ovaj način ruši ugled i podriva povjerenje koje Zavod ima kod nezaposlenih, poslodavaca i drugih korisnika usluga, a institucija onemogućava da obavlja zakonom utvrđene djelatnosti, jer je rješavanje problema nezaposlenosti, kao osnovne djelatnosti Zavoda, od strateškog značaja za državu.

¹⁰¹ "Ako organ koji je donio prvostepeno rješenje nađe da je žalba osnovana, a nije potrebno sprovesti novi posebni ispitni postupak može stvar riješiti drukčije i novim rješenjem zamijeniti rješenje koje se žalbom pobija" Član 230 Stav 1 zakona o opštem Upravnom postupku (Sl. list RCG br. 60/03)

ZAVOD ZA ZAPOŠLJAVANJE CRNE GORE

Broj: 0601-960/2

Podgorica, 07.03.2014. godine

Podgorica, 07.03.2014. god.

Na osnovu člana 30 stav 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama („Sl. list CG“, br. 44/12), i a u vezi zahtjeva za slobodan pristup informacijama **Mreže za afirmaciju nevladinog sektora MANS - Podgorica, br.0601-9493/2 od 18.12.2013.godine**, u ponovnom postupku direktorica Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, d o n o s i

RJEŠENJE

Odbija se zahtjev za dostavljanje dodatnih informacija NVO MANS iz Podgorice, br. 13/58217 od 06.12.2013.godine.

O b r a z l o ž e n j e

Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama rješenjem br. 981/14 od 11.02.2014. godine usvojila je žalbu NVO „MANS“a i poništila akt Zavoda za zapošljavanje Crne Gore br.0301-10108 od 18.12.2013. godine. U navedenom rješenju nalaže se Zavodu za zapošljavanje Crne Gore da dostavi informacije podnosiocu zahtjeva NVO „MANS“ br. 13/58217 od 06.12.2013. godine.

Razmatrajući podneseni zahtjev i imajući u vidu činjenicu da je NVO »MANS« nakon ranije dobijenih odgovora na zahtjevima iste koristio za objavljivanje više tekstova u dnevnom listu »Dan« odlučeno je da se zahtjev odbije.

U testu štetnosti, koji je utvrđen zaključkom stručnog kolegijuma Zavoda, ocijenjeno je da se davanje informacija na način na koji je to do sada rađeno onemogućava Zavod da vrši svoju zakonom utvrđenu djelatnost.

Naime, član 16 Zakona o slobodnom pristupu informacijama uređeno je da se pristup informaciji može ograničiti ukoliko postoji mogućnost da bi objelodanjivanje informacija izazvalo štetne posledice po interes, koji je od većeg značaja od interesa javnosti da zna tu informaciju, osim ako postoji preovlađujući javni interes propisan članom 17 tog zakona.

U ovom slučaju nema dokaza koji ukazuju na korupciju, nepoštovanje propisa, nezakonito korišćenje javnih sredstava ili zloupotrebu ovlašćenja u vršenju javne funkcije, kao i da ne postoji sumnja u izvršenje krivičnog djela i drugo iz pomenutog člana.

Smatramo da u demokratskom društvu, radi zaštite od ozbiljne povrede zakonom zaštićenih interesa, **neophodno je ograničiti davanje podataka ukoliko se oni zloupotrebljavaju.**

Izvesno je da su ranije dostavljene informacije zloupotrijebljene, obzirom na tendenciozne i učestale navode iznjete u tekstovima objavljenem u dnevnom novinama, jer su aktivnosti Zavoda neosnovano dovedene u vezu sa kriminalnim klanovima opštepoznatim javnosti, što je izazvalo štetne posledice po djelatnost Zavoda i poslodavaca.

Zloupotreba se ogleda u povezivanju informacija dobijenih od Zavoda, sa neosnovanim, proizvoljnim i nedokazanim optužbama i plasiranj u tako formiranih informacija javnosti putem dnevne štampe.

Na ovaj način se ruši ugled i podriva povjerenje koje Zavod ima kod nezaposlenih poslodavaca i drugih korisnika usluga a institucija onemogućava da obavlja zakonom utvrđene djelatnosti, jer je rješavanje problema nezaposlenosti, kao osnovne djelatnosti Zavoda, od strateškog značaja za državu.

Istovremeno se ugrožavaju i interesi poslodavaca, čija imena se povezuju sa kriminalom i stavljaju u krajnje negativan kontekst, što urušava njihov poslovni integritet, gube povjerenje u institucije sistema, što dovodi do odbijanja saradnje sa Zavodom u projektima i programima, koji dovode do povećanja zapošljivosti domaće radne snage, dok posledice trpe nezaposlena lica.

Na osnovu izloženog, riješeno je kao u dispozitivu.

PRAVNA POUKA: Protiv ovog rješenja može se izjaviti žalba Agenciji za zaštitu podataka o ličnosti i pristup informacijama u roku od 15 dana od dana prijema ovog rješenja.

Dostaviti:

1x podnosiocu zahtjeva

1x 04

1x 06

1x a/a

Rješenje Zavoda za zapošljavanje od 07. marta 2014. godine

11.1. Proaktivno objavljivanje podataka o finansijama - analitičke kartice

Jedna od novina u Zakonu o finansiranju političkih partija se odnosila na obavezu državnih i opštinskih budžetskih jedinica da, od dana raspisivanja do dana održavanja izbora, kao i tri mjeseca nakon izbora, na svojim internet stranicama sedmično objavljuju analitičke kartice svih računa o potrošnji. Posebna obaveza odnosila se na Ministarstvo finansija, koje je bilo dužno da u pomenutom periodu sedmično objavljuje izvode iz državnog trezora i računa lokalnih samouprava, kao i analitičke kartice svih državnih i opštinskih budžetskih jedinica.

Kada se ima u vidu da su lokalni izbori bili raspisani 24. marta 2014. godine, državni i opštinski organi bili su dužni da do 25. avgusta tekuće godine u kontinuitetu objavljuju predmetne informacije. MANS je u pomenutom periodu redovno pratio web portale 29 državnih potrošačkih jedinica, kao i 11 opština. Utvrdili smo da je 14 državnih i lokalnih potrošačkih jedinica u potpunosti ispoštovalo zakonsku obavezu, isto toliko organa su je djelimično ispoštovali, dok je 12 institucija uopšte nije poštovalo.

Institucije koje su u potpunosti postupile u skladu sa zakonskom obavezom su Ministarstvo finansija, Skupština Crne Gore, Ministarstvo pravde, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Ministarstvo odbrane, Ministarstvo poljoprivrede, Fond za zaštitu manjinskih prava, Fond Penzijsko invalidskog osiguranja i Direkcija za zaštitu tajnih podataka.¹⁰²

Dio institucija je djelimično poštovao zakon na način da su do određenog vremenskog perioda objavljivale analitičke kartice. To su Ministarstvo za informaciono društvo (period do 10. avgusta), Ministarstvo rada i socijalnog staranja (period do 1. avgusta), Ministarstvo prosvjete (zaključno sa datumom održavanja izbora 24. maja), Generalni sekretarijat Vlade Crne Gore (period do 1. avgusta), Ministarstvo saobraćaja i pomorstva (period do 19. jula), Fond za obeštećenje (period do 18. jula).

Ispunjena obaveza	Ministarstva	Lokalne samouprave
U potpunosti	9	5
Djelimično	10	4
Nije ispoštovana	10	2
UKUPNO	29	11

Pored toga, Ministarstvo nauke i Fond rada su objavili podatke samo za jednu sedmicu, dok su za Ministarstvo održivog razvoja i turizma dostupni podaci do 8. aprila, nakon

¹⁰² Analitičke kartice predstavljaju dokument koji nudi osnovnu informaciju o potrošnji novca, odnosno datum i sumu uplate, ali ne i šta je svrha isplate

čega za izborni mjesec maj uopšte nema podataka, da bi za jun bili dostavljene analitičke kartice do 18. jula.

S obzirom da Ministarstvo finansija na svom web portalu vodi evidenciju analitičkih kartica svih budžetskih jedinica i putnih naloga, MANS je utvrdio da je Ministarstvo unutrašnjih poslova objavilo podatke za period do 15. avgusta.

Kada su u pitanju vladine institucije koje nijesu poštovale zakonsku obavezu, to su Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo kulture, Ministarstvo ekonomije, Ministarstvo vanjskih i evropskih integracija, Fond za zdravstveno osiguranje, Komisija za procjenu štete od elementarnih nepogoda, Komisija za kontrolu državne pomoći, Investiciono-razvojni fond, Direkcija javnih radova i Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća.

Što se tiče lokalnih samouprava, ustanovljeno je da dvije opštine, Kolašin i Rožaje, nijesu postupile u skladu sa odredbom o proaktivnom objavljivanju informacija, dok su opštine Podgorica, Danilovgrad, Šavnik, Plužine i Pljevlja poštovale zakon. Međutim, opštine Bijelo Polje i Žabljak analitičke kartice su objavile za period do 14. jula, opština Bar do 15. juna, a Plav zaključno sa 27. aprilom 2014. godine.

**LOKALNI IZBORI 2014.
SPROVODJENJE ZAKONA
O BIRAČKIM SPISKOVIMA**

12. NEZAKONITI UPISI U BIRAČKI SPISAK

U CBS-u se nalazi preko 518 hiljada birača, dok je ukupan broj stanovnika u Crnoj Gori, uključujući i mlađe od 18 godina, kao i strance bez prava glasa, prema popisu iz 2011. godine iznosio 625 hiljada¹. Iako je MANS na ovu pojavu ukazao još prije godinu dana, uoči predsjedničkih izbora, očigledno da ovo pitanje do danas nije adekvatno riješeno, jer je CBS i dalje netačan i neažuran.

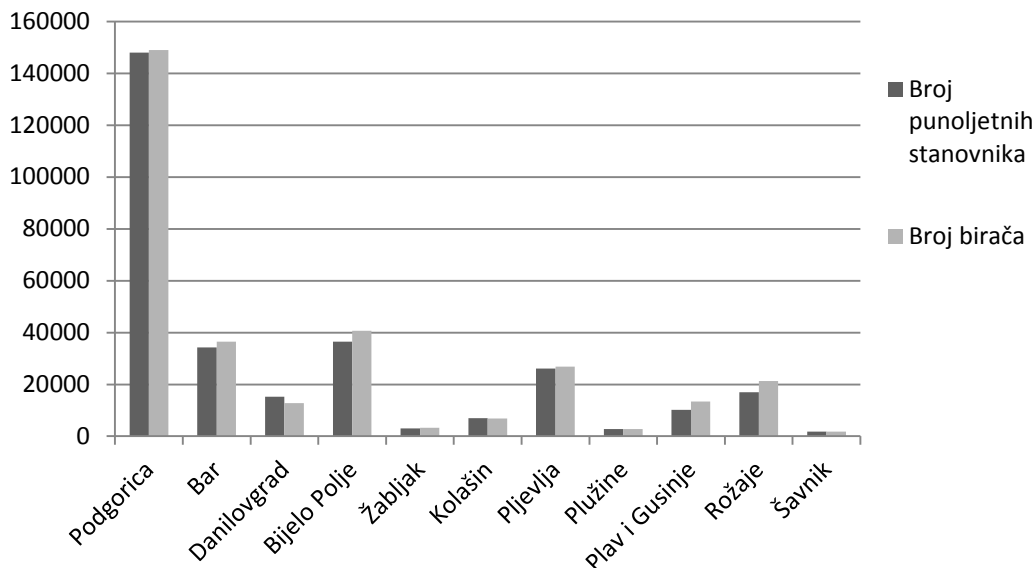
Prema popisu, u momentu prikupljanja podataka - u aprilu 2011. godine u Crnoj Gori je bilo nešto preko 501 hiljade stanovnika koji imaju 15 ili više godina², odnosno koji su prije lokalnih izbora u 12 crnogorskih opština u 2014. godini postali punoljetni i time stekli pravo glasa. Ipak, prema podacima iz poslednjeg zaključenog CBS-a, u Crnoj Gori pravo glasa ima 518 hiljada birača, odnosno 17 hiljada više u odnosu na broj punoljetnih stanovnika prema podacima sa popisa.

Ukoliko gledamo samo lica koja su imala pravo glasa na lokalnim izborima u 12 crnogorskih opština, situacija je maltene ista kao i na nivou cijele države. Tako, prema popisu, u ovih 12 opština sada ima preko 302 hiljade punoljetnih stanovnika, a biračko pravo ima preko 315 hiljada lica. Detaljnije poređenje podataka pokazuje da u nekim opštinama ima više birača nego stanovnika, što se najbolje vidi na primjerima iz grafika³:

¹ Više informacija dostupno na:
<http://www.monstat.org/userfiles/file/popis2011/saopstenje/saopstenje.pdf>. Provjereno 9. oktobra 2014. godine.

² Više informacija dostupno na:
<http://www.monstat.org/userfiles/file/popis2011/PODACI%20OPSTINE/tabela%2007.xls>.
Provjereno 9. oktobra 2014. godine.

³ Podaci za Plav i Gusinje, koji su bili jedna opština do neposredno prije izbora u 2014. godini dati su zajedno, kako bi bili uporedivi sa podacima iz Popisa.

Grafik 1: Razlika u broju punoljetnih građana u odnosu na broj birača uoči lokalnih izbora u 12 crnogorskih opština

12.1. Strani državljani u crnogorskom biračkom spisku

Zakon predviđa da lica koja više od dvije godine žive u inostranstvu, odnosno koja nemaju prijavljeno prebivalište u Crnoj Gori u posljednje dvije godine, ne mogu imati pravo glasa⁴, te da, ukoliko postoji sumnja u istinitost podataka o prebivalištu, MUP ima obavezu da iste provjeri u roku od 30 dana⁵.

Konkretni primjeri koje su nam prijavili građani, kao i slučajevi koje su identifikovali naši volonteri potvrđuju da u biračkom spisku ima na hiljade lica koja su, po sili zakona, morala izgubiti pravo glasa. Najveći broj prijava građana se odnosio na lica koja decenijama žive van Crne Gore, posebno u: Bocvani, Danskoj, Švedskoj, Sjedinjenim Američkim Državama, Kanadi, Italiji, Velikoj Britaniji, Rusiji, Turskoj, Austriji, Francuskoj, Poljskoj, Luksemburgu, Holandiji, kao i u svim državama u regionu.

Ove informacije dodatno su potvrđene i kada su tokom lokalnih izbora u Beranama zaplijenjene paralelne evidencije o biračima koje su vodili aktivisti vladajuće

⁴ Zakon o izboru odbornika i poslanika, član 11.

⁵ Zakon o registrima prebivališta i boravišta, član 14 stav 2.

Demokratske partije socijalista (DPS), u kojima je pored birača koji žive u inostranstvu i naglašeno u kojoj zemlji živi birač.

Uoči lokalnih izbora, MANS je dobio informaciju da je mnogim licima, koja žive u inostranstvu, obezbijeđen prevoz u Crnu Goru kako bi iskoristili svoje biračko pravo, iako bi tim licima trebalo oduzeti pravo glasa, u skladu sa Zakonom i odredbom o promjeni prebivališta i boravišta.

Studija slučaja 1: Političari iz inostranstva u crnogorskom biračkom spisku

Da se u biračkom spisku zaista nalazi veliki broj ljudi koji godinama žive u inostranstvu potvrđuju i konkretni slučajevi koji su nam dostavili građani i za koje su nam priložili i konkretne informacije, uključujući podatke kada su otišli iz zemlje i gdje se sada trenutno nalaze. Ovakvi primjeri su brojni, a među najzanimljivijim su svakako politički eksponirana lica u drugim zemljama, koja su i dalje u crnogorskom biračkom spisku.

MANS je od građana dobio informaciju da se u biračkom spisku nalazi Ilija Batljan, rođen u Crnoj Gori, koji je prije dvadesetak godina emigrirao u Švedsku. Batljan je u periodu od 2005. do 2009. obavljao funkciju gradonačelnika malog lučkog grada u Švedskoj - Nineshamna.

Ilija Batljan

Ilija Batljan, vice VD bostadsbolaget Rikshem

Född	23 juli 1967 (47 år) Kolasin, Montenegro
Utbildning	Fil dr. i socialt arbete, fil kand. i nationalekonomi
Yrke/uppdrag	Vice VD bostadsbolaget Rikshem F d kommunalråd i Nynäshamns kommun F d landstingsråd i Stockholms läns landsting

Batljan is now vice president of the housing company Rikshem, formerly Dombrom. He left politics in 2011 after a year as councilor for the opposition on the Stockholm County Council. He was a municipal councilor in Nynäshamn between 2005 and 2009, but also made an impression outside local government circles, as a possible party leader instance. And in the autumn of 2009, he was ranked fifteenth – and 1 among politicians – in Veckans Affärer magazine’s list of “101 Super Talents.”

That was sixteen years after he first came to Sweden. Born in Montenegro, he and his wife left the former Yugoslavia in 1993 due to war. The year after the family arrived in Sweden, Batljan was a student at Stockholm University, where he studied economics.

“It took a few months to acquire adequate Swedish skills and upper secondary qualifications. I worked hard and I’m proud of that. Study at the university gave me a great deal and helped me put down roots in Sweden very quickly.”

Isječak sa wikipedije⁶ koji pokazuje tačan datum i mjesto rođenja Batljana

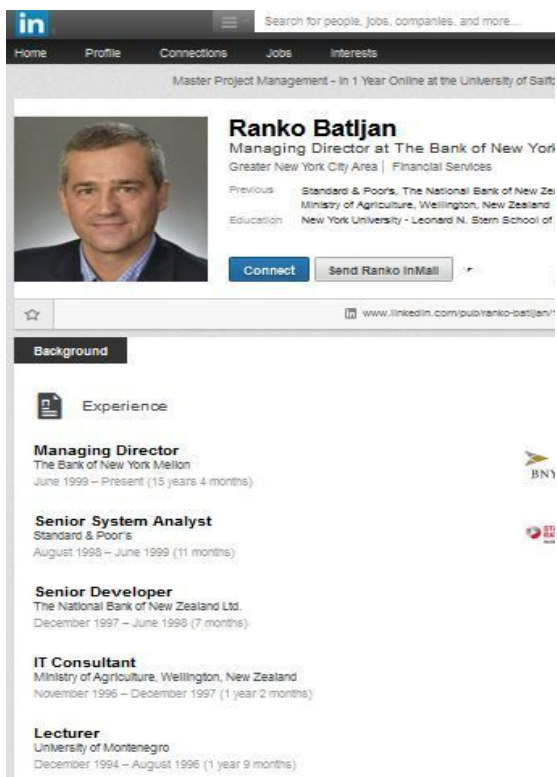
Isječak iz članka “Ilija Batljan: Posvećen Baltičkim pitanjima”⁷ objavljenog na portalu balticworlds.com, 14. Juna 2012. godine, u kojem je navedena godina odlaska iz Crne Gore

U intervjuima za medije u regionu kao i strane medije, ovaj uspješni i najpopularniji švedski političar, kako su ga mediji nazivali, je izjavljivao da je sa Balkana otišao 1993. godine. Međutim i 21 godinu kasnije, on se i dalje nalazi u biračkom spisku u Crnoj Goru šifrom birača broj 206, i adresom stanovanja “Mojkovačka bb” u Kolašinu.

⁶ Više informacija dostupno na: http://sv.wikipedia.org/wiki/Ilija_Batljan. Provjereno 9. oktobra 2014. godine.

⁷ Više informacija dostupno na: <http://balticworlds.com/committed-to-baltic-sea-issues/>. Provjereno 9. oktobra 2014. godine.

Slična situacija je i sanjegovim bratom Rankom. Po podacima sainterneta, Ranko Batljan se najmanje od 1997. nalazi van Crne Gore, kada je otišao na Novi Zeland, a trenutno se nalazi u Sjedinjenim Američkim Državama.

The image shows a screenshot of Ranko Batljan's LinkedIn profile. The profile includes a profile picture, a header with his name and current title 'Managing Director at The Bank of New York', and a 'Background' section. The 'Experience' section lists several roles: Managing Director at The Bank of New York Mellon (June 1999 - Present), Senior System Analyst at Standard & Poor's (August 1998 - June 1999), Senior Developer at The National Bank of New Zealand Ltd. (December 1997 - June 1998), IT Consultant at the Ministry of Agriculture, Wellington, New Zealand (November 1996 - December 1997), and Lecturer at the University of Montenegro (December 1994 - August 1996).

New York University - Leonard N. Stern School of Business

MBA, Finance, Information Systems

2000 - 2002

Univerzitet Crne Gore

MSc, Mechanical Engineering

1992 - 1996

Univerzitet Crne Gore

BSc, Mechanical Engineering

1987 - 1991

Isječci sa Linked In profila Ranka Batljana⁸, koji ukazuju da je nalazi van Crne Gore od 1997. godine

Međutim on se kao i Ilija Batljan još uvijek nalazi u biračkom spisku u Crnoj Goru sa šifrom birača 207 i istom adresom, "Mojkovačka bb" u Kolašinu.

U crnogorski birački spisak je upisan i Fahrudin Radončić, bivši ministar sigurnosti u Bosni i Hercegovini. Iako preko 30 godina živi i radi u Sarajevu, nepoznato je kako se Radončić nalazi u biračkom spisku, naročito iz razloga što tvrdi da nikada nije glasao u

⁸ Više informacija dostupno na: <http://www.linkedin.com/pub/ranko-batljan/12/441/3a3>. Provjereno 9. oktobra 2014. godine.

Crnoj Gori i da njegovo prebivalište nikada nije bilo na adresi Moskovska 30 u Podgorici, kako je ubilježeno u CBS-u⁹.

Ovi primjeri su dokaz koliko su tačne tvrdnje MUP-a da je birački spisak čist i da su MANS-ove prijave neosnovane, te ukazuju da se radi o nedostatku političke volje u ovoj instituciji da očisti birački spisak od nepravilnosti u cilju održavanja slobodnih i demokratskih izbora.

12.2. Novoupisani birači

U periodu od predsjedničkih do lokalnih izbora održanih u maju 2014. godine u 12 crnogorskih opština, u CBS je upisano 14.713 lica, odnosno u prosjeku preko hiljadu lica mjesečno. Veliki broj novoupisanih birača po prvi put je stekao pravo glasa u poznim godinama, iako su rođeni i žive u Crnoj Gori.

Podaci pokazuju da je preko 2.500 lica koji su upisani u birački spisak uoči lokalni izbora starije od 40 godina, a većina njih je rođena u Crnoj Gori. To znači da pravo glasa nisu stekli upisom u crnogorsko državljanstvo.

Postavlja se pitanje kako je moguće da osoba koja je rođena i živi u Crnoj Gori, po prvi put stiče pravo glasa u tek u srednjim godinama ili u starosti, da li ta lica zaista postoje, odnosno da li su među živima.

Ovakvo vođenje biračkog spiska navodi na sumnju da se radi u upisu birača “fantoma”, odnosno preminulih ili lica koja ne žive u Crnoj Gori.

⁹ Kajošević Samir, Žugić Vladimir, Fahrudin Radončić „glasa“ u Podgorici, Vijesti Online, 4. april 2014. godine, dostupno na web adresi: <http://www.vijesti.me/vijesti/fahrudin-radoncic-glasa-u-podgorici-192589>. Provjereno 9. oktobra 2014. godine.

Studija slučaja 2: Pravo glasa stekli tek u devedesetim

Među najekstremnijim primjerima upisivanja novih birača pred lokalne izbore nalazi se Radulović Ljubica, rođena 15.8.1918. godine u Podgorici, koja živi u mjestu Oraovica BB i glasa na biračkom mjestu "JU OŠ "Boško - Božo Radulović" – Dolovi". Prema podacima iz zvaničnog biračkog spiska, po prvi put je u svojoj 96. godini stekla pravo glasa. Slično je i sa samo četiri godine mlađom Jovanović Danicom, rođenom 1.7.1922.u Kotoru, koja je nastanjena u Risnu.

U Podgorici su po prvo put upisani Rakočević Mašan i Kikić Elena, koji su 1924. godišta, dok u Plavu imamo primjer Lalić Nurije, rođene 9. maja 1925. godine. Kada je u pitanju Mojkovac, najstariji novoupisani birač je Pejović Stana, rođena 10.4.1924. godine u tom gradu.

12.3. Preminuli, a birači

Prema još uvijek važećem Zakonu o biračkim spiskovima, sve promjene u biračkom spisku vrše se po službenoj dužnosti ili na zahtjev birača i to na osnovu podataka iz matičnih knjiga, drugih službenih evidencija i javnih isprava, odnosno podataka i isprava koje dostavi birač koji zahtijeva određenu izmjenu¹⁰.

Kada su u pitanju preminula lica koja se i dalje nalaze u biračkom spisku, MANS je vršio provjeru putem poređenja sa registrom preminulih lica, kao i poređenjem podataka sa umrlicama koje su objavljivane u dnevnoj štampi, dok su naši volonteri provjeravali podatke na terenu. Neke slučajeve su nam prijavili građani čiji članovi porodice su preminuli, a i dalje se nalaze u biračkom spisku.

MANS je pronašao veliki broj nepravilnosti u svim gradovima u kojima su održani lokalni izbori. Među tim slučajevima bilo je starijih lica koja su preminula još prije 16 godina¹¹, kao i mnogih mlađih osoba koje su stradale pod tragičnim okolnostima, a nisu brisane iz biračkog spiska. Iz poštovanja prema preminulima i njihovim porodicama u ovom dijelu izvještaja nećemo navoditi konkretne primjere.

12.4. Duplikati

Analiza je pokazala da u biračkom spisku postoji više lica sa identičnim ličnim podacima (ime i prezime, datum rođenja, adresa stanovanja), koji glasaju na istim ili različitim

¹⁰ Zakon o biračkim spiskovima, član 7 st. 1 i 3.

¹¹ Tako se birač sa inicijalima K. R. iz Danilovgrada nalazi u biračkom spisku, iako je umro još 1998. godine.

biračkim mjestima, dok im se razlikuju samo šifre birača i matični brojevi. Još je veći broj lica koja imaju neuobičajeno slične lične podatke, kako to pokazuje studija slučaja 3.

Studija slučaja 3: Duplikati ili fantomi?

U Beranama postoje dva Rastoder Dževada, oba rođena 26.6.1971. godine u Beranama, na adresi Savin Bor, a glasaju na biračkom mjestu "Savin Bor, Dašča Rijeka".

U Ulcinju postoje dvojica Elezović Nikola, oba rođena 29.4.1946. godine u Ulcinju, oba žive na adresi Gornji Štoj BB, a glasaju na biračkom mjestu "OŠ "Štoj" A-J", dok je jedan Nikola dodat u birački spisak tek za predsjedničke izbore.

Dvije Radojević Milke iz Nikšića su rođene istog datuma, 16.1.1951. godine, jedna je nastanjena na adresi "S. Burića 1", a druga na adresi "Sava Burića 1" i obje glasaju na BM "Dom MZ Bistrica, Ul. II".

Dva Đurišić Željka iz Berana su rođena u februaru 1972. godine, jedan 1. a drugi 12. februara. Oba žive u mjestu Babino BB i glasaju na BM Babino.

Slično je i u Podgorici, gdje žive dvije dvije Savović Milice, obje rođene u oktobru 1992. godine, od čega jedna 8. a druga 14. tog mjeseca. Objije Milice žive u Ratnih Veterana BB, a glasaju na BM "MZ "Konik" Klub Penzionera (L-Š)".

U malom Šavniku navodno postoje dva Jakić Dragomira, oba rođena 1963. godine, od čega jedan 1.1., a drugi 1.10. te godine, koja glasaju na BM "Sala SO Šavnik".

MANS je i ranije upozoravao da je moguće da se radi o istim licima, bez obzira što se pojedini podaci razlikuju, zbog čega je apelovano na državne institucije da izvrše inspekcijski nadzor nad biračkim spiskom kada su ova lica u pitanju.

Postojanje duplikata u biračkom spisku potvrdilo je i ponašanje državnih institucija, kada su neka lica, koja su u prethodnim MANS-ovim analizama označena kao dupli birači, izbrisani iz registra birača.

Studija slučaja 4: Izbrisani fantomi nakon analize MANS-a

Pred lokalne izbore je izbrisan jedan Marko Gojačanin iz Bijelog Polja, za kog smo ranije ukazali da se radi o mogućem duplikatu. Naime, prethodno su postojala dva Gojačanin Marka, oba rođena 2.6.1989. godine u Bijelom Polju i nastanjena u Lješnici, koja sui mala pravo glasa na istom biračkom mjestu, "Lješnica 1".

Isto se desilo i sa jednom Marijanom Vujović iz Nikšića. U biračkom spisku su se nalazile dvije osobe sa istim imenom, obje rođene 12.4.1995. godine u Nikšiću, sa adresom Školska 1A. Obje su imale pravo glasa na biračkom mjestu "Lješnica-1".

Pored lica sa istim podacima, brojni su primjeri brisanja lica koja su imala slične podatke. Time su potvrđene sumnje MANS-a da birački spisak nije očišćen od nepravilnosti, odnosno od duplih birača.

12.5. Dvostruko pravo glasa

Prema Zakonu o izboru odbornika i poslanika, uslov da birač ima pravo glasa u nekoj opštini, je da u njoj ima prijavljeno prebivalište najmanje šest mjeseci prije održavanja izbora.

Međutim, podaci pokazuju da su ista lica imala pravo glasa na lokalnim izborima u Beranama i Petnjici, održanim u razmaku od nepunih pet mjeseci¹².

Nakon što je Petnjica dobila status opštine, lokalni izbori su održani na osnovu spiska birača koji je izdvojen iz beranskog biračkog spiska, tako što su izdvojena određena biračka mjesta koja su pripadala novoformiranoj opštini.

Poredeći zaključeni birački spisak koji se koristio za izbore u Beranama sa zaključenim spiskom koji je korišćen na lokalnim izborima u Petnjici, MANS je došao do liste birača koji su imali pravo glasa u obje opštine, odnosno nalazili su se u oba biračka spiska.

Tako su pravo glasana beranskim izborima imala 52 lica, koja su pravo glasa već iskoristila u susjednoj opštini Petnjica. Analiza je pokazala da je "prebacivanje birača" iz jednog u drugi birački spisak vršeno na način što im je mijenjano biračko mjesto, iako je adresa prebivališta birača ostala ista. Postoje i primjeri birača koji su nakon petnjičkih izbora mijenjali adresu stanovanja, ali ne dovoljno dugo da bi ispuni uslov u smislu promjene prebivališta, kao osnova za promjenu biračkog mjesta i prelazak u drugu opštinu.

Ne samo što je ovakvo postupanje potpuno suprotno Zakonu o izboru odbornika i poslanika, već postoji i paradoksalna situacija da je tim licima omogućeno da glasaju u dvjema opštinama i odlučuju o tome ko će činiti vlast u objema opštinama.

¹² Lokalni izbori u Petnjici održani su 16. novembra 2013. godine, a u Beranama 9. marta 2014. godine.

Studija slučaja 5: Jedan birač – dva glasa

I na petnjičkim i na beranskim izborima pravo glasa je imala Muratović Zahida, koja živi na adresi Talum BB. Zahida je na petnjičkim izborima imala pravo glasa na biračkom mjestu BM "Radmanci", dok je na beranskim izborima mogla glasati na biračkom mjestu "Lim I".

Slično je i sa Duraković Fahrudinom koji živi na adresi VIII Crnogorske. On je na petnjičkim izborima mogao da glasa na biračkom mjestu "Trpezi", a na beranskim na mjestu "MZ Park". Adrović Arafat je na petnjičkim izborima imao pravo glasa na biračkom mjestu "Donja Vrbica", a na beranskim na mjestu "Donje Luge", dok mu adresa stanovanja nije mijenjana.

Sa druge strane, Veljić Kosa je jedan od primjera birača kojima je promptno promijenjeno prebivalište kako bi joj se omogućilo dvostruko pravo glasa. Ona je u vrijeme izbora u Petnjici živjela na adresi Lješnica i glasala je na mjestu „Tucanje, Lješnica, Orahovo“, a uoči beranskih izbora, njeno prebivalište je promijenjeno, pa je sa novom adresom Polimska P+9 dobila pravo glasa na biračkom mjestu „MZ Novo naselje“.

13. NEZAKONITO ODUZIMANJE PRAVA GLASA

13.1. Neosnovana promjena biračkih mjesta

Analiza CBS-a uoči lokalnih izbora pokazuje da je u tom dokumentu vršen veliki broj izmjena biračkih mjesta birača, a da tome nije prethodila promjena adrese prebivališta ili boravišta tih birača.

U periodu od samo godinu dana je izvršena promjena biračkog mjesta za preko 3.000 birača, pri čemu se u nekim slučajevima radi o otvaranju novih biračkih mjesta, dok je najmanje patina birača prebačena sa jednog na drugo biračko mjesto, iako im drugi podaci, kao što su adresa i prebivalište nisu promijenjeni.

Prethodnim zakonskim rješenjem, koje je važno za lokalne izbore, bilo je propisano da obavještenja o glasanju biračima dostavlja organ lokalne uprave nadležan za vođenje biračkih spiskova¹³, a predstavnici opozicionih partija javno su tvrdili da njihovi birači često ne dobijaju pozive za glasanje.

Mnogi građani su nam prijavili da nisu ostvarili biračko pravo na lokalnim izborima, jer im je promijenjeno biračko mjesto na kome su godinama izlazili na glasanje, a nisu dobili poziv za glasanje, niti bilo kakvo obavještenje o promjeni podataka u CBS. Pošto na biračkim mjestima nema podataka o kompletnom CBS, već samo izvod koji se odnosi na to biračko mjesto, članovi biračkih odbora nisu mogli informisati birače gdje mogu da glasaju.

¹³ Zakon o izboru odbornika i poslanika, član 68 stav 1.

Studija slučaja 6: Preseljeni bez svog znanja

Dragan Cupara iz Podgorice, koji je nastanjen na adresi Dalmatinska 146, ranije je glasao na BM "JU OŠ Radojica Perović – Blok VI (O-Š)", da bi pred lokalne izbore bio prebačen na drugo biračko mjesto, BM "JU OŠ Sutjeska (R-Š)", udaljeno 2,5 kilometra od mjesta na kome je ranije glasao.

Babačić Alma iz Podgorice, nastanjena u ulici Igmanska 7, na prethodnim izborima glasala je na BM "JU OŠ Božidar Vuković Podgoričanin (A-D)", dok je na lokalnim izborima pravo glasa mogla ostvariti na BM "FAB. Plasal (VI. E. Škrijelj) Karabuško polje". Ova dva biračka mjesta nalaze se na udaljenosti od 8,4 kilometra.

Ličina Sefadija, nastanjena u ulici Mila Boškovića u Baru, na ranijim izborima biračko pravo ostvarivala je na BM "JU OŠ Anto Đedović (Dj-Lj)", a pred lokalne izbore je upisana na BM "JU OŠ Blažo Jokov Orlandić (A-L)", udaljeno 1,8 kilometra od prethodnog biračkog mjesta.

Gutić Ibrahim iz Plava, sa adresom Plav bb, ranije je glasao na BM "Meteh - Komorača", dok je na poslednjim lokalnim izborima pravo glasa mogao da ostvari na BM "Jara – Babino polje", udaljeno preko 3 kilometra u odnosu na prethodno biračko mjesto.

U nekim slučajevima su kompletna biračka mjesta dislocirana¹⁴, pa mnogi birači nisu znali gdje mogu ostvariti svoje biračko pravo.

Ova praksa navodi na sumnju da se radi manipulaciji biračkim spiskovima kako bi se pojedini birači odvrtili od korišćenja svog biračkog prava.

13.2. Brisanje birača iz biračkog spiska

Analiza CBS-a je pokazala da su mnoga lica koja su imala pravo glasa na parlamentarnim izborima održanim 2012. godine, izbrisana uoči predsjedničkih izbora, a zatim ponovo upisana u birački spisak.

Postoji opravdana sumnja da su ova lica nezakonito izbrisana, čime im je uskraćeno pravo glasa. Kada je riječ o licima u poznom životnom dobu, moguće je da se radi o brisanju zbog smrti birača, koji su kasnije ipak vraćeni u birački spisak.

¹⁴ Na primjer, biračka mjesta 58 i 58A u Podgorici, su se ranije nalazila u zgradi Američkog centra, a za lokalne izbore su preseljena na drugu adresu iza Tržnog centra Gintaš.

Studija slučaja 7: Danas imaš, sutra nemaš pravo glasa

Zarubica Stoja iz Pljevalja, rođena 20.8.1912. godine, izbrisana je iz biračkog spiska uoči predsjedničkih izbora, a zatim je ponovo upisana u spisak za lokalne izbore.

Adrović Rahima iz Berana, rođena 6.4.1915. godine, također je imala pravo glasa na parlamentarnim izborima, da bi bila izbrisana iz biračkog spiska uoči predsjedničkih izbora, a zatim je ponovo upisana u birački spisak za lokalne izbore.

Džudović Vojislavka iz Berana, rođena 1.8.1921. godine i Dutina Ilosava iz Herceg-Novog, rođena 4.7.1922. godine, također su izbrisane iz biračkog spiska koji je korišćen za predsjedničke izbore, a zatim su ponovo upisane u birački spisak uoči lokalnih izbora.

13.3. Oduzimanje prava glasa u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija

Zakonom o izboru odbornika i poslanika je propisano da “birači koji su u pritvoru ili koji izdržavaju kaznu zatvora glasaju na posebnom biračkom mjestu koje utvrdi Državna izborna komisija (DIK) u dogovoru sa organom uprave nadležnim za izvršenje krivičnih sankcija”¹⁵. Isti Zakon propisuje da izvode iz biračkog spiska i način glasanja lica koja se nalaze u pritvoru ili na izdržavanju kazne utvrđuje DIK¹⁶.

Prilikom poslednjih lokalnih izbora pojedini birači nisu imali mogućnost da glasaju, jer se nisu nalazili u biračkom spisku za ova posebna biračka mjesta, iako su bili upisani u Centralni birački spisak¹⁷. Iako je DIK konstatovao da su zbog njihovog propusta nekim biračima oduzeta prava glasa, glasanje na tim biračkim mjestima ipak nije ponovljeno.

Studija slučaja 8: Oduzimanje prava glasa bez posljedica

MANS je preko političkih partija podnio prigovor Državnoj izbornoj komisiji (DIK) u kom se navodi da Đurović Draganu nije omogućeno da glasa na biračkom mjestu “Istražni zatvor Podgorica” jer nije upisan u izvod iz biračkog spiska, iako se nalazi u zaključenom biračkom

¹⁵ Zakon o izboru odbornika i poslanika, član 87 stav 1.

¹⁶ Ibid, član 87 stav 2.

¹⁷ MANS je prva nevladina organizacija koja je pratila sprovođenje izbora na posebnom biračkom mjestu, odnosno u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija – Spuž (ZIKS), gdje su na lokalnim izborima postojala dva biračka mjesta, mjesto „Istražni zatvor Podgorica“ i „Kazneno popravni dom Podgorica“. Na sam dan lokalnih izbora, MANS je dobio pritužbe od strane birača koji su se nalazili u pritvoru ili na izdržavanju kazne zatvora u vezi nepravilnosti izvoda iz biračkog spiska na tim biračkim mjestima. Ovi birači su tvrdili da im nije omogućeno da obave glasanje na tom biračkom mjestu, iako su upisani u CBS i imaju pravo glasa na lokalnim izborima.

spisku Glavnog grada Podgorica. U rješenju koje je donio DIK, konstatovano je da se na izvodu iz biračkog spiska za to biračko mjesto nalazi lice sa istim imenom i prezimenom, ali ne i istim matičnim brojem koji je naveden u prigovoru.

Najvjerovatnije unos pogrešnog matičnog broja birača prilikom pravljenja biračkog spiska doveo je do toga da birač nije mogao da ostvari svoje biračko pravo. U obrazloženju je navedeno da je utvrđeno da je u navedenim aktima postojalo lice sa istim imenom i prezimenom, ali različitim matičnim brojem. Iz tog razloga, Dragan Đurović zbog kog je podnijet prigovor nema biračko pravo u biračkom spisku Glavnog grada Podgorica, te iz navedenih razloga nije moglo biti upisano u izvod iz biračkog spiska, zbog čega je DIK prigovor ipak odbio kao neosnovan.

Slično je bilo i sa biračem Kljajević Igorom, za kojeg je utvrđeno da se nalazi u zaključenom biračkom spisku Glavnog grada Podgorice, ali ne i na izvodu iz biračkog spiska za biračko mjesto Kazneno popravni dom Podgorica. U obrazloženju DIK-a se navodi da je u pisanoj komunikaciji između Državne izborne komisije, Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija i nadležnog sekretarijata Glavnog grada Podgorica zaključeno da se u biračkom spisku ne nalazi ime i ostali potrebni podaci navedenog birača, pa je DIK i ovaj odgovor odbio kao neosnovan.

Državna izborna komisija očigledno nije imala puni uvid u spisak osoba koje se nalaze u pritvoru ili na izdržavanju kazne u ZIKS-u, pa je iz tog razloga došlo do propusta prilikom pripreme izvoda iz biračkog spiska za to biračko mjesto na način da su neka lica izostavljena sa spiska¹⁸, čime im je de facto oduzeto biračko pravo. Ipak, glasanje na ovim biračkim mjestima nije ponovljeno iako je ovim licima oduzeto biračko pravo greškom DIK-a, a suprotno Zakonu.

Pored toga, osobama koje su se duži period nalazile na izdržavanju kazne zatvora nije omogućeno da izvrše zamjenu starih ličnih dokumenata novim, čime su izgubili mogućnost da ostvare biračko pravo na lokalnim izborima, jer Zakon propisuje da se biračko pravo može ostvariti isključivo na osnovu nove lične karte ili pasoša.

¹⁸ Rješenja Državne izborne komisije br. 433/2 i 434/2 od 26. maja 2014. godine.

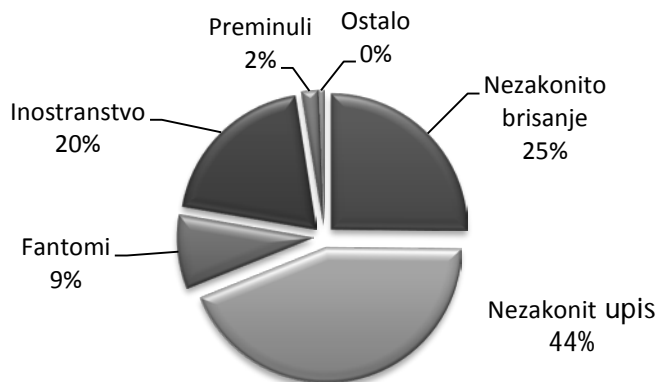
14. ODGOVOR INSTITUCIJA NA NEZAKONITOSTI U BIRAČKOM SPISKU

Novi Zakon o biračkom spisku usvojen je još u februaru 2014.godine, ali je njegovo stupanje na snagu pomjereno za 1. novembar 2014., pa su lokalni izbori u prvoj polovini ove godine održani po starom Zakonu.

Zbog činjenice da je tokom sprovođenja lokalnih izbora važio stari zakon, MANS je najočiglednije propuste u biračkim spiskovima dokumentovao, a potom i preko parlamentarnih partija¹⁹ podnio inicijative Ministarstvu unutrašnjih poslova (MUP), sa zahtjevom da se izvrši inspekcijski nadzor biračkih spiskova i da se utvrđeni propusti otklone.

14.1. Prijavljeni slučajevi

U periodu od 3. marta do 12. maja 2014. godine, MANS je preko političkih partija podnio tri seta inicijativa za inspekcijski nadzor biračkog spiska, kojima je tražena provjera 9.018 lica pojedinačno po partiji.

Grafik 2: Struktura rijavljenih slučajeva iz inicijativa za inspekcijski nadzor podnijetih MUP-u

¹⁹ Još početkom godine MANS je pozvao sve političke partije da, zbog zakonskih manjkavosti, u svoje ime podnesu inicijative za inspekcijski nadzor biračkog spiska. Razlog za ovakvo djelovanje bio je taj da, do početka primjene novog Zakona, nevladine organizacije ne mogu da samostalno da podnesu inicijative za sprovođenje inspekcijskog nadzora nad uočenim nepravilnostima u biračkom spisku. Ovom pozivu odazvale su se tri političke partije - Građanska inicijativa, Pozitivna Crna Gora i Demokratski front.

Prvi set inicijativa je podniet uoči lokalnih izbora u Beranama²⁰, drugi set nakon tih izbora²¹, a treći neposredno uoči lokalnih izbora u 12 opština²².

14.2. Kršenje Zakona od strane MUP-a

Ministarstvo unutarnjih poslova ni u jednom slučaju nije ispoštovalo zakon i u roku od 24 časa izvršilo inspekcijski nadzor biračkog spiska, te u dodatnom roku od 48 časova podnosiocima inicijative dostavilo rješenje o sprovedenom inspekcijskom nadzoru sa informacijama o utvrđenom činjeničnom stanju. Zbog toga je MANS, preko političkih partija, tom ministarstvu podnio urgencije tražeći poštovanje Zakona.

MUP nije postupio ni po podnijetim urgencijama, već je i njih ignorisao kao i podnijete inicijative, pa je MANS, preko političkih partija, podnio tužbe Upravnom sudu.

Upravni sud je u svakom od slučajeva naložio MUP-u da u skladu sa Zakonom sprovede inspekcijski nadzor biračkog spiska, te da podnosioca inicijative informiše o tome što je kroz postupak nadzora utvrđeno.

²⁰ Uoči lokalnih izbora u Beranama prijavljene su nepravilnosti za 3.278 lica. Inicijativama je tražena provjera lica zakonitost brisanja lica iz CBS-a (765 lica), zakonitost upisivanja lica u CBS (2.211 lica), a takođe su prijavljena i lica za koje postoji sumnja da su dva puta upisani u birački spisak, odnosno da se radi o duplikatima (250 lica), kao i za 52 lica kojima je dato dvostruko pravo glasa na izborima u Petnjici i u Beranama.

²¹ Nakon beranskih izbora, volonteri MANS-a su sproveli opsežnu akciju terenske provjere biračkog spiska i pokušali su da utvrde ko su lica koja se, suprotno Zakonu, nalaze u biračkom spisku. Na osnovu terenske provjere MUP-u su podnijete inicijative za inspekcijski nadzor biračkog spiska za još 1.543 lica i to: 1.119 lica za koja se sumnja da više od dvije godine žive u inostranstvu ili više od šest mjeseci žive van opštine u kojoj imaju pravo glasa, 245 lica koja ne žive na adresi koja je prijavljena u biračkom spisku, 173 lica za koja se sumnja da su preminula kao i protiv šest lica za koja je utvrđeno da su duplo upisana u CBS-u.

²² Uoči majskih lokalnih izbora, MUP-u su podnijete inicijative za inspekcijski nadzor biračkog spiska za 4.197 lica. Analizom CBS-a je utvrđeno da u njemu nalazi najmanje 665 lica za koje postoji sumnja da više od dvije godine žive u inostranstvu ili više od šest mjeseci žive van opštine u kojoj imaju pravo glasa, kao i za 292 lica za koje postoji sumnja da su dva puta upisana u birački spisa. Prijavljena su i 1.504 lica za koja postoji sumnja da su nezakonito brisana iz CBS-a, kao i 1.736 lica za koje postoji sumnja da nisu u skladu sa Zakonom upisana u ovaj dokument.

UPRAVNI SUD CRNE GORE
U. br. 1846/14

U IME NARODA

Upravni sud Crne Gore, u vijeću sastavljenom od sudija Gordane Pot, kao predsjednika vijeća, Svetlane Radošević i Dragana Đuretića, kao članova vijeća, uz učešće službenika Suda Maje Uličević, kao zapisničara, rješavajući upravni spor po tužbi tužioca Građanske inicijative Tuzi, protiv Ministarstva unutrašnjih poslova - Podgorica, zbog nepostupanja po predstavi, na nejavnoj sjednici održanoj dana 01.07.2014. godine, donio je

P R E S U D U

Tužba se usvaja.

Nalaže se Ministarstvu unutrašnjih poslova, da odmah, a najkasnije u roku od 24 časa, od dana prijema presude postupi po predstavi tužioca od 13.05.2014. godine i o tome ga obavijesti u daljem roku od 48 časova.

Faksimil jedne od presuda Upravnog suda

Nakon presuda Upravnog suda, MUP je počeo da dostavlja paušalna obavještenja u kojima konstatuje kako inspeksijskim nadzorom nisu utvrđene bilo kakve nepravilnosti.

U tim obavještenjima nije naveo za koje slučajeve je inspeksijski nadzor sproveden, niti bilo kakav opis činjeničnog stanja, čime je MUP ponovo prekršio Zakon.

PREDMET: OBAVJEŠTENJE PODNOSIOCU INICIJATIVE

Povodom inicijativa za pokretanje postupka inspeksijskog nadzora, broj 05-069/14-23683/1 od 13.05.2014.godine, broj 05-069/14-23684/1 od 13.05.2014.godine i broj 05-069/14-23685/1 od 13.05.2014.godine, kojim ste od Ministarstva unutrašnjih poslova – Direkcije za inspeksijski nadzor zatražili, da izvrši kontrolu primjene odredaba Zakona o biračkim spiskovima, u pogledu promjena tačnosti podataka i drugih radnji potrebnih za održavanje tačnosti i ažurnosti biračkog spiska, odnosno promjena u biračkom spisku koje obuhvataju upis, brisanje, izmjene, dopune, i ispravke podataka, u skladu sa odredbom člana 13 stav 1 tačka 1 Zakona o inspeksijskom nadzoru ("Sl.list RCG" br.39/03 i "Sl.list CG", br.76/09, 57/11), obavještavamo Vas o sljedećem:

Nakon razmatranja Vaše inicijative, ista je prihvaćena i pokrenut je postupak inspeksijskog nadzora po službenoj dužnosti u odnosu na primjenu odredaba Zakona o biračkim spiskovima.

U postupku inspeksijskog nadzora, nakon utvrđenog činjeničnog stanja i izvrednih dokaza, upravna inspekcija nije utvrdila nepravilnosti iz svoje nadležnosti.

UPRAVNI INSPEKTOR
Madija Pantović

Faksimil jednog od obavještenja MUP-a

Zbog ovakvog postupanja MUP-a, MANS je protiv ove institucije a preko političkih partija podnio nove tužbe Upravnom sudu, zahtijevajući da se obezbijedi na zakonu zasnovan inspekcijski nadzor biračkog spiska.

Obzirom da tuženi to nije učinio, a kako tužilac osporava činjenično utvrđenje i pravilnost primjene materijalnog prava, posebno ukazujući na odredbu člana 19 stav 3 Zakona o biračkim spiskovima ("Sl.list CG", broj 40/2008), prema kojoj je tuženi bio dužan dostaviti tužiocu, kao podnosiocu predstavke, primjerak zapisnika o izvršenoj inspekcijskoj kontroli, sud nije prihvatio osporeni akt, kao dovoljan, bez dokaza da je u vezi predstavke tužioca, zaista izvršena inspekcijska kontrola i sačinjen zapisnik o utvrđenom.

Iz iznijetih razloga, a na osnovu člana 37 stav 1 u vezi člana 27 stav 3 Zakona o upravnom sporu, riješeno je kao u dispozitivu.

UPRAVNI SUD CRNE GORE
Podgorica, 20.05.2014. godine

Zapisničar,
Veljko Vujović, s.r.

PREDSJEDNIK VIJEĆA,
Vojin Lazović, s.r.

Faksimil jedne od presuda kojima su poništena tzv "obavještenja" MUP-a

Utvrdivši da tuženi nije postupio u skladu sa članom 19 Zakona o biračkim spiskovima osnovano je Upravni sud istom naložio da preduzme radnje u rokovima naznačenim izrekom pobijane presude, pa se neosnovano podnijetim zahtjevom tvrdi da je ista nerazumljiva, protivrječna sama sebi i razlozima iste.

Navodi podnijetog zahtjeva da je tuženi u odgovoru na tužbu isticao "da će obavještenje, odnosno zapisnik definisan citiranom odredbom Zakona o biračkim spiskovima dostaviti podnosiocu inicijative" su bez značaja za drugačiju odluku, jer očigledno u vrijeme donošenja pobijane presude to obavještenje, odnosno zapisnik nijesu bili dostavljeni, a samo je ta činjenica od značaja za donošenje odluke.

Navodi podnijetog zahtjeva kojim se ukazuje da su rokovi iz člana 19 Zakona o biračkim spiskovima suviše kratki su bez značaja za donošenje odluke, jer sud nije ovlašten da mijenja zakonom propisane rokove.

Sa iznijetih razloga, ovaj sud nalazi da pobijanom presudom nije povrijeđeno materijalno pravo, pa je s pozivom na član 46 st 1 Zakona o upravnom sporu, odlučeno je kao u izreci ove presude.

VRHOVNI SUD CRNE GORE
Podgorica, 20.05.2014. godine

Zapisničar,
Ljiljana Milačić, s.r.

PREDSJEDNIK VIJEĆA,
Ivanović, s.r.

Faksimil jedne od presuda Vrhovnog suda kojom se odbija tužba MUP-a

Prema presudi Upravnog suda MUP toj instituciji nije dostavio ni odgovor na tužbu, a ni bilo kakve spise premeta iz kojeg je bilo moguće zaključiti da je inspekcijski nadzor stvarno sproveden, zbog čega je sud poništio obavještenja koja je MUP dostavljao podnisiocima inicijativa.

MUP je, zatim, pred Vrhovnim sudom pokrenuo postupak protiv odluke Upravnog suda, pokušavajući da na taj način dobije alibi za svoje nezakonito ponašanje.

Ipak, Vrhovni sud je sve tužbe MUP-a odbio kao neosnovane, čime je u konačnom stepenu potvrđeno da je ova institucija kršila Zakon o biračkim spiskovima i da ni jednom do sada nije sprovedla inspekcijski nadzor biračkog spiska na način kako to Zakon predviđa.

Uprkos presudama najviše sudske instance, do zaključenja ovog izvještaja MUP podnosiocima inicijativa nije dostavila ni jedno na zakonu zasnovano rješenje kojim su potvrđeni ili odbijeni navodi iz inicijativa.

Zbog toga će MANS, preko političkih partija, pred Ombudsmanom inicirati postupke kako bi se obezbijedilo poštovanje sudskih presuda, ali i podnijeti krivične prijave protiv odgovornih u Ministarstvu unutrašnjih poslova zbog nepoštovanja sudskih odluka.

14.3. Novi zakon kao rješenje

Skupštinska Radna grupa za izgrađivanje povjerenja u izborni proces je, na inicijativu MANS-ačiji su predstavnici učestvovali u njenom radu, sačinila potpuno novi Zakon o biračkom spisku. Ovim rješenjem je pokušano stati na kraj uočenim nepravilnostima i mogućim manipulacijama koje smo dokumentovali u prethodnom periodu.

Novi Zakon je usvojen u februaru 2014.godine, ali je njegova primjena odložena za 1. novembar ove godine²³.

Najvažnija novina u zakonu jeste činjenica da će od sada birački spisak u Crnoj Gori biti jedinstven dokument koji će voditi Ministarstvo unutrašnjih poslova, za razliku od postojećeg rješenja gdje su opštine vodile posebne biračke spiskove, koji su kasnije objedinjavani u jedan jedinstveni Centralni birački spisak.

1. MUP daje opštinama informacije kada je | 1. MUP vodi i kontroliše birački spisak na

²³ Zakon je dostupan na: www.sluzbenilist.me/PravniAktDetalji.aspx?tag=%7B70E77F90-539A-49D0-BFAD-52FE6896B045%7D. Provjereno 9. oktobra 2014. godine.

<p>potrebno izmijeniti birački spiskak, na osnovu podataka iz drugih registara,</p> <p>2. Svaka opština za sebe vodi birački spisak,</p> <p>3. Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije objedinjava biračke spiskove svih opština u jedan CBS,</p> <p>4. MUP vrši inspekcijski nadzor biračkog spiska i nalaže opštinama da isprave nepravilnosti.</p>	<p>osnovu podataka iz drugih registara,</p> <p>2. Državna izborna komisija nadzire upravljanje biračkim spiskom od strane MUP-a.</p>
---	--

Dosadašnje zakonsko rješenje

Novo zakonsko rješenje

Po prvi put je propisano da se birački spisak, kao stalna baza podataka, formira na osnovu svih relevantnih registara koje MUP već vodi, kako bi se mogućnost greške smanjila na minimum i kako bi za svakog birača, u svakom trenutku, bilo moguće provjeriti da li ispunjava sve uslove da bi se mogao naći u biračkom spisku.

Registri na osnovu kojih će se formirati jedinstveni birački spisak su oni koji se vode za prebivališta i crnogorske državljanke kao i matične knjige rođenih i umrlih. Na ovaj način, ukoliko se Zakon bude primjenjivao i ukoliko i drugi registri budu tačni i ažurni, mogućnost da neko lice bude u biračkom spisku, a da ne zadovoljava zakonske uslove biće svedena na minimum.

U samoj bazi biračkog spiska trebalo bi da se nađe rubrika “primjedba” u kojoj će se navesti pravni osnovi i broj i datum rješenja na osnovu kojeg je izvršeno brisanje birača iz biračkog spiska²⁴. Pored toga, u skladu sa novim Zakonom, vodiće se posebna evidencija lica brisanih iz biračkog spiska, koja će biti sastavni dio biračkog spiska²⁵.

Na predlog predstavnika MANS-a, radne grupa je prihvatila rješenje da Ministarstvo zaduženo za vođenje biračkog spiska biračima dostavlja obavještenje o izborima najkasnije sedam dana prije zaključenja biračkog spiska, uključujući i broj i adresu biračkog mjesta. Na ovaj način se pokušalo preduprijeti eventualna neinformisanost birača na kom biračkom mjestu mogu ostvariti svoje biračko pravo, odnosno obeshrabrenje birača da zaista i izađu na izbore²⁶.

²⁴ Zakon o biračkom spisku, član 15 stav 2.

²⁵ Ibid, član 15 stav 4.

²⁶ Zakon o izboru odbornika i poslanika, član 68.

Novim Zakonom je predviđeno da nevladine organizacije, koje su ovlaštene za posmatranje izbora, imaju pravo pristupa biračkom spisku i njegove kontrole, te se po prvi put daje pravo ovim organizacijama da samostalno podnose inicijative za inspekcijski nadzor biračkog spiska, što je mehanizam koji su do sada imale samo parlamentarne partije i potvrđene izborne liste.

Takođe, novim zakonom je ispravljen i niz tehničkih nedostataka koji su ranije omogućavali slučajne ili namjerne greške u ovom registru, poput detaljno propisane procedure kako se vodi birački spisak, kako se notiraju napomene i šta sadrže, obaveze organa da u roku dostavljaju informacije iz drugih registara koje mogu uticati na tačnos i ažurnost biračkog spiska i dr.

Novim zakonom je unaprijeđena prekršajna politika, kako bi se obezbijedilo da sve institucije i odgovorna lica uključena u sprođenje zakona moraju ispunjavati svoje obaveze, što do sada nije bio slučaj, posebno u dijelu inspekcijskog nadzora biračkog spiska.

Tako će za svako pojedinačno kršenje Zakona, uključujući i nesprovođenje inspekcijskog nadzora, odgovorno lice u ministarstvu unutrašnjih poslova biti prekršajno kažnjeno u iznosu od 1,500 do 2,000 eura, što bi konačno trebalo da osigura da se inspekcijski nadzor biračkog spiska sprovede u Zakonom propisanom roku.

**LOKALNI IZBORI 2014.
SPROVODJENJE ZAKONA
O IZBORU ODBORNIKA
I POSLANIKA**

15. ZAKONSKI OKVIR

15.1. Izmjene Zakona o izboru odbornika i poslanika

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izboru odbornika i poslanika usvojen je u martu ove godine¹. Taj zakon se usvaja dvotrećinskom većinom glasova svih poslanika².

Najvažnije izmjene Zakona se odnose na donekle drugačiju strukturu Državne izborne komisije čija dva člana se biraju na osnovu konkursa i to predsjednik i član iz reda univerziteta, civilnog sektora i nevladinih organizacija; uvođenje elektronskih uređaja za identifikaciju birača na biračkim mjestima; glasanje lica uz pomoć asistenta, kao i detaljnije uređenje procedure glasanja putem pisma uključujući povećanje broja članova biračkog odbora koji idu na teren i omogućavanje posmatračima izbora da prate i ovaj segment izbornog procesa. Izmjenama je propisano i povećanje broja kandidata manje zastupljenog pola na izbornim listama i obaveza dostavljanja poziva za glasanje od strane Ministarstva unutrašnjih poslova (MUP).

Predviđeno je da dio ovih izmjena stupi na snagu tek 1. novembra 2014. godine, konkretno članovi koji se odnose na elektronsku identifikaciju birača i dostavljanje poziva za glasanje.

Zakon definiše da su organi za sprovođenje izbora: birački odbori (BO), opštinske izborne komisije (OIK), uključujući Izbornu komisiju Glavnog grada (IKGG), i Državna izborna komisija (DIK).

Članovi opštinskih izbornih komisija su istovremeno predstavnici partija koje učestvuju u radu lokalnog parlamenta shodno njihovoj zastupljenosti, kao i predstavnici svih potvrđenih izbornih lista³. Članovi izbornih komisija, kako opštinskih, tako i DIK-a, se biraju nakon konstituisanja novoizabrane skupštine na lokalnom, odnosno državnom nivou. Njihov mandat traje četiri godine. Za razliku od njih, članovi biračkih odbora imenuju se za svake izbore⁴.

Pravo na podnošenje prigovora imaju izborne liste i građani čija su biračka prava povrijeđena i to u roku od 72 časa od kada su se nepravilnosti desile.

¹ Zakon je usvojen 21. marta 2014. godine, na trećoj sjednici prvog redovnog zasjedanja.

² Član 91 stav 3 Ustava Crne Gore.

³ Opštinsku izbornu komisiju čine: predsjednik, sekretar i pet članova u stalnom sastavu i po jedan opunomoćeni predstavnik podnosioca izborne liste.

⁴ Zakon o izboru odbornika i poslanika, član 19.

Izborne komisije odlučuju po prigovorima i to većinom glasova svojih članova⁵. U suprotnom, ukoliko se odluka ne donese propisanom većinom u roku od 24 časa, prigovor se smatra usvojenim.⁶

Protiv rješenja OIK-a, odnosno IKGG, kojim se prigovori odbijaju ili odbacuju, podnosioci u roku od 72 časa od trenutka dostavljanja rješenja, mogu podnijeti prigovore DIK-u.

Konačno, u slučaju da i DIK odbije ili odbaci prigovore, podnosioci imaju pravo žalbe Ustavnom sudu u roku od 24 časa od dostavljanja rješenja. Ustavni sud odluku mora donijeti u roku od 48 časova, ali za razliku od DIK-a i OIK-a nije propisano da se žalba po automatizmu prihvata ukoliko se prekrši rok za donošenje odluke.

Zakonom nisu propisani rokovi u kojima OIK, DIK i Ustavni sud moraju dati pisano obrazloženje svojih odluka i dostaviti ih podnosiocima.

15.2. Vrste izbornih nepravilnosti koje su propisane Zakonom

Biračko mjesto (BM) obuhvata prostorije za glasanje sa pripadajućim dvorištem⁷. **Zakonom propisane povrede** na BM se mogu podijeliti u pet grupa:

1. Povrede zbog kojih se birački odbor (BO) raspušta po automatizmu, a glasanje na tom BM se ponavlja:

- BO nije uredio BM na način kojim se obezbjeđuje tajnost glasanja⁸,
- izvod iz zaključenog biračkog spiska se razlikuje od izvoda iz biračkog spiska koji se koristi na BM⁹,
- neopravdano se kasni sa otvaranjem ili zatvaranjem BM ili BM nije neprekidno otvoreno¹⁰,
- licu koje se u trenutku zatvaranja BM zatekne na BM nije omogućeno glasanje¹¹,
- prilikom otvaranja glasačke kutije po zatvaranju BM u istoj se ne nalazi kontrolni list¹² i
- broj glasačkih listića u glasačkoj kutiji se razlikuje od broja birača koji su glasali ili se utvrdi da je broj glasačkih listića u glasačkoj kutiji veći od broja kontrolnih

⁵ Ibid, član 21.

⁶ Ibid, čl. 109 stav 3 i 110 stav 2.

⁷ Pravila o određivanju i uređivanju biračkih mjesta i o mjerama kojima se obezbjeđuje tajnost glasanja, tačka 2.

⁸ Zakon o izboru odbornika i poslanika, član 69a stav 2.

⁹ Ibid, član 83 stav 1.

¹⁰ Ibid, član 70 stav 1.

¹¹ Ibid, član 70 stav 2

¹² Ibid, član 79 stav 4.

kupona ili postoje dva ili više kontrolnih kupona sa istim serijskim brojem ili brojem koji ne pripada tom BM¹³.

2. Povrede zbog kojih se može podnijeti prigovor opštinskoj izbornoj komisiji (OIK) koja odlučuje da li će se glasanje na tom BM ponoviti:

- ukoliko se ne obezbijedi posebna prostorija u kojoj je moguće obezbijediti tajnost glasanja,
- na BM se zadržavaju lica koja nemaju prava i dužnosti u vezi sa sprovođenjem izbora,
- tokom trajanja glasanja na BM nisu prisutni svi članovi biračkog odbora ili njihovi zamjenici
- na BM je prisutno istovremeno više birača nego što ima kabina za glasanje¹⁴

3. Povrede zbog kojih se BO može raspustiti:

- isticanje propagandnih materijala na BM i u krugu od 100 metara od BM¹⁵,
- dolazak na BM sa oružjem ili opasnim oruđem¹⁶,
- birač ne glasa lično¹⁷
- birač glasa više puta¹⁸,
- glasački listići nisu ovjereni ili birač ne potvrdi da je preuzeo glasački listić potpisom u izvodu iz biračkog spiska¹⁹,
- članovi BO ne objasne biraču način glasanja²⁰,
- članovi BO na bilo koji način utiču na odluku birača ili ne obezbijede da birača niko ne ometa²¹.

4. Povrede zakona za koje su predviđene novčane kazne se odnose na lica koja:

- dođu na BM sa oružjem ili opasnim oruđem²²,
- ne napuste BM nakon zahtjeva predsjednika BO²³,
- izazovu nered na BM usljed čega dođe do prekida glasanja²⁴
- onemoguće praćenje sprovođenja izbora²⁵

¹³ Ibid, član 89 stav 9.

¹⁴ Ibid, član 72.

¹⁵ Ibid, član 69 stav 6.

¹⁶ Ibid, član 69 stav 5.

¹⁷ Ibid, član 69 stav 1.

¹⁸ Ibid, član 69 stav 2.

¹⁹ Ibid, član 69 st. 3 i 4.

²⁰ Ibid, član 81 stav 2.

²¹ Ibid, član 81 st. 1 i 3.

²² Ibid, član 116 stav 1 tačka 4.

²³ Ibid, član 116 stav 1 tačka 6.

²⁴ Ibid, član 116 stav 1 tačka 5.

²⁵ Ibid, član 116 stav 1 tačka 8.

5. Ponašanja koja su zabranjena zakonom, a za koja nije propisana bilo kakva pravna posledica:

- BO ne utvrdi da li su materijali za izborni dan ispravni i adekvatni za sprovođenje izbornih aktivnosti²⁶,
- BO ne utvrdi identitet birača ili mu dozvoli da glasa bez podnošenja adekvatnog dokaza o identitetu²⁷
- predsjednik BO odbije pokazati ispravu kojom birač dokazuje identitet na zahtjev članova BO²⁸,
- predsjednik BO ne ispoštuje proceduru nanošenja nevidljivog mastila prst birača²⁹ ili BO dozvoli da glasa biraču koji odbije test sa nevidljivim mastilom³⁰,
- BO ne uručuje glasačke listiće ili se o njima ne vodi računa u skladu sa Zakonom i Pravilima³¹,
- zapisnik se ne vodi na način propisan Zakonom i Pravilima³²,
- predsjednik ili član prekrši odredbe koje se odnose na tajnost glasanja³³, uključujući i prijevremeno otvaranje biračke kutije za glasanje putem pisma ili propuštanje da pomiješa glasačke listiće sa glasanja putem pisma sa glasačkim listićima u kutiji na BM³⁴,
- BO ne dozvoli posmatračima da prate izbore ili im ne omogući adekvatne uslove³⁵,
- na BM dođe do remećenja reda i mira prisustvom uniformisanih lica³⁶,
- na BM se koriste nedozvoljeni uređaji³⁷,
- glasanje na BM se ne produži, ukoliko je prekid trajao duže od jednog časa³⁸,
- BO ne identifikuje podnosioca zahtjeva za glasanje putem pisma ili ne procjeni osnovanost zahtjeva³⁹,
- BO ne olakša pristup ili ostvarivanje biračkog prava licima sa invaliditetom⁴⁰,

²⁶ Zakon o izboru odbornika i poslanika, čl. 75 st. 1, 75 st. 5, 74 st. 1, 79 st. 1, 73, 73a, 84. st. 2, Pravila o radu BO tač. 1.1 st. 3 i 1.7 st. 2.

²⁷ Zakon o izboru odbornika i poslanika, član 80 st. 2 i 3.

²⁸ Pravila o radu biračkog odbora, tačka 2.5.

²⁹ Ibid, tačka 2.5 stav 3.

³⁰ Ibid, tačka 2.5 stav 4.

³¹ Zakon o izboru odbornika i poslanika, čl. 74 st. 4, 78a st. 1 i 2, 78a st. 3, 78a st. 4 i 82 st. 4.

³² Zakon o izboru odbornika i poslanika, čl. 71, 71a, 75, 79, 84, 85a, 85b, 89, 90 i 91, Pravila o radu BO, tač. 3.13, 4.1, 5.3, 5.4 i 5.6.

³³ Zakon o izboru odbornika i poslanika, čl. 69 st. 8 i 69a st. 4.

³⁴ Zakon o izboru odbornika i poslanika, član 85b st. 5 i 6.

³⁵ Zakon o izboru odbornika i poslanika, član 85a stav 6, Pravila o radu biračkog odbora tač. 1.3, 1.5 i 3.11.

³⁶ Zakon o izboru odbornika i poslanika, čl. 71 st. 2 i 72 st. 5.

³⁷ Ibid, čl. 71a st. 1, 2 i 3.

³⁸ Ibid, čl. 71 st. 4.

³⁹ Ibid, čl. 85a st. 1.

⁴⁰ Ibid, čl. 65 st. 5 i 84 st. 1 i 3.

- BO ne dođe na vrijeme ili ne uredi BM u skladu sa Zakonom i Pravilima Državne izborne komisije⁴¹
- lica koja rade u ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa ili u organu uprave nadležnom za izvršenje krivičnih sankcija su u sastavu BO⁴²,
- nepropisno odredi povjerenike za glasanje pismom ili im uruči neadekvatne i nepotpune materijele⁴³,
- član BO unosi, posjeduje ili koristi zabranjena sredstva (alkohol, droga, i dr.)⁴⁴.

15.3. Ključni nedostaci novog Zakona o izboru odbornika i poslanika

Izmjenama Zakona nisu otklonjene mnoge nedoumice i nedorečenosti. Prvo, **neki članovi zakona su u koliziji**. Na primjer, zakon predviđa da se BO po automatizmu raspušta ukoliko nije uredio BM na način kojim se obezbjeđuje tajnost glasanja. Istovremeno, zakon definiše da se može podnijeti prigovor OIK-u ukoliko BO ne obezbijedi posebnu prostoriju u kojoj je moguće obezbijediti tajnost glasanja.

Stiče se utisak i da težina, odnosno moguće posljedice određenih nepravilnosti nisu adekvatno odmjerene, pa shodno tome ni sankcije nisu adekvatno postavljene. Na primjer, predviđeno je da se BO po automatizmu raspusti ukoliko neopravdano kasni sa otvaranjem BM, a ukoliko se za glasanje koriste neovjereni glasački listići, BO se može raspustiti.

Iz tačke 5 se vidi da **zakon definiše mnoge radnje koje se smatraju povredom biračkog prava, a za koje nije propisana bilo kakva pravna posljedica, niti procedure u kojima se odlučuje o tim nepravilnostima.** Na primjer, ne postoji bilo kakva konsekvencija ukoliko predsjednik BO ne poništi glasački listić birača koji je javno glasao, niti u slučajevima kada se na BM vodi paralelna evidencija birača koji su izašli da glasaju.

Zakon uopšteno definiše određene zabrane, što stvara probleme sa njegovom praktičnom primjenom. Na primjer, zakon precizira da je na BM zabranjeno vođenje evidencije o izašlim biračima, ali ne zabranjuje korišćenje fotoaparata na BM, niti skupljanje i iznošenje odbačenih poziva za glasanje birača koji su izašli na izbore sa BM. Takođe, zakon propisuje obavezu BO da provjeri da li su materijali za glasanje potpuni i ispravni, ali ne definiše da je zabranjeno koristiti nevidljivo mastilo kome je istekao rok trajanja. Zakon obavezuje BO da na BM obezbijedi uslovi za tajno glasanje, ali ne precizira šta treba raditi kada se u blizini ili na samom BM nalazi video nadzor. Takođe,

⁴¹ Zakon o izboru odbornika i poslanika, čl. 65 st. 3 i 76 st. 1, Pravila o radu biračkog odbora tačka 1.2. stav 1.

⁴² Zakon o izboru odbornika i poslanika, čl. 87, st. 3.

⁴³ Pravila o glasanju putem pisma, tačka 4 st. 1 i 2.

⁴⁴ Član 4 stav 1 Etičkog kodeksa organa za sprovođenje izbora.

Zakon takođe propisuje obavezu članova BO da biraču objasne proceduru glasanja, ali ne govori ništa o situacijama u kojima članovi BO daju biraču pogrešne informacije, na primjer da nije upisan u birački spisak na tom biračkom mjestu, a kasnije se ispostavi da jeste.

Posebno je problematičan propust zakonodavca da propiše na koji način se odlučuje o prijavljenim nepravilnostima, odnosno koje vrste dokaza se koriste u odlučivanju o prigovorima, odnosno žalbama. U dosadašnjoj praksi, izborne komisije su koristile isključivo zapisnike sa biračkih mjesta kao jedino dokazno sredstvo, pa ukoliko nepravilnosti nisu bile zabilježene u tim zapisnicima, nije bilo načina da se one i dokažu. Ovo je posebno problematično u slučajevima kada se prijave odnose upravo na nezakonito vođenje zapisnika u kojima se ne navode bitne povrede.

Zakonom nije propisano ni kakve su posljedice nepotpisivanja zapisnika od strane članova biračkih odbora, odnosno da li se takvi zapisnici mogu smatrati pravno valjanim.

Jedan od ključnih nedostataka Zakona se odnosi na činjenicu da **o izbornim nepravilnostima odlučuju predstavnici političkih partija koje su optužene za kršenje zakona, što stvara očigledan konflikt interesa.** Izmjene Zakona i dalje predviđaju da, osim predsjednika i predstavnika civilnog društva, svi drugi članovi DIK-a budu predstavnici partija, odnosno izbornih lista, dok za sastav OIK-a ne predviđa nikakve promjene. To znači da predstavnici partija odlučuju o tome da li su njihove partije prekršile zakon.

Bitan nedostatak Zakona je i u tome što **pravo na žalbu na odluke OIK-a ima samo partija, odnosno izborna lista koja je taj prigovor podnijela.** Iz tog razloga, ukoliko je prigovor prihvaćen, bilo zahvaljujući odluci većine glasova članova ili po automatizmu zbog isteka roka od 24 časa, na takvu odluku niko nema pravo žalbe.

Zakonom **nisu propisani rokovi u kojima OIK, DIK i Ustavni sud moraju dostaviti pisano obrazloženje svojih odluka podnosiocima,** što u praksi znači da postupci mogu trajati sedmicama, iako se radi o hitnim pitanjima, jer rokovi za žalbe teku od trenutka dostavljanja odgovora.

16. UOČENE IZBORNE NEREGULARNOSTI

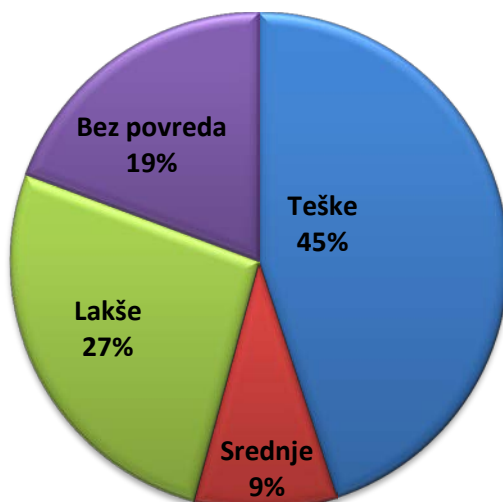
Posmatrači MANS-a su pratili sve faze izbornog procesa, uključujući pripremu BM koja je počinjala u pet časova ujutru, otvaranje BM, proces glasanja, glasanje putem pisma, zatvaranje BM i brojanje glasačkih listića, odnosno utvrđivanje rezultata glasanja na BM.

Na svakom biračkom mjestu koje smo pratili su bila po dva posmatrača, jedan je pratio proces u prostorijama za glasanje, a drugi je bio zadužen za prijavljivanje nepravilnosti koje su se dešavale ispred tih prostorija, a u krugu i u blizini BM.

16.1. Statistički podaci o uočenim izbornim nepravilnostima

Posmatrači MANS-a su na izborni dan prijavili ukupno 841 nepravilnost.

Na 163 od ukupno 239 biračkih mjesta, odnosno **na 68% svih biračkih mjesta na kojima je pravo glasa imalo preko 80 % ukupnog broja birača upisanih u birački spisak Opštine Podgorica posmatrači su zabilježili neki oblik kršenja zakona.**

Grafik 1: Stepen zabilježenih neregularnosti na biračkim mjestima (po ukupnom broju upisanih birača)

Posmatrači su prijavili **teške neregularnosti na 89 biračkih mjesta na kojima pravo glasa ima ukupno 66.692 birača ili 45% od ukupnog broja birača koji su na lokalnim izborima**

imali pravo glasa, a **gdje su izbori po automatizmu morali biti ponovljeni**. Od tog broja biračkih mjesta na devet su registrovane samo teže povrede, na 51 i teže i lakše, dok su na 29 BM zabilježena sva tri tipa povreda - teške, lake i srednje.

Na dodatnih 19 biračkih mjesta zabilježene su izborne neregularnosti srednje težine, za koje zakon predviđa da se izbori mogu ponoviti. Na ovim biračkim mjestima pravo glasa imalo je još 13.886 građana Podgorice, odnosno **dodatnih 9% elektorata**.

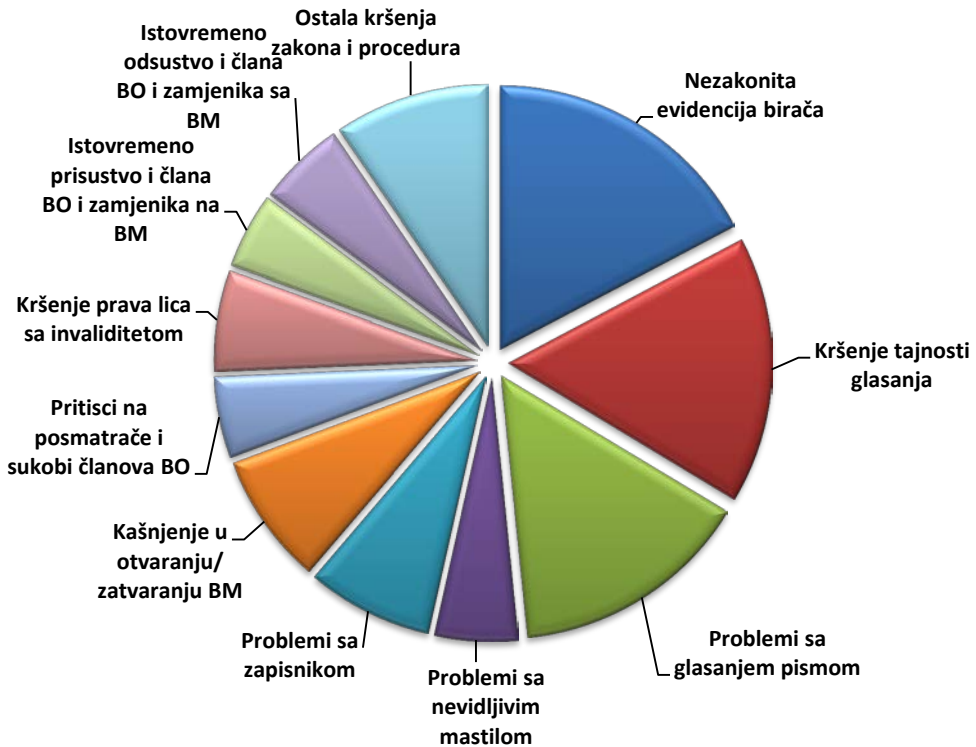
Na kraju, posmatrači MANS-a su **na još 55 BM registrovali samo lakše povrede**, odnosno one povrede za koje, ako se dese, zakon ne propisuje bilo kakvu posledicu. Ovakvim vrstama povreda na biračkim mjestima bilo je obuhvaćeno 39.431 podgoričkih glasača, odnosno skoro **27% od ukupnog broja**.

Najviše zabilježenih povreda zakona bilo je u Tuzima, pograničnoj oblasti sa Albanijom, čak 16% od ukupnog broja. Slijedi Konik, dio Podgorice koji u velikom broju naseljavaju izbjeglice, interno raseljena lica i pripadnici RAE populacije, koji žive u teškim uslovima u kojem je zabilježeno 12% ukupnog broja povreda zakona. Isti procenat imala je i Zeta, ruralno područje sa brojnim poljoprivrednim stanovništvom. Veliki broj povreda zabilježen je i na Zabjelu, Ljuboviću i dijelu grada poznatom kao Kruševac, kao i Zagoriču.

Analiza pokazuje da je na velikoj većini biračkih mjesta na kojima su registrovane najteže povrede Zakona najbolje rezultate ostvarila upravo vladajuća partija. U aneksu Izvještaja je dat pregled biračkih mjesta na kojima su registrovane neregularnosti za koje je predviđeno da se izbori po automatizmu ponove, odnosno da se izbori mogu ponoviti, sa podacima o broju glasova koje su na njima dobile sve političke partije.

16.2. Vrste izbornih neregularnosti

Većina izbornih neregularnosti se odnosila vođenje nezakonite evidencije birača koji su glasali, kršenje tajnosti glasanja i probleme vezane za glasanje pismom.

Grafik 2: Prijavljene izborne neregularnosti po kategorijama

Primijećene su mnoge neregularnosti vezane za korišćenje nevidljivog mastila, kao i za neunošenje podataka o kršenju zakona u zapisnik o radu biračkog odbora, što značajno otežava kasnije dokazivanje tih neregularnosti.

Konačno, značajan broj neregularnosti se odnosio na napade i pritiske na naše posmatrača, kao i na sukobe članova biračkog odbora.

16.2.1. Nezakonita evidencija izašlih birača

U toku izbornog dana na velikom broju biračkih mjesta je vođena nezakonita evidencija izašlih birača. Evidentiranje birača u prostoriji za glasanje i dvorištima koja čine sastavni dio BM je zabranjeno Zakonom o izboru odbornika i poslanika. Evidencija omogućava da

se kontrolišu birači koji su preuzeli obavezu da glasaju na određeni način kada su primili novac ili korist od države ili neke političke partije da izađu ili ne izađu na izbore⁴⁵.

Postoje mnogi dokazi da se u državnim institucijama i kompanijama prikupljaju informacije o političkoj pripadnosti zaposlenih⁴⁶, pa evidencija izašlih birača omogućava da se izvrši pritisak one koji su zaposleni zahvaljujući partijskoj pripadnosti ili koji su obećali pretpostavljenima da neće izaći na glasanje. Na kraju, evidencija služi i za vršenje pritiska na takozvane „sigurne glasače“ da zaista i izađu na izbore i glasaju.

Nezakonitu evidenciju izašlih birača su vodili predsjednici i drugi članovi BO zapisivanjem šifara birača, glasnim izgovaranjem njihovih imena koje su bilježili pojedinci koji su stajali ispred prostorija ili njihovi zamjenici, a neki su čak i otvoreno listali birački spisak, telefonirali i slali poruke iz same prostorije za glasanje ili iz neposredne blizine. Evidencija na BM je vršena čak i na način što su pojedini članovi BO imali kopije biračkih spiskova i zaokruživali birače koji su izašli na izbore što je po više osnova zabranjeno zakonom.

U mnogim slučajevima članovi BO nisu prestajali sa kršenjem zakona čak ni nakon upozorenja predsjednika, ili su svi članovi BO tolerisali upotrebu telefona u prostorijama za glasanje što zakon eksplicitno zabranjuje.

Posmatrači MANS-a su primjetili da se na određenim biračkim mjestima prikupljaju odbačeni pozivi za glasanje koje mnogi birači prilikom glasanja nose na biračka mjesta. Ovi pozivi sadrže više nego dovoljno informacija za tačnu identifikaciju glasača. Pod izgovorom iznošenja smeća, pozivi su iznošeni iz prostorija za glasanje i preuzimani od trećih lica, najvjerovatnije sa ciljem vođenja evidencije i vršenja pritiska na birače.

Uz to birače su evidentirali i partijski aktivisti koji su se krili po susjednim objektima, vozilima, pa čak i šatorima ili su otvoreno sačekivali birače ispred ulaza u prostorije u kojima su glasali.

⁴⁵ Na primjer u slučaju kupovine ličnih karata, nezakonite isplate socijalne pomoći ili zapošljavanja, detaljnije informacije su date u posebnom izvještaju: MANS, *Lokalni izbori 2014 - Sprovođenje Zakona o finansiranju političkih partija*, Podgorica, 2014. godine.

⁴⁶ MANS, *Izvještaj o zloupotrebama državnih resursa i javnih ovlašćenja u kampanji za parlamentarne izbore 2012. godine*, Podgorica, 2012. godine.

Slike 1, 2 i 3: Primjeri nezakonitog vođenja evidencije o izašlim biračima

Na nekim BM posmatrači MANS-a su fotografisali partijske aktiviste i tako ih sprečavali da vode nezakonitu evidenciju. Na više BM zbog toga im je prijećeno fizičkim nasiljem, vrijeđani su i provocirani⁴⁷.

16.2.2. Kršenje tajnosti glasanja

Druga najčešće prijavljivana nepravilnost na biračkim mjestima se odnosila na povredu tajnosti glasanja.

MANS-ovi posmatrači su zabilježili mnoge slučajeve birača koji su glasno saopštavali za koga su glasali ili su po izlasku iz paravana namijenjenog za glasanje pokazivali prisutnima popunjeni glasački listić, ali im glasački listići nisu poništeni kako to nalaže Zakon, niti su te povrede konstatovane u zapisnicima BO.

Nerijetko se dešavalo da birači saopšte za koga su glasali tek nakon što glasački listić ubace u glasačku kutiju, što Zakon ne prepoznaje kao prekršaj, pa samim tim ne propisuje nikakve posledice.

Na pojedinim biračkim mjestima glasački listići koji su korišćeni za glasanje su bili potpuno prozirni, pa se čak i nakon presavijanja listića moglo lako utvrditi za koga je birač glasao.

Članovi biračkog odbora kršili su tajnost glasanja i na način što su glasno izgovarali ime i prezime birača, što je Zakonom zabranjeno.

Na velikom broju biračkih mjesta u prostorijama za glasanje je bilo mnogo više birača nego što ima kabina za glasanje, a tome se nisu protivili članovi BO, iako je takvo ponašanje eksplicitno zabranjeno Zakonom.

⁴⁷Detaljnije informacije o pritiscima na posmatrače su date u poglavlju 3.2.5

Zabilježeno je nekoliko slučajeva da su birači u kutiju ubacili glasački listić zajedno sa kontrolnim kuponom, čime je povrijeđena tajnost glasanja, jer se po otvaranju glasačke kutije lako moglo utvrditi za koga je ta osoba glasala. Zakon ne propisuje proceduru po kojoj bi se ovakav glasački listić naknadno učinio nevažećim.

U nekim slučajevima dva ili više birača su zajedno ulazili u kabinu za glasanje, a zabilježeni su i primjeri da su cijele porodice zajedno glasale, po instrukciji jednog od članova. Na većinu ovih nepravilnosti članovi BO nisu reagovali, niti su primjedbe zabilježene u zapisnicima.

Bilo je čak i primjera da su birači glasali za stolom članova BO, a da takvi listići nisu poništeni. Neki članovi BO su se javno dogovarali da neće poništavati glasačke listiće birača koji su javno glasali za jednu partiju, ukoliko isto bude dozvoljeno i glasačima druge partije.

Neki birači su kabinama fotografisali kako su glasali, a da članovi BO nisu poništili takve glasačke listiće.

Slike 4 i 5: Primjer video nadzora na biračkom mjestu

Na nekim biračkim mjestima je primijećen video nadzor u ili ispred prostorija za glasanje.

Kamere nisu uklonjene ni nakon zahtjeva nekih članova BO, niti je provjereno da li su u funkciji.

16.2.3. Neregularnosti vezane za glasanje putem pisma

Uprkos unapređenjima zakonskih odredbi koje regulišu glasanje putem pisma, odnosno glasanje u domaćinstvu birača, i na ovim izborima su zabilježene brojne neregularnosti u ovoj oblasti.

Najveći broj kršenja se odnosio na predaju zahtjeva za glasanje putem pisma. Izmjenama Zakona je zabranjeno da jedno lice donese više zahtjeva za glasanje pismom, osim u izuzetnim situacijama za članove porodice. Ipak, ponovila se praksa da isto lice preda i po desetak zahtjeva, a da BO odobre glasanje pismom.

Birački odbori su rijetko cijenili razloge za glasanje putem pisma, iako je to njihova zakonska obaveza. Uglavnom su odobreni svi zahtjevi koji su predati, čak i oni koji nisu bili podnešeni na propisanom obrascu ili nisu bili potpisani, kao i zahtjevi koji su predala lica bez ovlašćenja za dostavljanje, iako su ti uslovi jasno propisani zakonom. U nekim slučajevima BO nisu provjeravali čak ni identitet donosioca zahtjeva.

Izmjenama zakona je određeno da na glasanje putem pisma idu četiri povjerenika biračkog odbora⁴⁸, ali je na nekim biračkim mjestima na teren išao manji broj povjerenika.

Posmatrači MANS-a su pratili glasanje putem pisma i zabilježili mnoge slučajeve u kojima birači nisu bili upoznati sa činjenicom da je u njihovo ime predat zahtjev za glasanje putem pisma.

Mnoga lica za koja su podnešeni zahtjevi za glasanje pismom su bila potpuno sposobna da svoju građansku dužnost obave na biračkom mjestu. Tako su povjerenici biračkih odbora i posmatrači zatekli više birača kako obavljaju teške fizičke poslove ili su ih čekali da dođu sa radnih mjesta, a za njih su podnešeni zahtjevi za glasanje pismom sa obrazloženjima da nisu u mogućnosti da dođu do biračkih mjesta.

Posmatrači su zabilježili i da su neka lica koja su glasala putem pisma bila teško bolesna, bez bilo kakve mogućnosti rasuđivanja, pa su umjesto njih glasali članovi porodica. Ovi birači svojim "asistentima" nisu bili u stanju da kažu koju izbornu listu žele da zaokruže, ali je glasanje ipak obavljeno bez protivljenja povjerenika.

Prilikom glasanja putem pisma je često kršena tajnost glasanja, pa su birači glasali naočigled povjerenika i posmatrača ili su glasno saopštavali koju političku opciju su glasali, a njihovi glasački listići nisu poništeni.

⁴⁸ Ibid, član 85a stav 5.

16.2.4. Ostale neregularnosti

Zabilježene su brojne nepravilnosti vezane za **vođenje zapisnika o radu biračkog odbora**. Veliki broj prijava odnosio se na predsjednike biračkih odbora, koji su odbili da unesu primjedbe članova biračkog odbora u zapisnik. Na mnogim biračkim mjestima primjedbe članova nisu unošene u trenutku u kome su saopštene, kako je propisano Pravilima o radu biračkih odbora, već je to činjeno naknadno. Nerijetko su zapisnike popunjavali članovi biračkog odbora, iako je to obaveza predsjednika BO.

Bilo je i primjera da su predsjednik i članovi BO koji su predstavljali suprostavljene partije bili u bliskim rodbinskim vezama, što je dovelo do toga da brojne izborne neregularnosti nisu konstatovane u zapisnicima. Na nekim biračkim mjestima članovi biračkog odbora odbili su da potpišu zapisnik, a njihovi razlozi nisu konstatovani u zapisnicima kako to propisuje Zakon.

Slika 6: Sprej kome je istekao rok upotrebe

Zakon ne propisuje proceduru koju treba slijediti u slučaju neispravnosti izbornih materijala, iako ti nedostaci mogu dovesti do ozbiljnih povreda izbornog procesa. Tako je na više biračkih mjesta za obilježavanje birača koji su glasali korišćeno **nevidljivo mastilo kome je istekao rok**, u nekim slučajevima i prije više godina.

Na više biračkih mjesta su zabilježeni slučajevi da je biračima koji su **na prstima imali mastilo omogućeno da glasaju**, sa izgovorom da su došli u dodir sa drugim supstancama koje imaju slično dejstvo kao i nevidljivo mastilo, dok na pojedinim biračkim mjestima nekim glasačima uopšte nije nanijet sprej. Ovakvim postupanjem otvorena je mogućnost da neki **birač izađe na izbore i glasa više puta**, što je suprotno odredbama Zakona, koji propisuje da svaki birač može glasati samo jednom⁴⁹. Ovo je posebno problematično kada se ima u vidu činjenica da se u biračkom spisku nalazi veliki broj lica sa gotovo

⁴⁹ Ibid, član 69 stav 2.

identičnim ličnim podacima za koje se sumnja da su po više puta upisani u birački spisak⁵⁰.

U nekim slučajevima je povrijeđena procedura glasanja tako što je **biračima nanijet sprej prije nego što su identifikovani u biračkom spisku**. Više birača je nakon toga onemogućeno da glasa, jer je utvrđeno da nisu upisani u birački spisak na tom biračkom mjestu gdje nisu mogli glasati jer im je nanijeto nevidljivo mastilo.

Slika 7: Odsustvo članova BO i zamjenika

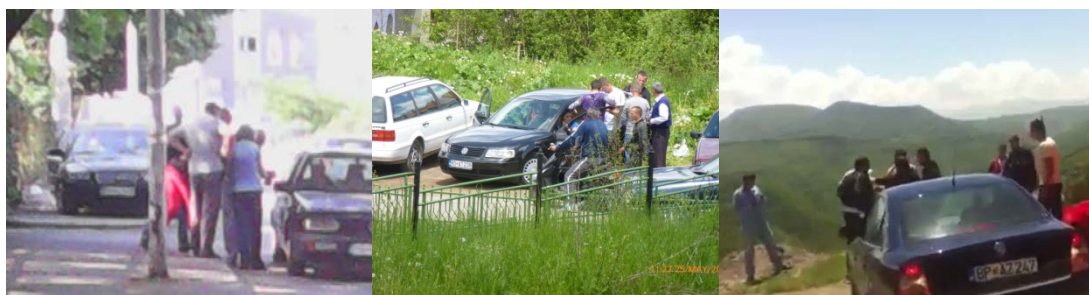
Posebno je zabrinjavajuće da je na više biračkih mjesta zabilježeno **istovremeno odsustvo člana i zamjenika BO koji dolaze iz iste partije**. U nekim slučajevima na biračkim mjestima su u određenom periodu bili prisutni samo predstavnici jedne ili dvije partije.

Veći broj prijava se odnosio na **istovremeni boravak članova BO i njihovih zamjenika na BM**, što je eksplicitno zabranjeno Zakonom, a predsjednici BO uglavnom nisu reagovali zbog tih nepravilnosti.

Pored toga, na više biračkih mjesta je zabilježeno **zadržavanje lica koja nemaju prava i dužnosti u vezi sa sprovođenjem izbora**. Iako Zakon to prepoznaje kao jednu od težih povreda, u većini slučajeva predsjednici i članovi BO nisu reagovali na te nepravilnosti. Bilo je i primjera gdje su i sami članovi BO nakon glasanja zadržavali birače u prostorijama za glasanje, kao i slučajeva da su neovlašćena lica i po nekoliko časova boravila u prostorijama za glasanje ili ispred samih biračkih mjesta.

U nekim slučajevima ta lica su provocirala birače i govorila im za koga treba da glasaju, a bilo je i slučajeva u kojima su **remetili javni red i mir. Na jednom BM bilo je čak i prijetnji oružjem**.

⁵⁰ Detaljnije u Izvještaju MANS, *Lokalni izbori 2014 - Sprovođenje Zakona o finansiranju političkih partija*, Podgorica, 2014. godine.

Slike 8, 9 i 10: Zadržavanje lica u blizini biračkih mjesta

Pravila o radu biračkih odbora propisuju da predsjednik i članovi BO moraju doći na BM najkasnije dva časa prije otvaranja, kako bi ih pripremili za glasanje i provjerili material, dok Zakon propisuje da se sva biračka mjesta moraju otvoriti tačno u 7 časova ili se birački odbor po automatizmu raspušta i glasanje se ponavlja. Ipak, na mnogim biračkim mjestima posmatrači su zabilježili značajna **kašnjenja** članova BO.

Na mnogim biračkim mjestima **nisu obezbijeđeni uslovi za glasanje lica sa invaliditetom**. Pored otežanog pristupa biračkom mjestu, članovi biračkog odbora su u nekoliko situacija propustili da licima sa invaliditetom objasne mogućnost glasanja uz pomoć asistenta ili posebnih šablona za glasanje, iako ih Zakon na to obavezuje.

Na nekim biračkim mjestima zabilježeni su i slučajevi gdje su pojedini birači dolazili do posmatrača MANS-a od kojih su tražili informaciju gdje mogu naći članove određene partije, kako bi im **refundirali troškove dolaska na glasanje**, što takođe pokazuje postojanje uticaja na slobodnu volju građana.

U blizini više biračkih mjesta su primijećeni **propagandni materijali političkih partija**, a predstavnici biračkih odbora ih nisu uklonili, iako ih na to obavezuje Zakon.

Slike 11, 12 i 13: Promotivni materijali u blizini biračkih mjesta

16.2.5. Onemogućavanje praćenja izbornog procesa, napadi i pritisci na posmatrače

U toku izbornog dana mnogim posmatračima MANS-a nije omogućeno da prate sve faze izbornog procesa.

Na najmanje 30 biračkih mjesta u Podgorici, BO su tvrdili da im Izborna komisija Glavnog grada nije dostavila podatke o akreditovanim posmatračima, zbog čega su im zabranili pristup biračkom mjestu.

Mnogim posmatračima nije omogućeno da prate pripremu i kontrolu izbornog materijala, koja prethodi otvaranju biračkog mjesta, iako zakon propisuje da posmatrači imaju pravo da prate kompletan izborni proces i rad organa za sprovođenje izbora⁵¹.

Slika 14 pokazuje da majice posmatrača ni na koji način nisu predstavljale propagandni materijal bilo koje političke partije, te stoga nije bilo osnova da budu zabranjene.

Neki birački odbori su zahtijevali da posmatrači skinu majice na kojima je bila jasno naglašena njihova uloga u praćenju izbornog procesa, kako bi ih građani mogli prepoznati i prijaviti im izborne neregularnosti.

Slika 14: Majice koje su nosili posmatrači MANS-a

Na više biračkih mjesta posmatračima nije omogućeno da prate glasanje putem pisma.

Mnogi posmatrači su prijavili neku vrstu zlostavljanja i provokacija na ili ispred biračkih mjesta, uključujući i pritiske koji su prerasli u psihološko nasilje. U nekoliko slučajeva posmatračima je priječeno, a neki su i fizički napadnuti. **Najviše pritisaka zabilježeno je na biračkim mjestima na kojima je prijavljen najveći broj nepravilnosti.**

Posmatrači su se suočili i sa nekoliko ozbiljnih **prijetnji fizičkim nasiljem** od strane članova biračkog odbora i stranačkih aktivista koji su kršili zakon. Tako je član Izborne komisije Glavnog grada (IKGG) prijetio aktivistkinji MANS-a na biračkom mjestu na Koniku da će upotrijebiti fizičko nasilje. Jedan član biračkog odbora zaprijetio je

⁵¹Ibid, član 111đ.

posmatračici u Tuzima riječima: "Otkinuću ti glavu i zafrljačiti je kroz prozor". Ispred nekoliko biračkih mjesta grupa maskiranih pojedinaca je posmatračima prijetila nasiljem.

Jedan MANS-ov posmatrač prijavio je da ga je jurila grupa ljudi, nakon čega se on sklonio na biračko mjesto. Međutim, oni su ga zaključali u prostoriji za glasanje i prijetili mu fizičkim napadom ukoliko prijavi izborne neregularnosti. Mobilni tim za podršku posmatračima je stigao je na lice mjesta, ali su i oni bili izloženi prijetnjama. Samo zahvaljujući policiji spriječen je fizički napad nanaše posmatrača.

Jedan posmatrač je bio zaključan u automobilu u periodu od 14.30 do 17.40 časova, dok je član BO na njega vršio pritisak da mu dozvoli da sam ispuni glasačke listiće umjesto birača koji bi trebali da glasaju putem pisma.

Službenik Izborne komisije Glavnog grada je napao predstavnike MANS-a prilikom predavanja prigovora. Nakon tog napada, preostali prigovori su predati uz policijsko obezbjeđenje.

17. POSTUPANJE NADLEŽNIH INSTITUCIJA

Zakon o izboru odbornika i poslanika predviđa da samo učesnici izbora mogu podnijeti prijave vezane za moguće neregularnosti, dok to pravo ne daje posmatračima izbornog procesa. Iz tog razloga, uoči izbora smo pozvali sve političke partije da budu formalni podnosioci prijava koje pripremi naš pravni tim na osnovu informacija koje dobijemo od posmatrača. Četiri političke partije su inicijalno prihvatile naš poziv, ali je jedna odustala nakon izbora obrazlažući da bi to moglo uticati na njihov izborni rezultat⁵².

MANS-ov pravni tim pripremio je preko 2.500 prigovora za tri političke partije za 841 uočenu nepravilnost. Prigovori su se dominantno odnosili na lokalne izbore u Podgorici održane 25. maja 2014, dok je stotinjak prigovora podniet za ponovljene izbore na nekoliko biračkih mjesta u Podgorici i Danilovgradu održane 8. juna 2014. godine.

17.1. Izborna komisija Glavnog grada

Izborna komisija je većinom glasova **odbila sve prigovore** koje je podnio MANS preko političkih partija.

Na početku prve sjednice, većinom glasova članova IKGG je prihvaćen predlog njenog predsjednika da se uvid u zapisnike i drugu dokumentaciju vezanu za prigovore vrši samo ukoliko neko od članova Komisije to posebno zatraži, što se ni u jednom pojedinačnom slučaju nije dogodilo. Na taj način, IKGG je "odlučivala" o prigovorima a da se ni u jednom konkretnom slučaju nije bavila njihovom suštinom.

Na toj sjednici Komisija je prvo razmatrala pojedinačne prigovore, ali je ubrzo, na predlog njenog predsjednika, odlučeno da se pređe na "**grupno glasanje**". To je podrazumijevalo da se članovi Komisije u jednom glasanju izjasne o velikom broju prigovora, odnosno da jednom odlukom odbiju sve prigovore koji su IKGG "podnijeti do 18 časova". Drugom odlukom većina članova Komisije je odbila prigovore koji su "podnijeti do 22 časa". Na taj način Komisija je odbila preko 1.500 prigovora, koji su se odnosili na različita biračka mjesta i različite povrede biračkih prava, koje su podnijele različite izborne liste.

⁵² Prigovore koje su uočili posmatrači MANS-a podnijeli su Albanska koalicija - Građanska inicijativa, Demokratski front i Pozitivna Crna Gora, dok je Socijalistička narodna partija odustala od podnošenja ovih prigovora nakon prvog seta podnijetih prigovora.

Na drugoj sjednici IKGG je odbila preko 900 prigovora. Ovog puta su donešene tri "grupne odluke", ali ne na osnovu vremena kada su prigovori podnijeti, već na osnovu toga ko ih je podnio. Odnosno, zahvaljujući preglasavanju članova Komisije, **u paketu su odbijani svi prigovori koje su podnijele pojedinačne izborne liste, bez obzira na koja biračka mjesta i na koju vrstu povrede biračkog prava su se ti prigovori odnosili.**

Nakon održanih sjednica, zaključcima predsjednika IKGG različiti prigovori su spajani u grupne predmete, za koje su izrađene posebna rješenja kojima su odbijeni, iako se Komisija o njima nije izjašnjavala na takav način, odnosno članovi Komisije nisu bili upoznati sa takvim spajanjem predmeta, niti su za to na sjednicama glasali.

Ni u jednom rješenju IKGG-a **nije bilo obrazloženja o razlozima iz kojih se prigovori odbijaju.** U njima se navodi da je Izborna komisija izvršila uvid u zapisnike sa biračkih mjesta i tako utvrdila da su isti potpisani od strane članova biračkih odbora bez primjedbi, pa je zaključila da na tim biračkim mjestima nije bilo neregularnosti. Kao što je prethodno navedeno, **na sjednicama Komisije nije izvršen uvid ni u jedan zapisnik.**

Zakon o izboru odbornika i poslanika ne propisuje mogućnost da se o prigovorima koji se odnose na različite povere i različita biračka mjesta odlučuje istovremeno. Međutim, ni Zakon ni podzakonski akti ne preciziraju detaljnije način rada i odlučivanja opštinskih izbornih komisija.

Jedan od primjera se odnosi na prigovore koje su podnijele Pozitivna Crna Gora (23), Demokratski front (18) i Albanska koalicija – Građanska inicijativa (9 prigovora)⁵³. U rješenju IKGG navodi se da su odbijeni svi prigovori koji su se odnosili na povredu biračkih prava na 18 različitih biračkih mjesta⁵⁴.

U ovom predmetu, kao i u mnogim drugim slučajevima, spojeni su prigovori o različitim povredama biračkih prava. Tako je istovremeno odlučeno o prigovorima koji se odnose na nezakonitosti u pripremi biračkog mjesta i biračkog odbora za rad, nedostacima vezanim za zbirne izborne liste, izborne materijale, povrede procedura glasanja, glasanje putem pisma, kao i kršenja zakona vezana za zatvaranje biračkih mjesta i prebrojavanje glasova.

⁵³ Rješenje IKGG broj 1613/14, od 28. maja 2014. godine.

⁵⁴ Na biračkim mjestima označenim brojevima: 87, 63-A, 87-A, 20, 66-A, 64, 72-B, 11-A, 23, 60, 39-B, 86, 107, 39-A, 100, 20-B, 61-B, 98.

RJEŠENJE

ODBIJAJU SE prigovori kao neosnovani.

O b r a z l o ž e n j e

Pozitivna Crna Gora, Demokratski front i Albanska koalicija-Građanska inicijativa, podnijeli su 27.maja 2014. godine u 17,35h prigovore Izornoj komisiji Glavnog grada Podgorica zbog povrede biračkog prava na biračkim mjestima broj: 87, 63-A, 87-A, 20, 66-A, 64, 72-B, 11-A, 23, 60, 39-B, 86, 107, 39-A, 100, 20-B, 61-B, 98.

Blagovremeno izjavljenim prigovorima u bitnom navode da je birčki odbor prekršio pravila rada biračkog odbora u smislu neisticanja zbirne izborne liste na vidnom mjestu, nije odredio po dva predstavnika iz odbora za glasanje putem pisma, nevidljivo mastilo-spreju istekao rok, da funkcije za članove odbora nijesu birane žrijebanjem, prilikom provjere materijala prije početka glasanja utvrđeno da hvali zapisnik o radu biračkog odbora, birački odbor nije utvrdio uslove glasanja putem pisma, čime je povrijeđen član 85, 83, 75, Zakona o izboru odbornika i poslanika.

Razmatrajući navode iz prigovora, zapisnike o radu biračkog odbora i izvještaj o rezultatima glasanja sa navedenih biračkog mjesta, Izborna komisija Glavnog grada ocijenila je da su prigovori neosnovan.

Članom 85 stav 1 Zakona o izboru odbornika i poslanika ("Službeni list RCG", br. 4/98, 17/98, 14/00, 18/00, 9/01, 41/02, 46/02, 45/04, 48/06, 56/06 i "Službeni list CG", broj 46/11 i 14/14) propisano je da birač koji nije u mogućnosti da glasa na biračkom mjestu (nemoćno ili spriječeno lice), a želi da glasa obavistiće o tome birački odbor. Birački odbor će preko svoja dva povjerenika za glasanje putem pisma, koji ne mogu biti iz iste političke partije odnosno koalicije omogućiti takvom licu da glasa, na način kojim se obezbjeđuje neporednost i tajnost glasanja. Štavom 5 ovog člana utvrđeno je da način glsanja iz stave 1 ovog člana unosi se u zapisnik.

Tačkom 5.4. i 5.5. istih Pravila propisano je da primjedbe koje su dali članovi biračkog odbora unose se u zapisnik u momentu davanja primjedbe i da zapisnik o radu biračkog odbora potpisuju predsjednik i članovi biračkog odbora.

Izborna komisija Glavnog grada Podgorica je, uvidom u zapisnike o radu biračkog odbora sa navedenih biračkog mjesta, utvrdila da nije konstatovana bilo kakva nepravilnost u dolasku biračkog odbora i otvaranju biračkih mjesta, odnosno da su zapisnici potpisani od članova biračkog odbora bez primjedbi, te zaključila da nije bilo neregularnosti na tim biračkim mjestima, odnosno da su izbori sprovedeni u skladu sa zakonom.

Na osnovu izloženog riješeno je kao u dispozitivu.

UPUTSTVO O PRAVNOM SREDSTVU: Protiv ovog rješenja može se izjaviti prigovor Državnoj izbornoj komisiji u roku od 72 časa od časa dostavljanja rješenja.

P R E D Š J E D N I K,
 Srdan Raičević

1

*Rješenje po prigovorima za različite povrede zakona,
na različitim biračkim mjestima, koje su podnijele različite partije*

Članovi komisije u konfliktu interesa

U okviru svog rada IKGK je odlučivala i o prigovorima koji su se odnosili na moguće nepravilnosti na biračkim mjestima koje su prouzrokovali upravo članovi te Komisije.

Zakonom je zabranjeno vođenje paralelne evidencije o izlasku birača na izbore, pa se niz prigovora odnosio upravo na taj tip neregularnosti. Predsjednik je na sjednici Komisije na kojoj

je odlučivano o prigovorima vezanim za nezakonite evidencije, saopštio da njegova partija vodi takve evidencije, te da je po njegovom mišljenju takvo ponašanje legitimno⁵⁵.

Komisija je odlučivala i o fizičkom napadu na posmatrača MANS-a za koji se sumnjiči upravo član te Komisije, koji tom prilikom nije izuzet iz odlučivanja, niti je ta mogućnost uopšte razmatrana.

17.2. Državna izborna komisija

MANS je preko tri političke partije podnosio dvije vrste prigovora DIK-u. Prva se odnosila na rješenja IKGG-a kojim su odbijeni prigovori za nepravilnosti uočene od strane posmatrača MANS-a, a druga na zaključke kojima je IKGG spajao prigovore u grupne predmete.

Državna izborna komisija (DIK) je donosila odluke po prigovorima **bez prisustva medija, dok je posmatračima ograničila mogućnost da prate dio njenog rada**, a način odlučivanja te institucije se razlikovao od prakse Izborne komisije Glavnog grada.

Na početku prve sjednice koju je DIK održao 31. maja 2014. godine, većinom glasova je odlučeno da se zabrani medijima da prisustvuju sjednicama, iako Zakon o izboru odbornika i poslanika predviđa da je rad organa za sprovođenje izbora javan⁵⁶.

Na toj sjednici Komisija je detaljno raspravljala o prigovoru koji je podnijela Demokratska partija socijalista (DPS). Posebno je zanimljivo da je Komisija dva puta glasala o istom pitanju. Na prvom glasanju nije bila obezbijeđena dovoljna većina za donošenje bilo koje odluke, a Zakonom je propisano da se u takvim slučajevima prigovor smatra usvojenim nakon isteka roka od 24 časa. Međutim, Komisija je, nakon pauze, glasala ponovo, ovog puta sa potrebnom većinom da se prigovor odbaci.

Dan kasnije, 1. juna 2014. godine, održana je druga sjednica DIK-a na kojoj je odlučivano o prigovorima MANS-ovih posmatrača koje su podnijele političke partije. Na ovoj sjednici **dva člana Komisije, imenovana ispred DPS-a, su kao „izvjestioci“ obrazlagali prigovore koje su podnijele druge političke partije, a zatim predlagali njihovo odbacivanje**, o čemu je Komisija glasala. Obrazloženja su se svodila na čitanje zavodnih brojeva i datuma podnošenja prigovora, bez ulaženja u njihov sadržaj, a zatim su odbijani **identičnom većinom članova komisije**. Na takav način su **odbijeni svi prigovori MANS-ovih posmatrača koji su razmatrani na toj sjednici, bez uvida u zapisnike o radu biračkih odbora ili bilo koju drugu priloženu dokumentaciju**.

⁵⁵ Predsjednik komisije je Srđan Raičević, predstavnik Demokratske partije socijalista (DPS).

⁵⁶ Zakon o izboru odbornika i poslanika, član 22.

Tek nakon pitanja MANS-ovih posmatrača da razjasne po kom principu se dodjeljuju uloge „izvjestilaca“ o predmetima, te da li postoji neka interna procedura ili odluka na osnovu koje Komisija postupa, DIK je sazvaio posebnu sjednicu kako bi usvojio metodologiju rada. Tom prilikom je dogovoreno da se radi po takozvanim „**mini-radnim grupama**“, **koje će van sjednice Komisije razmatrati pristigle materijale i dokaze, dok je posmatračima zabranjeno da prate taj segment rada DIK-a.** Ni Zakon ni podzakonski akti ne propisuju takav način rada i odlučivanja, već nalažu da se o prigovorima raspravlja na sjednicama.

Na sledećoj sjednici ponovo nije bilo diskusije, niti je vršen uvid u dokumentaciju koja je pratila prigovore i na koje se DIK poziva u svojim rješenjima, već su svi odbijeni pukim preglasavanjem.

Ni na narednoj sjednici **prigovori faktički nisu razmatrani**, već su članovi Komisije koji predstavljaju vladajuće partije ponovo preuzeli ulogu izvjestilaca i navodili samo podatke o broju i datumu podnošenja prigovora, kao i subjektima koji su te prigovore podnijeli. Oni su potom konstatovali da nema osnova da se prigovori prihvate. Nakon toga, nije bilo rasprave, niti je bio vršen uvid u dokaze, već je predsjednik DIK-a⁵⁷ postupao identično u svakom pojedinačnom slučaju, odnosno predlagao da se donese odluka o odbacivanju prigovora. Korišćenjem takvog metoda rada, Komisija je u prosjeku razmatrala i odlučivala o dva prigovora po minuti.

U svakom pojedinačnom slučaju odlučivanje je bilo identično, devet članova Komisije je glasalo da se prigovori odbace, a dva za njihovo prihvatanje.

Iako na sjednicama nisu razmatrani dokazi, u rješenjima koja je donijela po prigovorima, DIK je navela da je izvršila uvid u osporena rješenja IKGG, prigovore i zapisnike o radu biračkog odbora, i na osnovu toga donijela odluke. Ni u jednom rješenju DIK ne navodi čak ni na koje povrede biračkog prava se odnosio odbijeni prigovor, niti se osvrće na druge predložene dokaze.

Iako su članovi DIK-a glasali u svakom pojedinačnom predmetu, ta Komisija je donijela grupna rješenja za više potpuno različitih prigovora koji su prethodno spojeni zaključcima IKGG-a. Istovremeno, DIK je odbio i sve prigovore na zaključke IKGG-a kojima su spojeni različiti prigovori.

Poseban problem se odnosio na činjenicu da je DIK-u trebalo **osam dana da sačini prva rješenja u kojima su obrazložili svoje odluke, i dostavi ih podnosiocima.** Zakon ne propisuje rok do koga je to DIK dužan da učini, već samo navodi da od trenutka uručivanja rješenja počinju teći rokovi za korišćenje drugih pravnih lijekova.

⁵⁷ Predsjednik DIK-a je Ivan Kalezić, predstavnik DPS-a.

Potvrda nekonzistentnog i nezakonitog rada DIK-a je i u činjenici da je ta Komisija **prvo bez ikakve rasprave odbila naše prigovore** koji su podnešeni preko tri političke partije, da bi **kasnije prihvatila identične slučajeve i poništila izbore na tri biračka mjesta, kada su ih podnijele druge političke partije i to nakon detaljne diskusije i uvida u zapisnike**⁵⁸.

Studija slučaja “Đuđevina”

Sumnju da izborne komisije izbjegavaju primjenu jasnih pravnih normi i donose odluke po osnovu političkog preglasavanja, pojačao je primjer izbora na biračkom mjestu Đuđevina u opštini Kolašin.

Nakon održanih izbora 25. maja ove godine, podnosilac izborne liste „Evropsko lice Kolašina – Socijaldemokratska partija / Pozitivna Crna Gora” uložio je prigovor zbog nepravilnosti na ovom mjestu, koji je OIK Kolašin prihvatio kao osnovan. OIK je donio rješenje da se sve izborne radnje na ovom biračkom mjestu ponište, a da se izbori održe ponovo.⁵⁹ Na ova rješenja OIK-a, druga izborna lista „Za Evropski Kolašin – Milo Đukanović” izjavila je prigovor Državnoj izbornoj komisiji.

Državna izborna komisija je ove prigovore odbacila kao nedozvoljene⁶⁰ jer se, prema Zakonu, prigovor može podnijeti samo protiv rješenja OIK-a kojim je prigovor odbačen ili odbijen⁶¹, dok se u konkretnom slučaju radilo o prigovorima koji su usvojeni. Ove odluke potvrdio je i Ustavni sud Crne Gore odbijanjem žalbi protiv njih.⁶² Samim tim, potvrđena je i odluka o održavanju ponovnih izbora na ovom biračkom mjestu.

Prilikom ponovljenih izbora na ovom biračkom mjestu lista „Šule i Mikan sa građanima za Kolašin” izjavila je prigovor tvrdeći da je birač, koji je glasao putem pisma, identifikovan na osnovu stare lične karte, odnosno da nije imao biometrijsku ličnu kartu.

Prigovor je razmotren na sjednici kojoj je prisustvovalo svih 12 članova komisije, od kojih je polovina (6 članova) glasala da se prigovor usvoji, dok je druga polovina glasala protiv. Svi članovi komisije glasali su u skladu sa političkim interesima partije kojoj pripadaju. Imajući u vidu da Zakon propisuje da izborne komisije donose odluke većinom glasova svojih članova⁶³, onemogućeno je da se donese odluka o prigovoru.

⁵⁸ Primjer Socijalističke narodne partije, čiji prigovor je prihvaćen, a glasanje na tri biračka mjesta u Podgorici su ponovljeni izbori.

⁵⁹ Rješenja Opštinske izborne komisije Kolašin br. 296/2014 i 297/2014 od 28.05.2014. godine

⁶⁰ Rješenja Državne izborne komisije br. 532/2 i 533/2 od 31.05.2014. godine

⁶¹ Zakon o izboru odbornika i poslanika, član 110.

⁶² Odluka Ustavnog suda U-VI broj 8/14 i 9/14 od 03.06.2014. godine

⁶³ Zakon o izboru odbornika i poslanika, član 21.

Zakonom je propisano da se prigovor smatra usvojenim, ako nadležna izborna komisija ne donese rješenje u rokovima predviđenim zakonom, kako bi se izbjegla blokada rada organa za sprovođenje izbora.⁶⁴ U skladu sa ovim zakonskim rješenjem, OIK Kolašin je svojim aktom⁶⁵ obavijestila izborne liste da se izjavljeni prigovor smatra usvojenim.

Izborna lista „Evropsko lice Kolašina – Socijaldemokratska partija / Pozitivna Crna Gora” izjavila je prigovor DIK-u na to rješenje a. DIK je prigovor usvojio i naložio OIK-u da sačini rješenje kojim se utvrđuje da je prigovor odbijen jer nije dobio potrebnu većinu.

Osim toga što je ovakav stav zasnovan na pogrešnoj primjeni Zakona o izboru odbornika i poslanika, DIK je postupio i suprotno svom stavu, koji je zauzeo samo 10 dana ranije i koji je Ustavni sud potvrdio samo nedjelju dana ranije. U ovom konkretnom slučaju, nije ispoštovan prethodni stav da se prigovor može izjaviti samo protiv rješenja OIK-a kojim je prigovor odbačen ili odbijen, dok se u ovom slučaju radi o aktu kojim se stranke obavještavaju da se prigovor smatra usvojenim.

Postupajući po ovom nezakonitom stavu DIK-a, OIK Kolašin donio je novo rješenje⁶⁶ kojim je utvrdio da je prigovor odbijen kao neosnovan, jer nije dobio potrebnu većinu. Ovaj stav OIK-a potvrdio je i DIK, odbijajući prigovor izborne list „Šule i Mikan sa građanima za Kolašin”.⁶⁷

Međutim, već 19. juna 2014. godine, Ustavni sud Crne Gore usvojio je žalbe i ukinuo ova rješenja DIK-a⁶⁸, navodeći da je DIK pogrešno primijenio odredbe Zakona o izboru odbornika i poslanika i da će se prigovor smatrati usvojenim jer nadležna izborna nije donijela rješenje o istom u zakonskom roku od 24 časa.

Postupajući po odluci Ustavnog suda, DIK je usvojio prigovor, poništio rješenje OIK-a i naložio mu da postupi u skladu za odredbom Zakona po kojoj se prigovor smatra usvojenim kada se odluka ne donese u zakonskom roku.⁶⁹ Po ovom rješenju DIK-a, OIK je donio odluku kojom usvaja prigovor, poništava sve izborne radnje i raspisuje nove izbore na navedenom biračkom mjestu.⁷⁰

Izborna lista „Evropsko lice Kolašina Kolašina – Socijaldemokratska partija / Pozitivna Crna Gora” je izjavila prigovor i na ovu odluku, a je DIK ponovo postupio suprotno zakonu i svom

⁶⁴ Ibid, član 109 stav 3.

⁶⁵ Br.339/2014 od 10.06.2014. godine

⁶⁶ Broj 346/2014 od 14.06.2014. godine

⁶⁷ Rješenja br. 1232/2 od 13.06.2014. godine i br.1303/2 od 16.06.2014. godine

⁶⁸ Odluka U-VI broj 552/14 i 553/14 od 19.06.2014. godine

⁶⁹ Rješenje br.1303/3 od 20.06.2014. godine

⁷⁰ Odluka br.349/2014 od 21.06.2014. godine

prethodnom stavu da je u slučaju usvajanja prigovora od strane OIK-a nedozvoljen prigovor DIK-u. Odnosno, DIK je usvojio ovaj prigovor i poništio odluku OIK-a.⁷¹

Žalbu na ovo rješenje DIK-a, koju je podnijela lista „Šule i Mikan zajedno sa građanima za Kolašin“, Ustavni sud Crne Gore je odbacio kao neblagovremenu⁷².

Tako je tek nakon mjesec dana pravno okončan postupak za nepravilnosti na jednom biračkom mjestu i to na način koji pokazuje da se o suštini nepravilnosti nije odlučivalo, ali i da je konačan ishod nesporno suprotan zakonu, pa i samim stavovima izbornih komisija i Ustavnog suda.

17.3. Ustavni sud

Konačnu odluku u postupku zaštite biračkih prava donosi Ustavni sud Crne Gore⁷³. **Postupak pred Ustavnim sudom je bio krajnje netransparentan**, pa nema detaljnijih informacija o njegovom načinu rada i odlučivanja.

Naime, **MANS-ovi posmatrači su tražili od Ustavnog suda da im omogući praćenje sjednica posvećene odlučivanju u slučajevima povreda izbornih prava, ali je taj zahtjev odbijen**⁷⁴. Pored toga što posmatrači imaju pravo da prate rad organa za sprovođenje izbora i sve faze izbornog procesa, shodno Zakonu o izboru odbornika i poslanika i rješenju Državne izborne komisije, odredbom Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore propisano je načelo javnosti rada tog suda koje se, između ostalog, obezbjeđuje održavanjem javne rasprave⁷⁵. Štaviše, sam Ustav propisuje opšte načelo javnosti suđenja i da se javnost može isključiti samo iz razloga koji su nužni u demokratskom društvu⁷⁶. Nakon toga, **predstavnici izbornih lista koje su podnijele žalbe su tražili od suda da im omogući učešće u raspravi, ali im Ustavni sud nikada nije dostavio odgovor na taj zahtjev niti im je omogućio prisustvo sjednicama.**

⁷¹ Rješenje br.1323/2 od 25.06.2014. godine

⁷² Rješenje U-VI broj 854/14 od 27.06.2014. godine

⁷³ Zakon o izboru odbornika i poslanika, član 110 stav 2.

⁷⁴ Dana 10. juna 2014. godine Sud je nas je obavijestio elektronskim putem, da je jednoglasno donijeta odluka da na osnovu Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore i Poslovnika Ustavnog suda ne proizilazi mogućnost da predstavnici MANS-a prisustvuju sjednicama.

⁷⁵ Zakon o Ustavnom sudu, član 3 stav 1.

⁷⁶ Poput javnog reda, zaštite privatnog života stranaka, u bračnim sporovima i u postupcima u vezi sa starateljstvom ili usvojenjem, radi čuvanja vojne, poslovne ili službene tajne i zaštite bezbjednosti i odbrane Crne Gore Ustav Crne Gore, stav 120.

Ustavni sud je **odbio svih 427 žalbi**⁷⁷ sve tri izborne liste koje su se odnosile na sve nepravilnosti koje su prijavljene od strane MANS-ovih posmatrača.

Kada su u pitanju **žalbe koje su se odnosile na zaključke zbog spajanja prigovora** koje su podnijele različite izborne liste za različita biračka mjesta i zbog različitih povreda Zakona, **Ustavni sud ih je usvojio i vratio na ponovno odlučivanju DIK-u**. U svim odlukama donešenim u tim predmetima Ustavni sud je konstatovao:

„Arbitrarnim i proizvoljnim tumačenjem procesnog prava Državne izborna komisija je, po ocjeni Ustavnog suda, podnosiocima žalbi, istovremeno povrijedila ustavno i konvencijsko pravo na djelotvoran pravni lijek, garantovan odredbama člana 20. Ustava i člana 13. Evropske konvencije“⁷⁸.

Naime, **u prvim rješenjima DIK odbacio žalbe o spajanju predmeta kao nedozvoljene**, sa obrazloženjem da izborni organi ne mogu odlučivati o zakonitosti tih postupaka, već „samo o povredi biračkog prava ili pravila izbornog postupka“⁷⁹. Nakon odluka Ustavnog suda, DIK je **novim rješenjima odbio žalbe kao neosnovane sa obrazloženjem da su zaključci o spajanju postupka odlučivanja donijeti „iz razloga što su zasnovani na istom ili sličnom činjeničnom stanju i na istom pravnom osnovu“**⁸⁰.

Na takva rješenja MANS je **ponovo uložio žalbe** preko političkih partija, jer su zaključcima spajani prigovori za različita BM i različite povrede biračkih prava, a podnijele su ih različite izborne liste, kako pokazuje primjer dat u poglavlju 4.1. Ipak, **Ustavni sud je sve te žalbe ocijenio neosnovanim**, konstatujući da „zaključcima nije odlučeno o bilo kojoj izornoj radnji, aktu ili propustu, kojima bi zbog njihove nepravilnosti ili nezakonitosti moglo biti povrijeđeno biračko pravo“⁸¹. Nakon tih odluka, proglašeni su konačni rezultati izbora⁸².

⁷⁷ Broj žalbi je manji od broja prigovora koji su inicijalno podnešeni IKGG, jer je ta Komisija spajala odlučivanje u većem broju predmeta i donosila jedno rješenje za veći broj prigovora, kako je objašnjeno u ovom poglavlju.

⁷⁸ Odluka Ustavnog suda U-VI br. 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 647, 548, 549, 550 i 551/14 od 15. juna 2014. godine.

⁷⁹ Sve odluke DIK-a sadrže identična obrazloženja, na primjer 699/2 od 2. juna 2014. godine.

⁸⁰ Sve odluke DIK-a sadrže identična obrazloženja, na primjer 1028/3 od 18. juna 2014. godine.

⁸¹ Sve odluke Ustavnog suda sadrže identična obrazloženja, na primjer U-VI br. 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647 i 648 od 21. juna 2014. godine.

⁸² Konačne rezultate izbora, Izborna komisija Glavnog grada utvrdila je na sjednici održanoj 23. juna 2014. godine.

Aneks 1: Pregled broja osvojenih glasova političkih partija na lokalnim izborima u Podgorici na biračkim mjestima na kojima su prijavljene nepravilnosti

Br BM	Naziv BM	Broj upisanih birača	Broj osvojenih glasova					Tip prijavljene nepravilnosti
			SNP	AA	ELP	DF	DPS	
1	MZ "BLOK V" (A-LJ)	766	54	2	91	166	241	lakša
2	JZU DOM ZDRAVLJA - ZDRAV. STANICA BLOK V (A-LJ)	765	68	2	9	186	220	teža
2-A	FOND PIO područno odjeljenje BLOK V (M-Š)	748	78	0	60	202	210	srednja i lakša
3	JU OŠ "ŠTAMPAR MAKARIJE" (A-LJ)	910	70	2	80	216	303	teža, srednja i lakša
3-A	JU OŠ "ŠTAMPAR MAKARIJE" (M-Š)	829	73	0	90	218	225	lakša
4-A	JU OŠ "RADOJICA PEROVIĆ"-BLOK VI (E-NJ)	866	86	0	76	199	288	lakša
5	OMLADINSKI DOM "TOLOŠI" (A-G)	944	104	1	53	226	264	teža i lakša
5-A	OMLADINSKI DOM "TOLOŠI" (D-L)	944	101	0	60	206	261	teža i lakša
5-B	OMLADINSKI DOM "TOLOŠI" (LJ-P i slovo Č)	892	135	2	59	189	230	teža i lakša
5-C	OMLADINSKI DOM "TOLOŠI" (R-Š osim slova Č)	994	98	2	93	214	250	teža i lakša
6	JU OŠ "RADOJICA PEROVIĆ" PJ TOLOŠI (A-V)	893	140	0	55	189	263	lakša
6-A	JU OŠ "RADOJICA PEROVIĆ" PJ TOLOŠI (G-LJ)	866	110	3	53	219	242	lakša
6-B	DJEČJI VRTIĆ LJ.POPOVIĆ-"LANE"-TOLOŠI (M-R)	871	104	0	67	187	266	srednja
6-C	JU OŠ "RADOJICA PEROVIĆ" PJ TOLOŠI (R-Š)	770	84	1	35	217	191	lakša
8-A	JU OŠ "SUTJESKA" (RANIJE AD PLANTA.(J-P)	918	80	1	84	212	273	teža i lakša
9	JU OŠ "SUTJESKA" (A-I)	863	75	2	77	174	261	teža i lakša
9-A	JU OŠ "SUTJESKA" (J-P)	875	90	0	81	189	288	srednja
10	JU SREDNJA STRUČNA ŠKOLA "I.USKOKOVIĆ" (A-K)	572	55	2	49	104	219	teža, srednja i lakša
11	ŽENSKI FRIZERSKI SALON "LUNA" (A-Ž)	571	44	1	46	135	205	teža, srednja i lakša
11-A	MZ "13 JUL" (RANIJE MZ N. GRAD) (Z-N)	570	42	3	49	134	171	teža, srednja i lakša
11-B	JU SREDNJA STRUČNA ŠKOLA "I.USKOKOVIĆ" (NJ-Š)	558	57	1	38	125	165	lakša
12	MZ "13. JUL" (PROSTORIJE KLUB PENZIONERA) (A-LJ)	836	91	0	80	189	250	teža i lakša

III Sprovođenje Zakona o izboru odbornika i poslanika

12-A	JU SREDNJA STRUČNA ŠKOLA "I. USKOKOVIĆ" (M-Š)	747	48	0	58	198	214	srednja i lakša
13	JU SRED. GRAĐ.GEOD.ŠKOLA "MARKO RADEVIĆ" (A-LJ)	523	59	0	38	109	174	teža i lakša
13-A	JU SRED.GRAĐ.GEOD.ŠKOLA "MARKO RADEVIĆ" (M-Š)	596	53	1	56	137	184	lakša
14	MZ "KRUŠEVAC" (A-J)	791	56	0	82	185	266	srednja
14-A	JP CENTAR "MORAČA" (K-P)	683	48	1	71	173	209	srednja i lakša
14-B	JP CENTAR "MORAČA" (R-Š)	588	45	1	54	136	189	teža, srednja i lakša
15	JU OŠ "MAKSIM GORKI" (A-I)	946	69	1	95	182	362	teža
15-B	JU OŠ "MAKSIM GORKI" (P-Š)	979	51	0	93	197	369	teža, srednja i lakša
16	GALERIJA SAVREMENE UMJETNOSTI	780	49	1	92	150	276	lakša
17-A	"CENTRALNA BANKA" CG FIL.PODGORICA (M-Š)	530	37	0	30	95	200	lakša
18	SALA ZA VJENČANJE GLAVNOG GRADA	739	76	1	71	174	193	teža, srednja i lakša
19	KIC "BUDO TOMOVIĆ" ulaz sa sjev.strane (A-LJ)	773	52	0	82	139	266	lakša
20	JU OŠ "SAVO PEJANOVIĆ" (A-Đ)	702	58	0	70	112	246	srednja i lakša
20-A	JU OŠ "SAVO PEJANOVIĆ" (E-N)	692	49	0	53	126	243	teža i lakša
20-B	JU OŠ "SAVO PEJANOVIĆ" (NJ-Š)	758	69	1	65	165	232	teža i lakša
21	MZ "ZAGORIČ" (A-I)	963	116	0	50	250	291	teža i lakša
21-A	MZ "ZAGORIČ" (J-O)	861	88	1	63	220	222	teža
21-B	MZ "ZAGORIČ" (P-Š)	882	91	1	59	203	279	teža i lakša
22	JU OŠ "BRANKO BOŽOVIĆ" (A-Z)	709	68	0	58	185	247	teža i lakša
22-B	JU OŠ "BRANKO BOŽOVIĆ" (A-Z)	725	80	1	42	198	199	teža, srednja i lakša
23	JU OŠ "BRANKO BOŽOVIĆ" (A-LJ)	962	107	0	49	237	311	teža i lakša
23-A	JU OŠ "BRANKO BOŽOVIĆ" (M-Š)	849	105	0	37	199	330	teža i lakša
23-B	JU OŠ "BRANKO BOŽOVIĆ" (A-K)	650	99	0	12	155	182	lakša
23-C	JU OŠ "BRANKO BOŽOVIĆ" (L-Š)	671	92	0	12	192	179	lakša
23-D	JU OŠ "BRANKO BOŽOVIĆ" (P-Š)	686	95	0	28	171	173	teža i lakša
24	JU OŠ "DR DRAGIŠA IVANOVIĆ" (A-G)	891	131	1	23	302	201	lakša
24-A	JU OŠ "DR DRAGIŠA IVANOVIĆ" (D-J)	870	159	0	46	250	181	lakša
24-B	JU OŠ "DR DRAGIŠA IVANOVIĆ" (K-P)	931	101	1	29	280	246	srednja
24-C	JU OŠ "DR DRAGIŠA IVANOVIĆ" (R-Š)	882	80	0	28	240	217	lakša

III Sprovođenje Zakona o izboru odbornika i poslanika

25	JU OŠ "VLADIMIR NAZOR"	858	85	1	59	212	269	teža i lakša
26	MZ "MASLINE" (A-I)	749	86	1	41	231	212	lakša
26-B	JU OŠ "VLADIMIR NAZOR" (P-Š)	855	134	1	51	256	204	lakša
26-C	JU OŠ "VLADIMIR NAZOR"	794	88	1	17	175	216	srednja i lakša
27	MK - DOLJANI	742	91	2	21	197	165	teža i lakša
30	DOM OMLADINE - UBLI	422	83	0	10	130	95	lakša
32	JU OŠ "ĐOKO PRELEVIĆ" UBLI - PJ KOČI	112	2	0	5	0	33	lakša
38	MZ JEDINSTVO (MALA SALA) (Ž-M)	739	103	3	39	183	214	lakša
38-A	MZ "JEDINSTVO" (ranije JP ELEKTRODI.) (N-Š)	956	147	1	55	233	285	lakša
39-A	JPU "Đ.VRBICA" - "ZVONČIĆ" - MASLINE (I-N)	905	128	2	47	264	164	lakša
39-B	JPU "Đ.VRBICA" - "ZVONČIĆ" - MASLINE (NJ-Š)	965	131	1	36	261	220	teža
40	MK ROGAMI (PTT CENTRALA)	954	73	0	40	265	369	lakša
58-A	PRIVREDNO DRUŠTVO "DOMIS"(zg.Ameri.cent.) (M-Š)	587	77	2	45	135	180	lakša
59-A	"FADIP MONT" DOO (zgr.Lepa Kata) (M-Š)	842	76	1	56	209	245	lakša
60	"MAŠINOPROMET" (A-L)	831	83	0	62	173	238	teža, srednja i lakša
61	MZ "19. DECEMBAR" (A-Đ)	636	75	0	44	130	198	teža, srednja i lakša
61-A	MZ "19. DECEMBAR" (E-N)	579	56	0	41	113	183	lakša
61-B	SAVEZ PRONAL.I AUTORA TEH. UNAPR.CG (NJ-Š)	683	58	0	68	123	219	lakša
62-A	AD "ZAŠTITA" (LJ-Š)	746	67	1	64	146	240	lakša
63	JU OŠ "MILORAD-MUSA BURZAN" (A-LJ)	630	50	0	46	128	208	lakša
63-A	JU OŠ "MILORAD-MUSA BURZAN" (M-Š)	606	53	5	40	134	205	teža i lakša
64	MZ "DRAČ" (A-LJ)	874	57	0	93	148	293	srednja i lakša
64-A	MZ "DRAČ" (M-Š)	957	78	2	79	188	294	teža, srednja i lakša
65	PORESKA UPRAVA CG PJ PODGORICA (A-LJ)	451	24	0	46	93	160	teža i lakša
66	"CIJEVNA KOMERC" sj.str. - suteran (A-M)	727	67	0	53	137	232	lakša
66-A	"CIJEVNA KOMERC" juž.st.JP "POG.USLUGE" (N-Š)	545	38	1	41	80	175	teža i lakša
67	NARODNI UNIVERZITET "M.BOŽOVIĆ" r.fak.pos.st (A-Š)	708	52	0	66	126	238	teža, srednja i lakša

III Sprovođenje Zakona o izboru odbornika i poslanika

68	BIVŠA ZGRADA AD "TELEKOM" (A-Š)	810	40	1	61	153	300	teža i lakša
69	JU OŠ "VUK KARADŽIĆ" (A-I)	624	72	1	38	108	175	teža i lakša
69-A	JU OŠ "VUK KARADŽIĆ" (J-O)	580	66	1	29	127	181	lakša
69-B	JU OŠ "VUK KARADŽIĆ" (P-Š)	749	80	1	58	173	186	teža i lakša
70	STRELJAČKI CENTAR "LJUBOVIĆ" (A-I)	648	52	0	51	133	182	teža, srednja i lakša
70-A	STRELJAČKI CENTAR "LJUBOVIĆ" (J-O)	605	65	0	38	119	194	lakša
70-B	STRELJAČKI CENTAR "LJUBOVIĆ" (P-Š)	616	50	2	46	119	189	srednja i lakša
71-A	ŠKOLSKI CENTAR "SERGIJE STANIĆ" (J-O)	662	72	2	63	132	199	teža, srednja i lakša
71-B	ŠKOLSKI CENTAR "SERGIJE STANIĆ" (P-Š)	818	91	0	50	194	214	lakša
72	MZ "ZABJELO" (A-I)	709	82	0	55	138	193	teža i lakša
72-A	MZ "ZABJELO" (J-O)	570	47	0	30	108	191	teža, srednja i lakša
72-B	MZ "ZABJELO" (P-Š)	878	96	3	62	180	250	teža i lakša
73-A	JU RESURSNI CENTAR ZA OBR.I OSP. "1 JUN" (E-M)	784	82	3	50	174	207	teža i lakša
73-B	JU RESURSNI CENTAR ZA OBR.I OSP."1 JUN" (N-Š)	901	85	0	65	203	244	srednja i lakša
74	JU OŠ "OKTOIH" (A-I)	957	94	1	72	231	268	teža
74-A	JU OŠ "OKTOIH" (JUŽNI ULAZ) (J-O)	969	102	1	51	204	285	lakša
74-B	JU OŠ "OKTOIH" (P-Š)	971	107	1	75	209	257	lakša
75	JPU DJE.VRTIĆ Đ.VRBICA "POLETARAC" (A-Đ)	891	81	0	54	213	268	teža i lakša
75-A	JPU DJE.VRTIĆ Đ.VRBICA "POLETARAC" (E-M)	697	69	0	48	177	200	teža i lakša
75-B	JPU DJE.VRTIĆ Đ.VRBICA "POLETARAC" (N-Š)	832	89	0	62	179	217	lakša
76	MZ "DAJBABE" (A-J)	545	42	0	34	100	259	teža
76-A	MZ "DAJBABE" (K-Š)	624	83	2	47	156	194	teža
77	JZU "DOM ZDRAVLJA" STARI AERODROM (A-I)	789	78	0	80	177	254	lakša
77-B	JZU "DOM ZDRAVLJA" STARI AERODROM (P-Š)	866	81	2	77	222	268	teža
78	JU OŠ "PAVLE ROVINSKI" (A-V)	835	102	1	56	184	270	lakša
78-A	JU OŠ "PAVLE ROVINSKI" (G-J)	840	81	0	73	204	233	lakša
78-B	JU OŠ "PAVLE ROVINSKI" (K-M)	897	90	1	77	193	274	teža i lakša
78-C	JU OŠ "PAVLE ROVINSKI" (N-R)	946	98	1	59	204	298	teža i lakša
78-D	JU OŠ "PAVLE ROVINSKI" (S-Š)	800	63	1	75	151	278	teža i lakša

III Sprovođenje Zakona o izboru odbornika i poslanika

79	JU OŠ "PAVLE ROVINSKI" (A-Z)	767	68	0	52	170	279	teža i lakša
79-A	JU OŠ "PAVLE ROVINSKI" (I-O)	777	78	3	71	166	293	teža i lakša
79-B	JU OŠ "PAVLE ROVINSKI" (P-Š)	749	66	0	39	176	272	srednja i lakša
80	JU DJ.VRTIĆ"Đ.VRBICA"vas.jed.J.ČETKOVIĆ (A-LJ)	826	67	3	24	166	280	teža i lakša
80-A	UO "POD ORAH" VL. ČELJIĆ SAFET (M-Š)	781	67	3	30	173	257	srednja i lakša
81	JU OŠ "MARKO MILJANOV" (A-LJ)	793	41	4	35	106	336	lakša
81-A	JU OŠ "MARKO MILJANOV" (M-Š)	607	29	0	15	89	260	teža, srednja i lakša
82	DOM OMLADINE-KONIK (STARI DOM DPO) (A-LJ)	616	90	0	33	115	189	teža i lakša
82-A	JU OŠ "MARKO MILJANOV" - KONIK (M-Š)	563	52	1	17	126	178	lakša
83	MZ KONIK (DOM OML."25 MAJ" (A-I)	960	64	2	33	91	384	teža i lakša
83-A	POSL.PROS.MILAČIĆ SVETISLAV (J-P)	982	78	5	19	115	344	teža, srednja i lakša
83-B	KLADIONICA "LOB" - KONIK (R-Š)	799	46	2	26	64	324	teža, srednja i lakša
84	JU OŠ "BOŽIDAR VUKOVIĆ PODGORIČANIN (A-D)	974	34	1	19	38	477	teža, srednja i lakša
84-A	JU OŠ "BOŽIDAR VUKOVIĆ PODGORIČANIN (Đ-LJ)	691	13	0	31	39	345	teža i lakša
84-B	JU OŠ "BOŽIDAR VUKOVIĆ PODGORIČANIN (M-R)	930	41	1	38	40	443	lakša
84-C	JU OŠ "BOŽIDAR VUKOVIĆ PODGORIČANIN"(S-Š)	879	15	0	35	24	488	lakša
85	POŠTA BR.4 - KONIK (A-K)	810	62	0	18	120	345	teža, srednja i lakša
85-A	MZ "KONIK" KLUB PENZIONERA (L-Š)	938	99	11	25	148	347	srednja i lakša
86	DOM OMLADINE GOLUBOVCI TOMIĆA UBA (A-J)	864	97	0	23	245	310	teža i lakša
86-A	DOM OMLADINE GOLUBOVCI TOMIĆA UBA (K-Š)	934	151	0	20	157	343	teža i lakša
87	DOM OMLADINE - MAHALA (A-LJ)	595	60	1	11	113	284	teža i lakša
87-A	DOM OMLADINE - MAHALA (M-Š)	635	82	4	11	138	231	teža i lakša
88	DOM OMLADINE - MOJANOVIĆI (A-J)	507	36	0	10	185	190	lakša
88-A	DOM OMLADINE - MOJANOVIĆI (K-Š)	499	22	2	10	191	207	teža
89	"ELEKTRODISTRIBUCIJA" - GOLUBOVCI	745	113	2	27	168	243	teža i lakša
90	DOM OMLADINE ZETA - GOLUBOVCI	682	81	0	28	120	202	teža, srednja i lakša

III Sprovođenje Zakona o izboru odbornika i poslanika

92	KUĆA MILENKA - VIDA MARAŠA - MITROVIĆI	170	13	0	1	18	118	lakša
93	JU OŠ "MILAN VUKOTIĆ" GOLUBOVCI - PJ BOTUN	502	86	2	11	109	220	lakša
94	DOM OMLADINE "LJAJKOVIĆI"	735	29	0	5	95	475	lakša
95	DOM OMLADINE BALABANI	767	222	1	21	96	282	lakša
96	DOM OMLAD. "Š.KALUĐEROVIĆ" MATAGUŽI (A-M)	527	142	0	11	77	199	teža i lakša
96-A	DOM OMLAD. "Š.KALUĐEROVIĆ" MATAGUŽI (N-Š)	489	153	1	10	70	153	teža i lakša
98	KUĆA LUKICE PRENTIĆA - GOSTILJ	158	38	1	7	12	76	lakša
99	DOM OMLADINE ZETA - GOLUBOVCI	216	16	2	0	11	168	teža, srednja i lakša
100	JU OŠ "NIKO MARAŠ" - BIJELO POLJE	653	60	4	23	119	341	teža, srednja i lakša
101	GRAĐ.OBJEK.VLAS.SAŠE KRUNIĆA - BISTRICE	359	33	3	10	82	183	teža i lakša
105	DOM OMLADINE - GORNJA GORICA (A-G)	910	114	0	79	220	277	lakša
105-C	JPU LJUBICA POPOVIĆ V.J."PALČIĆA" (S-Š i slovo P)	815	85	1	48	230	240	teža i lakša
106-A	"ZADRUŽNI DOM" - DONJA GORICA (D-LJ)	707	75	0	27	147	275	lakša
106-B	"ZADRUŽNI DOM" sala za sastanke DONJA GORICA (M)	788	77	2	40	110	386	teža i lakša
106-C	JPU "LJUBICA POPOVIĆ"V.J."BAJKA" D.GORICA(N-Š)	956	91	2	48	231	342	teža i lakša
107	MZ "BARUTANA"	444	45	1	18	60	144	srednja i lakša
116	ZGR.GRAD.OPŠ.TUZI (RAN.OŠ"M.LEKIĆ) (A-G)	707	14	105	32	10	187	teža, srednja i lakša
116-A	ZGR.GRAD.OPŠ.TUZI (RAN.OŠ"M.LEKIĆ" (D-J)	788	13	128	27	6	227	teža, srednja i lakša
116-B	ZGR.GRAD.OPŠ.TUZI (RAN.OŠ"M.LEKIĆ" (K-NJ)	849	23	67	57	14	315	teža i lakša
116-C	ZGRADA GRADSKOJE OPŠTINE TUZI (O-Š)	879	17	64	76	3	391	teža, srednja i lakša
117	JU OŠ "29. NOVEMBAR" DINOŠA (A-K)	645	2	50	41	4	253	teža i lakša
117-A	JU OŠ "29 NOVEMBAR"-DINOŠA (L-Š)	501	2	27	26	2	225	teža, srednja i lakša
120	JU OŠ "MAHMUT LEKIĆ" - TUZI - PJ MILJEŠ	951	10	45	92	10	435	teža, srednja i lakša
122	DOM OMLADINE - SUKURUĆ	752	11	152	16	15	237	srednja i lakša
123	MZ "VRANJ" - VRANJ (A-LJ)	479	44	36	11	17	175	teža, srednja i lakša
123-	MZ "VRANJ" (M-Š)	530	46	23	24	25	232	lakša

A								
124	MZ "VRANJ-VLADNE"	388	2	22	46	2	192	lakša
128	JU OŠ "MAHMUT LEKIĆ" - VUKSANLEKIĆI	341	6	71	12	8	87	srednja i lakša
129	GRAĐEV. OBJEK. JUSUFA ČUNMULAJA PODHUM	348	22	73	7	5	112	srednja
134	FAB."PLASAL" (VL.E.ŠKRIJELJ) KARABUŠKO POLJE	976	1	12	3	9	634	lakša

Izvor: zvanični podaci Izborne komisije Glavnog grada

Legenda:

A. Nepravilnosti:

Teže nepravilnosti - nepravilnosti za koje je zakonom propisano da, ukoliko se dese, izbori na tom BM se moraju ponoviti;

Srednje nepravilnosti - nepravilnosti za koje je zakonom propisano da, ukoliko se dese, izbori na tom BM se mogu ponoviti;

Lakše nepravilnosti - nepravilnosti za koje, ukoliko se dese, zakonom nije propisana bilo kakva posledica.

B. Skraćenice:

AA - Albanska koalicija

DF - Demokratski front

DPS - Demokratska partija socijalista

ELP - Evropsko Lice Podgorice (Socijaldemokratska partija i Pozitivna Crna Gora)

SNP - Socijalistička narodna partija